

330

240 10

PIERRE
GASCAR

Ani de vracjă

Un sat, care trebuie să fie un sat din Sud, ars de soare aspru, dar unde freamătă seara...plopil. Nu vom cunoaște nici preotul, nici primarul, nici învățătorul din acest sat. Nu vom vedea trecînd prin el nici un adult, nici măcar umbra sau silueta unuia dintre ei. Aici, în acest univers, pierdut între copilărie și adolescență, nu există decît un grup mic de băieți și fete. Și nici lor, nici unuia dintre ei nu li se spune numele: își trăiesc în colectiv certurile, febrele, neștiința, dorințele vagi, cunoașterea anticipativă. Unicul și singurul personaj al acestei povestiri se numește „noi“.

(R.M.ALBÉRÈS, LE ROMAN D'AUJOURD'HUI,
1960—1970)

EDITURA UNIVERS
GLOBUS

Lei 5,50

ANIDEVRAJĂ PIERRE GASCAR

1974

PIERRE
GASCAR

Ani de vracjă

Clubul cărții digitale 2024

Colecția GLOBUS / Editura Univers

Coperta colecției de *Ion State*
Ilustrația de *Vasile Socoliuc*

GLOBUS

PIERRE GASCAR

ANI DE VRAJĂ

Traducere și prefață de

Angela Cismaș

EDITURA UNIVERS

București

1974

Pierre Gascar

Les Charmes

© Éditions Gallimard, 1965

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
EDITURII UNIVERS.

Iată un scriitor pe care publicul cititor român ar fi trebuit să-l cunoască mai de mult, cu două decenii în urmă, pe vremea cînd talentatul cronicar literar și reporter de la *France-Soir* era încununat de două ori în același an: Premiul criticilor, pentru excelentul volum de nuvele *Les Bêtes (Animalele)* — 1953 și Premiul Goncourt pentru consemnarea aceluia document viu care a fost experiența sa de deținut al lagărelor fasciste — *Le Temps des Morts (Timpul morților)*. Începînd din 1969, Pierre Gascar deține în palmaresul său încă unul din cele mai prestigioase premii ale Franței: Marele Premiu pentru literatură, decernat de Academia franceză. Publicarea sa oarecum tardivă nu va face, poate, decît să ne prilejuiască înțelegerea mai completă, în cvasitotalitatea sa, a unei opere variate, dacă nu excesiv de prolixă, contradictorii oarecum sub raportul scriiturii, cît și a personalității unui scriitor pentru care această calitate se confundă cu însăși conștiința umanității. „Gascar, spune Pierre de Boisdeffre, știe să arunce asupra timpului nostru privirea exactă și ascuțită a unui observator, care merge drept spre esențial”.¹ Este acesta deopotrivă rezultatul unei investiții conștiente cu întreaga responsabilitate pe care o dă calitatea de mandatar al umanității, dar și al unei

¹ În *Les Nouvelles littéraires* din 19 iunie 1969, articol omagial cu prilejul decernării Marelui Premiu pentru literatură.

bogate experiențe de viață. Gascar aparține acelei familii de scriitori care își răspund în răstimpuri peste secole, înțelegând să-și clameze originea mai mult decât modestă, să aștepte într-aceasta mândrie și chiar izvorul propriei vitalități și voințe de autodepășire: lipsuri îndurate cu stoicism, împrejurări istorice vitrege — nimic nu-i va împiedica pe un Michelet sau Louis Guilloux, pe Jean Guéhenno sau Pierre Gascar să-și afirme menirea pe care și-o știu. „Sărăcia, servitutea — se pot socoti și ele în fîrtare, ca și noblețea, iar eu, în taina ființei mele, m-am mîndrit totdeauna de-a fi fost născut atît de jos“ — spune răsplat în *L'Arche* (*Arca*). Cu toate că născut la Paris (în 1916), Pierre Fournier, devenit pentru literatură Pierre Gascar, se simte urmașul strămoșilor săi țărani din Périgord, ținut aspru și secetos, dogorît de soare, semănat cu pietre și sterpiciune, unde apa izvorăște cu zgîrcenie și e adusă de la mare depărtare. Ținut cu oameni flămînzi, ținuți în neștiință și supunere ca pe vremea evului mediu. Ținut cu oameni tăcuți, ca în pînzele lui Le Nain: dar e o muțenie denunțătoare, căzuți pe gînduri așa cum stau, strînși în jurul unei mese scunde, pe care se află un blid gol. În tinerețe, bunica dinspre tată slujise la castelul lui Fénelon, prelatul-scriitor. Singura moștenire transmisă din tată în fiu nu pare a fi alta decît foamea: „Din tată în fiu, sîntem destul de scunzi de statură. E o moștenire de familie. E consecința a veacuri întregi de foame. Aproape jumătate din viața ei bunica a suferit de foame. La fel și tata, întreaga lui copilărie. Mi s-a întîmplat ca la rîndu-mi să îndur și eu foamea, dar niciodată, în cazul meu, ea n-a atins această dimensiune istorică“. (*L'Arche*.) Tot istorice, plasate oarecum în atemporalitate, i se par și ținuta, chipul acelor „bătrîni supti, cu oasele împungînd pe sub cămășile grosolane de in, cu gesturi uscățive“. În numele condiției lor

de neoameni va vorbi nepotul: „Am nevoie să existe unii în spatele celorlalți, acești șerbi cu frunțile plecate, acești ciumați descriși de Montaigne, zileri care la sfîrșitul vieții căpătau pe patul de moarte capete de apostoli [...]. Vorbesc cu toții de fraternitatea celor ce le-a fost foame, le e foame și le va fi foame multă vreme încă de la un capăt la altul al lumii.“ (*L'Arche*). Motiv obsedant ideea aceasta a misiunii sale de legatar: marchează de la început opera, în acea carte autobiografică a unei copilării lipsite de copilărie care este *La Graine* (*Sămînța*), 1955. Se amplifică în *L'Arche*, în partea finală, a *apendicelui*, aparent fără legătură directă cu prima parte a lucrării, ce nu se încadrează în nici unul din genurile cunoscute ale prozei și care aduce mai curînd cu un roman de anticipație. Înainte de-a fi prins în angrenajul războiului, care va constitui evenimentul capital din viața sa și-a generației sale, oferindu-i una din temele de „rezistență“ ale operei, Gascar trece prin acea școală a vieții asemănătoare întrucîva cu existența unui picaro modern: e rînd pe rînd agent publicitar, funcționar de bancă, reprezentant comercial. Cei opt ani petrecuți sub uniformă îl aruncă de la un capăt la altul al Europei, sfîrșind prin a fi închis într-un lagăr din Germania. După două încercări de evadare ratate, e mutat disciplinar în lagărul de la Rava-Ruska, de unde e eliberat în 1945, datorită schimbării raportului de forțe pe frontul de est. Deși prima în ordine cronologică, *Les Meubles* (*Mobilierul*) — 1949, se referă la perioada imediat postbelică, caracterizată prin mari lipsuri economice, ca și prin înfruntarea fățișă dintre adepții stîngii — cei care supraviețuiseră războiului și mizeriei — și-ai dreptei, compromisă în colaborarea cu inamicul, în traficul la bursa neagră. Anul 1953, așa cum am arătat, îi aduce lui Gascar afirmarea adevărată: *Les Bêtes* și *Le Temps des Morts* îl impun ca pe un scriitor

care nu numai că are ceva de spus („Îmi asum, în felul meu, îndatoririle conștiinței umane“, spune Franz, straniu personaj din nuvela *Entre Chien et Loup* (*Între câine și lup*), dar o spune într-un fel neobișnuit față de tiparele prozei realiste. Desele salturi în fantastic și absurd, apelul la parabolă (ce altceva este nuvela *Gaston* dacă nu *Ciuma* în dimensiuni reduse, arătând prin mijloace proprii infiltrarea insidioasă a răului?), „prezentarea obsedantă și illogică a imaginilor orientate către lumea exterioară, [...] universul mohorât și demential evocat, totul se realizează cu răceala minuțioasă a lui Kafka, într-un stil în același timp vizual și ireal“.¹ Criticii au fost unanimi în a recunoaște un scriitor format, observațiile lor concordând pînă la coincidență: remarcind la rîndu-i acea zugrăvire a unor fapte atroce care dă naștere unui peisaj imaginar, aproape *ireal*, Boisdeffre o numește „viziune lipsită de recul“.² Gascar poate fi așadar socotit un precursor al unei modalități artistice ce-avea să se extindă în deceniile imediat următoare, și nu numai în literatură, pentru că abstractizarea, incifrarea anumitor sensuri, pluralența acestora, viziunea „de miop“ asupra lumii — dar care produce o reacție cu întîrziere în mintea cititorilor, schimbarea raportului însuși producător-consumator, care nu mai poate fi cel de la un emițător activ (scriitorul) la un receptor pasiv (cititorul), acesta din urmă simțindu-se în permanență solicitat și antrenat — pînă la a deveni „colaborator“ al operei de artă — toate acestea au dus la un anumit grad mai mult sau mai

¹ R.-M. Albérès, *Histoire du roman moderne*, Albin Michel, 1962, p. 338.

² P. de Boisdeffre, *Une Histoire vivante de la littérature d'aujourd'hui*, Librairie académique Perrin, 1964, p. 395.

puțin concentrat de cerebralizare a produsului artistic, de mai redusă accesibilitate.

Iată de ce o operă cum e *La Barre de Corail* (*Barajul de corali*) — 1958, uzînd de recuzita obișnuită a mijloacelor realiste, rod al unei călătorii în Africa (Somalia) și înregistrînd momentele de gestație a mișcării de eliberare națională avea să acrediteze bănuiala unei „reveniri“, a renunțării la inovație. La fel *Le Fugitif* (*Fugarul*) — 1961, ecou tardiv al experienței de război și prezentînd oarecum un caz limită: drama, imposibilitatea supraviețuirii celui lipsit de puțină opțiunii. După cum *Les Moutons de Feu* (*Berbecii de foc*), 1963, scoate din nou în evidență „...orgolioasa și smintita dorință a autorului de-a se identifica celei mai nevralgice realități a lumii“. „Berbecii de foc“ sînt exploziile, atentatele, șantajele și violențele exercitate de cei care protestează astfel, aflați în fața perspectivei iminente de a-și pierde avantajele și prerogativele odată cu ieșirea Franței din rîndul puterilor coloniale. Din 1964, cînd dă *Le Meilleur de la vie* (*Ce-i mai de preț în viață*), de care vom mai aminti, Gascar părăsește iarăși modalitatea de exprimare lineară, lipsită de surprize. Urmează în 1965 *Les Charmes*, cartea de față, pentru ca în 1969 să dea uluitoarele *Chimères* (*Himerele*). Subscriind de astă dată cu ostentație prozei experimentale (viziune reificantă asupra lumii, ea însăși ajunsă la un exces de reificare), *Himerele* alcătuiesc un triptic: sîngele, sarea, altoiurile. Cititorul e bombardat cu date, demonstrații, asociații percutante ce abolesc spațiul și timpul, pentru a-i fi revelată în ultimă instanță o întreagă zonă liminară a realității, cuprinderea mai profundă a acesteia. Simbolistica triadei pomenite nu poate fi decît înrudită omului deopotrivă cu lumea minerală și vegetală, coeziunea, prezența, permanența materiei de orice fel. Și

L'Arche (*Arca*), amintită mai sus, demonstrează că Pierre Gascar nu-și poate recruta publicul printre cititorii co-mozi, cei care, în virtutea unor automatisme devenite re-flex și speculate de o mare parte a autorilor de produse literare, pretind literaturii divertisment, liniștire (cum spunea Gide), frivolitate (în toate sensurile). Gascar pare a demonstra că nu există nici o contradicție între ca-litatea, gravitatea temei abordate de un scriitor și fac-tura novatoare, ținând chiar de experiment, a tratării ei. A avea fața întoarsă spre realitățile cele mai trauma-tizante ale lumii — nu înseamnă să le exprimi simplist și plat. Este încă o prejudecată pe care Gascar ia asu-pră-și s-o spulbere. Proză insolită, încadrându-se la rigoare în genul povestirilor de anticipație, *L'Arche* pornește de la un decor realist: un sat minuscule, cu o abație deza-fectată și-o populație ce se împuținează, pornită cum e în căutare de meserii mai bănoase. Aici, la D., năvălesc treptat oamenii dinspre „concentrările umane care s-au substituit orașelor; unde aerul se împuținează; unde cir-culă otrăvuri subtile și unde pînă și zgomotul ne viciază sîngele“. Însuflețiți inițial de gîndul de-a atrage turiștii, localnicii pornesc să amenajeze grotele din D. Dar gîndul ascuns care-i roade e acela de-a le transforma în adă-posturi antiatomice. Cititorul e însă din ce în ce mai convins că genurile vor protegi oamenii nu doar în fața cataclismului presimțit — ci vor fi mai curînd și un refu-giu benevol, ca un protest, o revanșă a omului (acest ani-mal mărginit în ființa lui biologică și „făcut pentru traiul mărunț de zi cu zi, în tovărășia semenilor săi“) asupra civilizației tehnocrate, dezumanizante — căreia îi este aservit. Refugiul la sînul pămîntului — imagine pe care trecutul său cel mai îndepărtat i-o propune omului de azi — reprezintă nu numai contestarea tarelor aduse de progresul tehnic („creșterea radioactivității, poluarea ae-

rului, apei, solului, sofisticarea alimentelor, intoxicarea te-rapeutică“), dar și a celor spirituale, ținînd de „hărțuiala audio-vizuală la care omul e supus prin intermediul in-formației și al publicității, de depersonalizarea sa în mulți-mea urbană“. În miturile străvechi ale omenirii, ca și în psihanaliză, imaginea grotei se asociază marilor imagini ale refugiului, semnificînd întoarcerea la mamă, deci la purita-tea și siguranța dintru începuturi, oferite generos de acest receptacol-matrice care este pîntecul cald al Terrei. O dezvăluire dureroasă a marilor contradicții ale societății de „supraconsum“, cum spune Gascar, iată ce este *L'Arche*, adică *Arca* străvechiul și legendarul leagăn al umanității salvate. „Prisosul — spune scriitorul, a ajuns să coexiste cu penuria cea mai crîncenă; [...] în anii din urmă s-a cheltuit mai multă materie cenușie și bani pen-tru punerea la punct a avionului supersonic și a televiziui-nii în culori decît pentru creșterea resurselor alimentare din lumea asta a noastră unde mai bine de un miliard de ființe omenești suferă de foame.“ Privită astfel, *L'Arche* poate fi considerată și reactualizarea modernă a străve-chilor minaturi despre sfîrșitul lumii și unde, ca și-n aces-tea, accentul cade nu atît pe sfîrșitul în sine cît pe pu-tința și certitudinea unui nou început, a unei „renașteri“.

Scrisă în anul imediat următor, *Le Présage* (*Semnul, Prevestirea*) denunță de astă dată traumele aduse naturii: zdruncinarea echilibrului ecologic al planetei. Uzînd de aceeași scriitură de factură novatoare, Gascar dă o proză ce nu se poate încadra riguros în nici unul din genuri, rămînînd ceea ce este: un semnal de alarmă, un semn al vremurilor. E consemnată dispariția treptată, în ultimii ani, în regiunile boreale, a lichenilor — plante inferior organizate și care au proprietatea să fixeze radioactivitatea din atmosferă. Aceasta — crescînd — a dus la dispariția numitelor plante, („O metodă aproape științifică de spio-

naj“), [...] „denunțătoarele a ceea ce, pentru prima oară, amenință toate formele de viață de pe glob“. Referindu-se la această carte a sa, R.-M. Albérès observă că lui Gascar experiențele limbajului îi slujesc „să exprime acel dialog al eului cu lumea și care este cîntecul profund al romanului astăzi“¹.

În 1973, deci la cinci ani după consumarea evenimentelor din mai 1968, Gascar publică o nouă carte, *Quartier Latin* (*Cartierul Latin*). Celebra citadelă a învățămîntului universitar francez „e cel mai bun post de observație pentru cine vrea să aibă ochii larg deschiși asupra timpului său“. Gascar se numără printre aceștia. Cartea sa e mai curînd un amplu reportaj, uzînd de întreaga claritate oferită de valențele genului.² Pornind de la parabola biblică a lui Tobie, care orbise la 56 de ani și căruia fiul său îi redă în chip miraculos vederea, „dînd la o parte de pe ochi și azvîrlind o pojghiță alburie, ca pielița unui ou“, Gascar sugerează că cei nevîrstnici, la rîndu-le, „își pot și ei aduce părinții pe lume“, dezvăluindu-le noi înțelesuri ale lucrurilor. Bătrînețea ar însemna, așadar, nu atît să fii vîrstnic, cit „să fi îmbătrînit fără să descoperi adevărul“. Cu inteligență, cu bună-credință, scriitorul se apleacă spre generația tînără, încercînd să-i descifreze, să-i justifice crezul, cuvintele de ordine și acea masivă ac-

¹ În cadrul anchetei deschisă de *Les Nouvelles littéraires* (10 martie 1974): *Declin sau renaștere a romanului*, în articolul *Les frères ennemis*, pag. 3.

² Gascar a ilustrat reportajul în numeroase rînduri; consemnăm numai memorabilele sale volume mai vechi, roade ale unor repetate călătorii în Asia: *Chine ouverte* (*China deschisă*) și *Voyage chez les vivants* (*Călătorie spre cei ce trăiesc*). Amintim cu acest prilej, fără a o mai putea adăuga la parada operelor sale beletristice, și activitatea lui Gascar de eseuist și dramaturg.

țiune de contestare a progresului tehnico-științific care, în chip paradoxal, în loc să aducă oamenilor eliberarea — îi transformă în prizonieri ai unor structuri economice, sociale și politice „rămase de-o îngustime și de-o rigiditate arhaice“.

*

Dacă n-ar fi să examinăm decît motivul copilăriei, așa cum apare el în cele trei cărți autobiografice, și care în ordine cronologică sînt: *La Graine*, *Le Meilleur de la vie*, *Les Charmes*, evoluția în factura scriiturii este evidentă; în *La Graine* Gascar uzează de procedee obișnuite în asemenea evocări: un erou nevîrstnic care descoperă realitatea și care concentrează în juru-i tot interesul, impunîndu-se atenției cititorului prin spectaculosul isprăvilor declanșate de el. De notat însă că avem de-a face cu partea negativă a formulei: eroul e orfan, crescut de parte de tată, de către rude puțin avute. Astfel că viziunea copilului (stranie uneori, ajunsă la o maturizare precoce) e sumbră, scăldată în tristețe, ca însăși copilăria sa lipsită de iubire. Motivul e scris așadar în gamă minoră, ca și în cazul lui Jules Renard (*Poil-de-Carotte*) (*Morcomeață*) sau al lui Hervé Bazin, în cunoscuta sa trilogie¹. Fața medaliei ar fi formula Anatole France (sau Creangă): o copilărie plenară, însorită, eroul bucurîndu-se de afecțiune și îndeostulare materială. *Le Meilleur de la vie* nu-i decît o verigă intermediară, deși mai apropiată ca factură a scriiturii și ca modalitate de tratare a temei de *Anii de vrajă*, prefigurînd-o: lipsa unui erou unic, densitatea și poezia contexturii frazelor, absența

¹ *La mort du petit Cheval* (*Moartea călușului*), *Vipère au poing* (*Cu vipera în mînă*), ELU, 1964, *Le Cri de la Chouette* (*Strigătul bufniței*, în curs de apariție în limba română.)

oricărei precizări în legătură cu timpul și locul etc.). Deși *Anii de vrajă* nu epuizează obsesia copilăriei. Așa cum am văzut, *Apendicele* la *Arca* e o nouă revenire autobiografică, la rîndu-i, *Quartier Latin* poate fi privită ca o încercare nemărturisită de polemică, de comparație cu ceea ce a însemnat propria tinerețe, iar în *Le Présage* amintirea e neostenit prezentă: „Mă simt aproape de toți copiii însingurați, mă regăsesc în fiecare din ei“. Poate și pentru că maturitatea și bătrînețea, chiar cînd aduc cu ele împlinirea, înseamnă fără voie o încercare de întoarcere în timp, închipuind cumva mișcarea unui arc ale cărui capete tind să se atingă.

Intrucît ar întruni *Anii de vrajă* caracteristicile unui *antiroman* cînd, precum se știe,¹ Gascar se numără printre oponenții acestei formule estetice? Istoricii literari (cf. Boisdeffre, Albérès) pun totuși curent alături pe autorul *Gumelor* de cel al *Anilor de vrajă*. O fac însă îndreptățiți de locul pe care atît Robbe-Grillet cît și Gascar îl acordă în opera lor *obiectului*, existenței reificate, chiar dacă ajung la rezultate diferite.

Cum vom vedea, *Anii de vrajă* evită prin întreaga sa alcătuire coordonatele definitorii ale genului romanesc, avînd chiar valoarea unei contestări a modalității tradiționale de structurare a prozelor despre copilărie. *Eroul* cărții lui Gascar e colectiv: un grup de copii, neindividualizați în vreun alt fel (nume etc.) decît prin vîrstă (cea adolescență, care-i opune adulților, iar între ei prin diferența de sex (băieți, fete). Este, putem spune, și singurul personaj, cei mari nefiînd decît niște comparași situați undeva în fundal, partea lor pîrînd a

¹ Cf. R.-M. Albérès, *Le roman d'aujourd'hui*, (1960—1970, Albin Michel, 1970, p. 201.

fi doar zgîrcenia (la iluminatul casei, la îmbrăcăminte), abrutizarea de pe urma muncilor istovitoare la cîmp și dovedindu-se mai curînd lipsiți de înțelegere față de cei nevîrstnici. Derularea (mai exact, poate, descrierea) puținelor episoade propriu-zis narative (dialogul e cu totul absent) se va desfășura invariabil la persoana întii plural. În cartea lui Gascar lipsesc reacțiile individuale, deosebitoare, ce-ar putea caracteriza sau impune atenției pe unul sau altul dintre copii. Accentul cade deliberat nu pe ceea ce e propriu și personal, ci pe *unanimitatea* în manifestare. Identificarea pînă la contopire cu grupul — e pe de o parte procedeul prin care este boicotată entitatea de „personaj“, caracteristică prin excelență povestirilor realiste autobiografice, iar pe de alta, procedeul ce sugerează complicitatea acestei vîrste de hotar cu o realitate unanimă, apropiată: lumea în totalitatea ei (natură, elemente, viețuitoare) le vorbește într-o limbă a cărei cheie copiii o dețin, pentru că e o lume de taină, numai de ei știută, mai vie, mai adevărată decît cea obișnuită și în care sînt proiectate propriile lor dorințe și aspirații. O privesc cu un ochi nou și nealterat, descoperind în ea ceea ce *vor* cu toții să vadă și *resimt nevoia* să vadă, împărtaşindu-se în comun din sentimentele ce le inspiră: teamă, bucurie, ispită, aprehensiune, speranță. Desfășurarea *narațiunii* nu e unitară, nici lineară; dacă ar fi să reprezentăm grafic materialul *Anilor de vrajă*, acesta ar lua un aspect poantilist: pete de culoare grupate laolaltă, fără o ordine anume și, necondiționate cronologic cum sînt, intervertibile între ele, putînd lipsi una sau mai multe (și invers: putîndu-li-se adăuga altele) fără a provoca un hiatus sau o încălcătură de prisos. Puține dintre aceste aglomerări de celule sau alveole alcătuiesc în sens strict narația unui eveniment și deci au o intrigă, un suspens, un deznodămînt. Amintim episodul cu

moartea fetei, la fel cel despre cornul de bivol sau povestirea turbării ciinelui. *Timpul* (istoric) nu este precizat în vreun fel, accentuând o dată mai mult opoziția față de romanul tradițional al copilăriei. S-ar putea vorbi, în cazul *Anilor de vrajă*, numai de un timp *al vârstei*, rezultat din zona de interferență a două sfere: cea închipuită de lumea copilăriei pe care o părăsesc, cea a maturității, în care încă n-au pătruns, și care-i atrage, plină cum e de neîn-doielnice promisiuni. Moment al schimbărilor, fugarnic și nestatornic între toate, dar care-i face pe copii să se simtă plini de stinghereală (cu hainele rămase prea scurte și prea strâmte, cu mâinile ieșind dizgrațios din mâneci) sau cuprinși de pudori neașteptate, să-și manifeste preferințele, să se simtă rivali. *Locul* (nu al *acțiunii*, ar fi impropriu spus), de asemenea, nu e precizat, situarea în spațiu fiind dată de unele repere vagi: livezile de măslini, turmele de tauri, arșița soarelui — ar indica o zonă undeva în sudul Franței, mai mult spre Provența decît spre Aquitania paternă (Périgord).

Într-o mare măsură, despre *Anii de vrajă* s-ar putea spune, ceea ce se spune despre multe din textele experimentale: că important e nu *ceea ce* spun, ci *cum* spun. Fără a putea fi redusă la o simplă experiență de limbaj, această carte a lui Gascar se evidențiază și prin factura deosebită a scriiturii, foarte apropiată de cea a poeziei: prin densitatea, prin desăvîșirea descrierilor *artiste*, în manieră flaubertiană¹, dar și prin atenția acordată universului obiectual, lumii materiale în genere, îndreptățind deopotrivă referința la Robbe-Grillet dar și la Ponge². Ca

¹ Cf. R.-M. Albérès, *Histoire du roman moderne*, ed. cit., p. 340.

² Cf. P. De Boisdeffre, articol omagial, *Les Nouvelles Littéraires*, 19 iunie 1969.

și acesta din urmă (cf. *Le parti pris des Choses, De partea lucrurilor*), Gascar a reinventat în felul său limbajul poetic (realizînd de fapt o antipoezie), abătîndu-l din tiparele sale știute, clișee devalorizate, și înturnîndu-l la surse, adică la obiectul însuși, situat în prim-plan și impunîndu-se „ca nou“ privirii, în toată nuditatea sa materială. Există pagini întregi în *Les Charmes* în care privirea „iscodește“, raportînd minuțios și exact ceea ce descoperă. Sînt enumerate (și totdeauna pornind de la un obiect sau ființă situate central), cu aparența unei digresiuni gratuite, alcătuirea „a ceva“ (a biciuștii, a ulciorului, a păianjenului, a burdufului de suflat în foc sau a curselor de prins păsări) ca și toate posibilitățile de întrebuințare sau de joacă oferite de acestea, dînd senzația de epuizare, de investigare exhaustivă a utilităților (unui lucru) sau a sentimentelor inspirate (de o ființă). Adevărate nuclee stelare — pentru că imaginația își ia zborul, divagînd un timp, elaborînd asociații neașteptate, comparații și metafore inedite, revelatoare ale unui adevărat univers nou, neașteptat și izbitor de viu, ca apoi să se întoarcă iar la matcă, la punctul stabil de unde plecase. Aceasta este și definiția pe care Bachelard o dă poeziei: „...pornirea către o lume cu totul nouă...“¹, spre acele „imagini netrăite, imagini pe care viața nu le pregătește și pe care poetul le creează. E vorba să trăiești ceva ce nu s-a mai trăit și să te deschizi unei deschideri de limbaj“². Utilizarea cuvîntului la Gascar capătă adevărată putere demiurgică.

Aplecarea atentă către lumea obiectuală nu este însă niciodată la Gascar anihilantă pentru personalitatea umană. În timp ce universul lui A. Robbe-Grillet, populat pînă la saturație de obiecte, este și reductibil la acestea:

¹ Cf. Gaston Bachelard, *La poétique de l'espace*, PUF, 1967, p. 12.

² Ibidem, p. 13.

„A. Robbe-Grillet «geometrizează» lumea printr-o descriere minúcioasă și neutră», spune Albérès¹, iar Michel Mansuy, despre același : „...devitalizează și dezumanizează lucrurile, pe alții, pe el însuși, el însuși e transformat în lucru, e reificat“². La Gascar, adaugă în continuare Albérès, „lumea își păstrează mirosul și intimitatea ei de lume pe care-o simți, atașându-se puternic, dens, de ceea ce s-ar putea numi patetismul sensualității“. Nu e vorba de un patetism romantic, cu gestică și sentimente insistent clamate, ci de un lirism reținut, conținut și controlat cu bună-știință, „cerebralizat“ în mare măsură, corijat adică de rațiune și expus cu oarecare uscăciune. Cititorul, odată aflat în posesia „cheii“ (și pentru proza lui Gascar e necesară o asemenea cheie) începe să o descifreze, să-i repereze simbolurile și sensurile. Deși omul e cel care se află situat în permanență în epicentrul universului lui Gascar, universul, la rândul său, pare a fi un receptacol imens, populat și însuflețit în totalitatea sa : lumea anorganică este mai curînd *preorganică*, ființa umană, la rîndu-i, se poate simți, ca în vechile mituri, înălțîndu-se din pămînt, întinzîndu-se arborescent în toate părțile ; animalele, ca niște vechi totemuri hibride, se alcătuiesc din părți umane și părți animale, purtătoare toate ale unor *înțelesuri*, ale unei înfiorări fantastice, oarecum neliniștitoare. Titlul francez al cărții : *Les Charmes* : farmece, sortilegii, vrăji — ar voi poate să sugereze tocmai această realitate transfigurată, pusă cum e sub semnul corespondențelor și-al simbolurilor ce-și răspund unul altuia. Un simbolism oniric, re-inventat de fiecare generație în parte în momentul cînd se inte-

¹ R.-M. Albérès, *Le roman d'aujourd'hui 1960—1970*, ed. cit., 1970, p. 201.

² *Etudes sur l'imagination de la vie*, José Corti, Paris, 1970.

grează vârstei adolescente. E vorba așadar de o arhetipologie a vârstei, de acele manifestări arhaice, de situații rezumative, condensatoare ale experienței mitice de viață a speciei și legate de fenomenele repetitive din natură sau ale naturii umane. Simboluri ce transpar mai cu seamă în activitatea ludică (de joc) a copiilor sau cu care aceștia investesc elementele naturii, uneltele casnice, viețuitoarele. proiectînd asupra-le propriile lor dorințe și vise, ca o compensație și ca o revanșă asupra realității de zi cu zi. Imaginația îi înzestrează cu simțuri „în plus“, făcîndu-i vizionarii, posesorii unei lumi a *invizibilului* — care pentru ei este o *prezență* și se definește prin ceea ce există iar ceilalți nu văd — în timp ce pentru adulți ea nu se definește decît prin absență. Există în *La Graine* anumite repere individuale, obsesii ale unor date reale autobiografice : animalele (semnificînd teamă în fața realității ostile, a viitorului precar) ce bîntuie visele copilului, riul cu apa verzuie, nămolosă și înceată („nu există apă care să nu-mi fi mîngîiat un pic suferința“), curățitorii de ploi, joaca cu bicele, joaca în hambare etc. În *Anii de vrajă*, acestea s-au înglobat unor repere generale, căpătînd semnificație de simbol și contribuind la proiectarea copilăriei în dimensiunile ei mitice. *Apă* — nu atît jocurile copilărești cu stropitorile și ulcioarele, nici scena finală a scaldei în unda *tulbure* a riului (traducere a instinctului erotic), ci construcțiile de vis, palatele de apă imaginate de copii pot semnifica speranța în existența unei lumi mai pure, mai desăvîrșite ; fluiditatea elementului lichid favorizează alcătuirea unor alte lumi posibile, opuse durtății, imobilității și uscăciunii celei terestre. *Aerul*, condensat în burduful de suflat în foc apoi plimbat prin păr, pe gură și pe trup se identifică unei persoane ghiduse, care glumește nestîngerit, *celeii* sau *celui* așteptat. *Focul*, element masculin

(opus celui feminin al apei), prefigurează tăria arzătoare a flăcării erotice. *Pământul* — este matricea vieții „a schimbului și a osmozei, a diluției eului în altceva și a supraviețuirii prin transfer, a uitării, a fugii de destin“. *Copacii* (plantele în genere) reprezintă punctul de interferență, sinteza elementelor primare: apa, aerul, căldura, lumina, pământul. Sînt intermediarii puterilor cerești și ale nopții: „cos noaptea de zi“.

Tema *animalului* în opera lui Gascar e una dintre cele mai importante, impunîndu-se de la început cu *Les Bêtes* și prefigurînd oarecum factura motivelor obsesionale ale scriitorului. Fiecare specie de animal, cu caracteristica ei dominantă, constituie ca un fel de „stare secundă“ în care omul se regăsește pe sine, ca și cum și-ar contempla, cuprins de mirare dar și pătruns de un simț fratern, „propriul chip răvășit într-o oglindă ștearsă“ (*Les Bêtes*). Sînt și cele două registre principale pe care se axează atitudinea față de animal: identificarea cu el, cum se întîmplă în nuvela *Caii* (*Les Bêtes*), animale nobile, cu forme gracile, înnebunite de spaimă la auzul canonadei, al avioanelor în picaj și-al întregului flagel declanșat de om, sau confruntarea cu „jivina“ — nuvela *Între cîine și lup*, una dintre cele mai tulburătoare, unde violența și neomenescul sînt întrupate de cîinii dresați să atace omul, și într-atît de obișnuiți cu întunericul, cu tenebrele și noaptea, încît nu se opresc din lătrat decît în clipa cînd se ivesc zorile. Animalele populează într-o mare măsură *Anii de vrajă*. Copiii în nevîrstnicia lor, n-au ajuns încă să-și înăbușe reacțiile primare, fruste, așa încît sînt mai aproape de animale prin comportarea lor netrucată, instinctivă, decît de om. Unele, prin hidoșenia lor, le stîrnesc teama: a se vedea scena cu păianjenul, una din cele mai specifice pagini Gascar. Asupra altora, printr-un transfer al libido-

ului caracteristic acestei vîrste, se revarsă mari cantități afective: scena cu tăurașul Manoum, „iubit“ de una din fetițele grupului. În general, ca „replică“ a omului, animalele ajung să simbolizeze ceea ce copiii ar dori să fie: părtași ai acelei lumi „mai adevărate“, întruchipată de viețuitoarele originare, cu forme mari, desăvîrșite, ce nu ajung niciodată să fie prinse în capcane; sau se tem să fie: cîinii cei gălbui, costelivi și famelici, împerechindu-se fără nici un sîrg, ca niște automate, închipuiesc decăderea în instinct și înjosire. Căutînd bine, oricărui lucru din carte i se pot desluși înțelesuri: *foarfeca*, cea cu care fetele lucrează de zor la trusoul de zestre, devine simbol al emasculării, al feminizării și domesticirii agresivității masculine. Înarmate cu ea, fetele atacă tot ce e *ascuțit* (principiul masculin, reprezentat prin obiecte alungite, unghiulare — forma percutantă a donatorului) *rotunjind* totul, dînd forma ovoidă a receptacolului primitor. În timp ce pentru oamenii mari *mîna* nu-i decît un simplu instrument ce pecetluiește încheierea unui tîrg: „bate palma“, sau unealtă de muncă (mîini umflate de trudă), pentru adolescenți ea devine simbolul unei virilități ieșite din comun (pecetea unei mîini mari, întipărită peste tot prin sat), sau personifică obiectul iubit în întregimea lui (degetele fetelor ieșind din mănuși, episod din cele mai tandre), sau obiect al mîngîierii, al îndrăznelii. *Erotismul* difuz ce plutește în toate episoadele fără excepție e dealtfel și liantul cel mai ușor sesizabil, se află la capătul tuturor pistelor, „travestește“ întreaga activitate ludică a adolescenților. Se mai cuvine să adăugăm că e de o mare puritate, că nu presupune cîtuși de puțin imixtiunea maculantă a celor mari și că dorința de cunoaștere erotică se confundă permanent, presupune, mai exact, dorința de cunoaștere în genere, accesul la înțelepciune, la renașterea spirituală, la

depășirea copilăriei. Cheia strecurată meșter de copii pe spinarea fetei căreia-i curge sînge din nas pare a nu avea simple virtuți tămăduitoare, ci a închipui însăși cheia unei cunoașteri inițiatice, dobîndite cu trudă, pe parcursul unui adevărat ritual. Scenă cu-adevărat arhetipală este și tabloul final al scaldei, al fetei „inițitoare, purtătoare de torță, care de-atîtea ori luminase dinainte-le trecerea spre o lume de dincolo de fiecare zi, tărîm ascuns îndărătul obișnuitelor realități“. După cum scene arhetipale, revelatoare ale unor adevăruri profunde intuite de copii sînt și cele ale perechii din barcă, fată și băiat stînd cufundați în tăcere și nemișcare *ca în moarte*, sau scena părinților surprinși în somnul odihnitor de după îmbrățișări și pîrînd la fel de țepeni și nemișcați ca morții. Tot funerare și aspre ca un giulgiu par și oghialurile de nuntă brodate de fete — dragostea aducînd mai curînd a îndatorire și-a constrîngere decît a plăcere. Eros apare indestructibil legat de Thanatos, principiul său opus și pereche, condiționîndu-se și presupunîndu-se unul pe celălalt. Ca și în ceremoniile legate de pubertate din vechile mituri, Gascar amintește faptul că procrearea e inseparabilă de condiția muritoare a omului. E într-un fel răscumpărată prin moarte, aceasta din urmă fiind neîncetat confirmată și dezmințită de fiecare individ în parte: sucombă prin propria-i ființă pieritoare, se salvează prin ceea ce a pus la adăpost, prin produșii procreării sale — ciclul repetîndu-se la infinit sub forma acestui tribut dat morții pe din două.

Renunțînd la valențele oferite de prozele realiste despre copilărie, în care accentul cade pe *sincronic*, pe condiționarea imediată a unui anumit timp și spațiu, pe ceea ce e unic și nerepetabil, *Anii de vrajă* cîștigă în profunzime, în intenția realizată a cărții de-a ilustra *diacronicul*, prin proiectarea condiției copilăriei, a omului chiar, într-un timp

mitic, însemnat de reperele cele mai generale, de situațiile exemplare, cu valoare arhetipală. Referința la copilărie-adolescență (perioadă de început, de introducere în existență) oferă pretextul recapitulării simbolice a cosmogoniei, a condiționării ființei umane de către întreaga lume minerală, vegetală și animală, căreia omul îi aparține prin toată structura sa biologică. Astfel, „în romanele neromanești ale lui Pierre Gascar omul nu e prezent decît pentru a recepta chemarea lumii înconjurătoare și pentru a-i răspunde“¹, stabilind un adevărat „dialog cu existența“. Adevăr exprimat tot mai insistent de Gascar în ultimele sale lucrări (*L'Arche*, *Le Présage*), ca un fel de răspuns la amenințarea pe care o simte plutind asupra integrității omului ca ființă biologică și asupra mediului ce i-ar putea deveni ostil, din prieten cum i-a fost la începuturi.

S-ar putea spune în legătură cu *Anii de vrajă* că reprezintă mai mult decît o demonstrație de cum se poate scrie *astăzi* o carte despre copilărie. Dedicînd lui Gaspar un întreg capitol (*Realismul fantastic al lui Pierre Gascar*) în cartea sa *Littérature horizon 2000*, R.-M. Albérès face pronosticuri asupra literaturii viitorului așa cum se întrevede ea din producțiile ultimelor decenii și îl așază pe Gascar printre reprezentanții acestora. Căci romanele „neromanești“ ale lui Gascar se află la jumătatea drumului dintre romanul tradițional, cel care apare azi convențional, cu întreaga armătură a trucajului său² și căutările neonoului-roman (de formulă structuralistă, grupat în jurul revistei *Tel-Quel*) și care tratează limbajul ca pe un scop

¹ R.-M. Albérès, *Littérature horizon 2000*, Albin Michel, 1974, p. 250.

² Cf. alocuțiunea finală *Leçons et perspectives* a lui Michel Mansuy la Colocviul de la Strasbourg (nr. 8): *Positions et oppositions sur le roman contemporain*, Ed. Klincksieck, Paris, 1971.

în sine iar nu ca pe o modalitate de exprimare. Caracterizându-i proza drept „realism fantastic“, „realism oniric“, „irealitate poetică“, R.-M. Albérès nu face decît să numească în felul său atributele unei scriituri de mare originalitate și care e rezultatul topirii într-un creuzet personal al unor modalități de expresie mai vechi, fructificate și revigorate de căutările unor formule artistice novatoare.

ANGELA CISMAȘ

PĂRINȚII NOȘTRI PUNEAU ÎN TOATE spiritul de economie: foloseau ulcioare ieftine, date doar în partea de sus cu smalt de culoare galben-verzuie. În cuptor, smaltul cursese și se închegase formînd ici festoane, colo stropi, ca niște lacrimi scurse dintr-o lumînare. În umbra întunecoasă a caselor din sat, pe timp de vară ulcioarele străluceau oarecum. La depărtare de mai bine de un metru, legat la ochi, și tot ai fi simțit răcoarea apei. Cu toate că nici o picătură nu îmbrobonea partea rotunjită a vasului, acolo unde lutul gol își păstra toată asprimea. Trebuia să te apleci cu fața chiar peste gura ulciorului, ca să-ți dai seama că într-adevăr apa răcorește astfel corpul crovului.

Apa ne răspundea numaidecît printr-o sclipire băuînd în alb sau albastrui, iar umbra corioată pe care o desena gîtul ulciorului scădea după ceasul zilei, sau după cum era luminată odaia unde ne aflam. Dacă te aplecai ceva mai mult, zăreai într-o parte, drept la nivelul apei, ieșitura buzei, alcătuiind ca un cioc în exterior. Pîntecoase, încoronate de toartă, ținîndu-te cu ciocul lor lucitor, ulcioarele păreau a fi niște cocoși ai tăcerii.

Ca să bem, ne mulțumeam cel mai adesea să luăm clonțul în gură și să sorbim apa. Era de-ajuns să apleci vasul puțin spre tine. Cîteodată, o bu-

cată din smalțul ce-acoperea gurguiul sărise din pricina vreunei lovituri, și limba atingea neplăcut pământul ars, pînă cînd apa, venind prea mult dintr-o dată, ne sufoca aproape.

Sorbeam cum nu mai sorbisem niciodată. Iar apa cădea greu, cum nu mai căzuse niciodată. Ulciorul aflat în umbră, tăcerea, vara — strîngeau apa cît puteau; o închegau puțin cîte puțin, fără s-o lipsească de fluiditate, făcînd-o să se concentreze pînă într-atît încît nici nu mai asuda prin pereții poroși ai lutului. Într-un anume moment al după-amiezei, în toate casele din sat, găseai un chiup de mercur pus pe chiuveta din bucătărie.

De fiecare dată cînd isprăveam de traș o înghițitură, ciocul cel mic din care apa se retrăgea avea asupra limbii noastre același efect de absorbție pe care-l au vasele în care ai făcut vid. Respirația restabila echilibrul, senzația că ești absorbit nu dura decît o clipă. Îndeajuns totuși, pentru a afla într-asta un răspuns, o îmbiere la a inversa rolurile, dorința de-a dăruî puțin din limba noastră apei. Dar solicitarea încetase. Apa nu intra pentru multă vreme în joc. Năzuia spre inerție, spre imobilitatea deplină.

Scurta senzație de absorbție ce-i întovărășea retragerea și făcea pentru o clipă clonțul burluiului să aibă rolul unei ventuze asupra limbii aducea cu tresăririle furișe care străbat din cînd în cînd degetele unei persoane adormite căreia îi ținem mîna. Era ca o dorință înfrînată sau venită de-a-tît de departe, încît ajungea la noi abia în clipa cînd apuca să se stingă. Și-apoi, zămislită de-un vis, întrucît ne privea cu-adevărat?

Ca să le răcorim, ne țineam palmele lipite de vas, ceva mai jos de locul unde începe să se rotunjească. Ni se părea că simțim pe ele întreaga greutate a apei, acum zăgăzuită în ea însăși cu tot atîta putere și concentrare ca și cînd s-ar fi înturnat în noaptea ei inaccesibilă, de partea cealaltă a oglinzii puțurilor.

În fiecare an, vara, apa revenea astfel în viața noastră sub înfățișări familiare. Ulcioarele împrumutau ceva din viața animalelor. Fragilitatea le dădea un anume loc în dramele copilăriei. Pînă acolo încît îți venea să crezi că nu fuseseră făcute decît ca să le provoace. Alte vase, mai rezistente, ar fi putut să le înlocuiască. Neîndoielnic că ne foloseam neîncetat de ele numai pentru că dădeau pe față întreaga noastră stîngăcie și zăpăceală. Reprezentau elementul unei încercări inițiatice. Aveam să le spargem, printr-o mișcare greșită, de ieșitura pietrei prin care se iveau țeava pompei. Aveam să le spargem unele după altele pe toate ca și cum, pentru a atinge vîrsta judecății, ar fi fost nevoie să ne aflăm de mai multe ori la rînd cu picioarele în cioburile de lut, la fel cum stau puîi printre cojile de ouă. Unelte ale fatalității, pentru noi ulcioarele se deosebeau de celelalte obiecte uzuale din casă. Erau înconjurată de nimbul și fascinația exercitată de religiile care te sortesc damnării în chip sigur.

Nici un alt recipient, în afara stropitorilor, poate, nu putea prinde astfel apa în cursă. Era ca și cum acest element lipsit de formă ar fi ascuns o sumedenie de înfățișări în care, cînd le vom fi adus la lumina zilei, aveam să recunoaștem hotarele unei lumi întregi. Ulcioarele, stropitorile,

cîteodată ulcelele în formă de bufniță se întreceau întru geneza aceasta. Să scoți apă — aducea cu o răpire în plină noapte. Descopereai repede că duci cu tine o făptură nestatornică, clipocind, îțindu-se în nenumărate mici talazuri, asemănătoare unui întreg cuiabar de pușori speriați, rotunjită dintr-o dată ca un fel de dropie. Curînd, imaginile acestea dispăreau, fără însă ca apa să înceteze de-a mai semăna cu o pradă vie.

Adesea, cînd ne întorceam de la cișmeaua publică, ne aplecam să privim apa ostatecă în ulciorul ținut în mîna. Dar mișcările i se potoleau curînd. Cu toate că ne aflam în miezul zilei iar strălucirea soarelui era în toi, apa ne trimitea un reflex verzui, posac, în care zăreai toată tristețea asfințitului. Și totuși, lucirea melancolică a apei ne îmbărbăta. Ne recunoșteam taina în unda ei. Aflam că nu sîntem singurii, în plină amiază, care să ascundem o umbră.

Firavă complicitate, în lipsă de altceva mai bun. Ulcioarele nu ne mîngîiau decît pe jumătate pentru că nu putem descoperi pe lume o viață a apei pe măsura deplină a vieții noastre. Rîul, pîrîul — nu răspundeau acestei nevoi. Pînă și marea, de-am fi cunoscut-o, n-ar fi putut-o îndeștula. Aflam în ulcioare elementul zăgăzuit asupra lui însuși, supus unei mișcări uniforme, ce-l îndepărta de noi.

Acolo se afla apa întunecată, cea asemeni unei unde materne, adăpostită de faptul nopții, și care ne-ar fi potolit dorințele, ne-ar fi dezlegat de păcate? Unde se aflau, dimpotrivă, arcadele strălucitoare ce s-ar fi putut alcătui dintr-un număr îndeajuns de mare de jeturi întretăiate, și gheizerii, cascadele, zidurile lichide, ploaia de stropi a valu-

rilor ce se sparg și pe care ni le închipuiam atunci cînd ne gîndeam la apă?

Ne dădeam osteneala s-o însuflețim vîrsînd în jurul nostru conținutul ulcioarelor cu mișcări priecute. Trebuia ca apa, ieșind din gurgui, să desfășoare o curbă largă sau să unduiască așa cum ar face un șarpe ce-ar avea capul prins în clonțul vasului. Cîteodată, apa se spargea în picături mari care luceau în soare și cădeau în praf cu zgomot înfundat. Stropitorile, ținute la înălțimea umărului și aplecate atît cît apa să nu curgă prin deschizătură, slobozeau prin sită o ploaie deasă, rotunjită într-o boltire trosnitoare, într-un furnicar de stropi irizați.

Dar, fie că era vorba de ulcioare sau de stropitori, începutul acesta de feerie se isprăvea numai decît. Țîșnitura dreaptă a ulciorului sau cea ciuruită a stropitorii se împutîna, își îngusta boltirea, spre a sfîrși într-un firicel anemic, apoi într-o droaie de picături ce se prelingeau de-a lungul lutului sau al tinichelei și păreau a se încliea de degete, ca și cum ar fi fost drojdia transparentă a apei. Alteori, curioși să surprindem efecte brutale, azvîrleam dinainte-ne, răsucindu-ne ca să ne luăm avînt, toată apa dintr-o găleată, și vedeam trecînd prin aer ceva ce s-ar putea asemui, datorită conturului brăzdat în fișii lungi, ca un mare pește japonez, strălucitor pe margini și de-o culoare albastru-sticloasă.

Eram departe încă de construcțiile la care visam nedeslușit, palate de apă ce și-ar fi înălțat transparența în soare, cu bolte alcătuite dintr-un val, cu turnuri țîșninde, cu ziduri închegîndu-se dintr-un șuvoi. Cum nu le puteam afla, ne mul-

tumeam cu îmblînzirea apei, ceea ce ar fi putut închipui doar imaginea minunii. Fabricam mașinării de apă. Erau alcătuite dintr-un număr oarecare de cutii metalice, așezate unele peste altele, cu spații impuse de arhitectura hidraulică al cărei simplu suport îl constituia această îmbinare. Găuri făcute în recipiente, platforme în formă de chiuve, țevi meșterite din bucățele de trestie golită, canale cu cotituri bruște — diversificau mișcarea apei. Cîteodată se izbea de stăvilare și-atunci, dusă de viteză, sărea golurile, întinzînd peste ele o bară micuță de cristal plină de caneluri, ce părea a se răsuci în jurul ei la nesfîrșit.

Ne închipuiam scări de apă, poduri lichide, tuneluri săpate în fluiditate și, inventînd un întreg limbaj ce desemna operațiile abstracte cărora ne hărăzeam, vorbeam de tubaj, de înmuiere, de eclisaj, fără ca totuși miracolul așteptat să se producă vreodată. Totul sfîrșea într-un soi de găleată pentru făcut dulceață. Apa, de fiecare dată tot mai puțin transparentă, verzuie, asemănătoare celei care în alte anotimpuri se strîngea în butoaiile așezate la capătul burlanelor, se scurgea în găleată făcînd zgomotul acela întristător. Ne grăbeam să o redăm circuitului, golind găleata în alte vase mai încăpătoare, și mecanismul — destul de asemănător, fără îndoială, celui al fîntîinii lui Heron, despre care citisem că-i aducea multă bucurie și folos lui Rousseau în peregrinările sale din tinerețe — începea iar să funcționeze.

Se întîmpla ca, potrivind vreun dispozitiv al mașinăriei, apa să încerce să scape. Alunecîndu-ne de-a lungul brațului ridicat, îndreptîndu-se spre piept, ne dădea o senzație de frig atît de pătrun-

zătoare, încît ne lăsam păgubași și strîngeam din toate puterile spre trupul nostru apa fugită, pentru ca îmbrăcămintea și căldura corpului s-o poată absorbi. Începuse să nu ne mai pese de mașinăriile pentru azvîrlit apa. Disprețuiam chiar și ulcioarele care ne păgubeau cu puținătatea conținutului lor și a căror fragilitate și formă, aducînd primitiv a animal, ne lega de lumea copilăriei.

Stînd călare, seara, pe stropitoare, pe care avusesem grija s-o umplem ochi, așa cum faci provizii pe timp de foamete, ori cum îți încarci armele cînd e alarmă, ne simțeam pătrunși de-un sentiment de putere. Prin coapse, frigul — și parcă pînă și greutatea apei — urca în noi. Strîngeam cu amîndouă mîinile țeava stropitorii. Cîteodată, făcîndu-ne vînt înainte, o înclinam, iar apa țîșnea dinaintea noastră, ieșită parcă din noi înșine, cu un foșnet asemănător celui scos de coada pînului cînd se înfoaie roată. Vibrația apei, forțînd găurile nenumărate ale sitei, se transmitea atît de bine trupului nostru, încît ni se părea că ne răs-pîndim în ploaia aceea împrăștiată și ciuruită strălucind în umbra serii și în care aveam să ne prefacem la nesfîrșit.

Alteori, însetați, scoteam sita stropitorii. Ne aplecam înainte și, vîrînd țeava largă în gură, sorbeam apa, așa cum o sorbeam de obicei pe cea din ulcioare. Aveam dintr-o dată o senzație de greață, tăiată brusc de cea premergătoare înecului. Năvala aceea de apă înghețată ne tăia răsuflarea. Descumpăniți, ne trezeam stînd pe pămînt, cu un gust de verbină și de rugină în gură.

Mai și vorbeam în stropitori, când erau goale. Cele care nu folosiseră de mult purtau în adâncul lor o pânză micuță de păianjen. Umezeala care mai rămăsese de-a lungul îndoiturilor tablei o împodobise cu stropi mărunți, argintii, ca roua dimineții. Rosteam cuvinte absurde. Ni se întorceau ieșite din alte guri, pline dintr-o dată de-o gravitate a cărei pricină n-o înțelegeam, de parcă, în vreme ce noi credeam că ne jucăm în această piață însoțită, cineva ne-ar fi vorbit din fundul unei biserici, iarna, într-o seară de doliu.

Doliul apei era, vedeam noi bine, una din legile acestei lumi. Nu în uscăciunea din timpul verii îl simțeam, ci în anume goluri întâlnite în fața noastră, din când în când. Vid de gradul doi. Nu consta într-o vacuitate aparentă : ci mai curînd în rezonanța pe care o înlesnea. Pașii oamenilor începeau să răsune de parcă ar fi mers pe fundul unei cisterne de curînd zvîntate. Despre suferință sau despre moarte, se vorbea totdeauna într-un loc larg, părăsit de curînd. Loc părăsit de cine ? De ce lucru retras în grabă sau care, de multă vreme, lipsea ? Simțeam cu toții în clipele acelea că se pierdea în depărtare marea prezență la care visam, Marea Apă descătușată, iar nu scurgerea noroioasă ce-ar fi putut aduce inundația sau potopul, ci Marea Apă crescută într-un palat strălucitor, cea care ne-ar fi învaluit în murmurul ei, făcîndu-ne surzi la orice zvon al durerii.

În praful verii puneam la cale bătaii cu apă. Se încingeau atunci când ne întorceam de la pompă cu ulcioarele și stropitorile pline. Îngustimea deschizăturii vaselor, ca și poziția toartelor, nu ne îngăduiau să azvîrlim apa dintr-o dată, așa

cum am fi făcut cu gălețile. Apa nu putea țîșni decît pe cioc. Dar ca jetul să ajungă la o distanță cît mai mare, trebuia să clătini zdravăn ulciorul, să-l prefaci într-un adevărat bici de apă.

Nu atingea niciodată decît picioarele adversarului : destul însă ca să se simtă umilit. Fiecare din noi știa, în aceste lupte, că apa ieșită din ulcior închipuia țîșnetul udului. De aceea, când două ulcioare se ciocneau iar unul se spărgea, conținutul i se răspîndea dintr-o dată, iar proprietarul ulciorului spart, cu picioarele scăldate, rămînea mofluz și rușinat, ca și cum s-ar fi scăpat pe neașteptate în pantaloni.

Jocul acesta ne făcea uneori să ne luăm de cîte-o fată, înarmați cu ulcioarele și stropitorile noastre, dar cel mai adesea fără a căuta s-o atingem cu adevărat. Ne roteam în juru-i îndreptînd jetul recipientelor în așa fel încît să cadă chiar lîngă picioarele ei, strînse unul lîngă altul. O închideam într-un cerc de apă. Cum nu-l putea trece fără riscul de-a se uda, și încă ceva mai sus, chiar pe locul unde prezența apei pe fustă ar fi căpatat alt înțeles, rămînea nemîșcată, strîngîndu-și buzele, deși măgulită în sinea ei că e ca o floare îngrijită de-atîția grădinari.

Părea că nu vede cum unii dintre noi făceau cerc în jurul jetului cu arătătorul și degetul gros de la mîna stîngă, ca și cum ar fi ochit-o prin cătarea armei. Cîte unul nu mai putea răbda uneori. Se îndepărta și, cu ochii ieșiți din orbite, începea să se învîrtă în jurul lui, făcînd să se verse în dire groase apa din stropitoare. Azvîrlea jetul în toate părțile pe pămîntul uscat, așa cum te-ai înversuna să acoperi o foaie de hîrtie cu mîz-

găleli furioase. Nu-i dădeam atenție, ghicind căt era de necăjit și de rușinat. Ulcioarele și stropitorile ni se goliseră. Dacă le-am fi dus la nas, am fi tras în nări un miros puțin amarui. Fata se îndepărta, sărind pe deasupra prafului muiat cu mai multă cochetărie ca de obicei. Ne îndreptam spre pompă cuprinși de oarecare istovire. Pe jos, prin piață, apa răspîndită în arabescuri și bălți începea să se înnegrească.

Va veni oare într-o zi Marea Apă? Încordîndu-ne mintea, stăteam pentru o clipă nemișcați lângă pompă, printre viespile atrase de lepedea jilavă, încercînd să ne-o imaginăm mai bine decît făcusem pînă atunci. Cîtorie strălucitoare cu formă destul de imprecisă, Marea Apă (dar nu-i spuneam niciodată pe nume) reprezenta întîi de toate o simplificare a zilei, o cristalizare a întregii fericiri cuprinsă în lumina verii.

Dacă Paradisul exista, nimic nu se putea împotrivi ca undeva în cuprinsul său să se înalțe ca un fel de Fecioară uriașă de sticlă, cu brațele larg deschise, un palat transparent în care să ne învîrtim înminunați, ca musculițele în mijlocul unui candelabru venețian sau, și mai bine, Paradisul să fie închipuit de Marea Apă închizînd în strălucitoare-i structuri lichide lumina mîntuirii noastre. Substanța însăși a apei, contrastînd atît de puternic cu întunecimea și inerția restului lumii, ținea parcă tot de-o minune. De aceea, cînd ne închipuiam sălașul ceresc, în apă doar de puteam surprinde cîte ceva din făgăduielile sale.

Dar apa nu era pentru noi numai un element exterior. Treceam neîncetat înlăuntrul nostru o cantitate însemnată din ea, fără să devenim alt

element, ca și cum însăși viața noastră n-ar fi fost altceva decît un binefăcător sifonaj. Aici se ivea primejdia. Folosind puterile fizice pe care apa ni le dădea, aveam cîteodată sentimentul că risipim o parte însemnată de paradis. Dar cum să rezisti? Apa ne dăruia o ușurință trupească necunoscută nouă înainte vreodată. Tîșnind din ulcior ori din stropitoare, ne prelungea parcă, înzestrîndu-ne cu un soi de apendice sau de membru, pătruns pînă-n capăt de simțurile noastre cele mai subtile.

Pe timp de vară luasem obiceiul să ne plimbăm aproape totdeauna cu o stropitoare după noi. O tîram pe străzile înguste sau în piețele pîrjolite de soare. Un furnicar sau vreun cuib de insecte ne atrăgea uneori atenția. Și-l stropeam, cu sau fără sită, după cum aveam chef. Violența jetului făcea să ne sară pămîntul pe picioare. În scobitura corolei alcătuită de apa sărind pe de lături, se învîrtejeau pietricele și gîngăniile moarte. Ni se părea că le simțim sub degete, într-atît de strînsă legătură statornicea apa între pămînt și noi. Această îngemănare între contactul direct și imunitate ne umplea de mulțumire. Dar era oare vorba de-o imunitate desăvîrșită?

Să fi putut jura că așa stau lucrurile, cînd se întîmpla să îndreptăm jetul stropitorii, fără sită de astă dată, spre scobitura unui zid, unde vreun păianjen își țesuse pînza prăfuită și străpunsă de un deget de mînușă? Cînd își vedea ascunzătoarea dusă de apă, păianjenul încerca să scape cu fuga. Trebuia să vărsăm asupra-i cataracte întregi ca să se prefacă în cele din urmă într-o grămăjoară

neagră (dar albă într-un anume loc, și asta era cel mai rău) și încrețită. Atunci, ceva din păianjen, hidoșenia, veninul din el, începea să urce încetisor de-a lungul jetului de apă limpede năpustit peste el și pătrundea în conținutul stropitorii, apoi, întocmai ca un fluid electric, favorizat de conducibilitatea metalului, trecea în mâinile noastre. Nimic otrăvitor: drumul de la păianjen la noi era lung. Ci numai un fior de repulsie.

Și cu acest prilej stropitul, stropitul răzbunător, se asocia în mintea noastră cu urinatul, făcând o legătură mai directă între trupul nostru și obiectul pe care udul îl atingea la capătul curbei. Udat din launtru nostru, păianjenul pătrundea de-a binelea în noi, așa cum, după spusele cumețrelor, se întâmpla și cu razele lunii și vraja ei, când ieșeam noaptea să urinăm afară. Ne gîndeam cîteodată că folosind stropitoarea sau ulciorul trișam, apelînd la un mijloc care ne masca nepuțința. Dar apa se pricepea să ne amintească în fiecare clipă nețemeinicia puterii pe care o uzurpam.

Fîntîna era departe. Isprăveam repede apa din stropitori. Trăiam adevărate clipe de agonie cînd jetul se subția. Lumea întregă de-ar fi luat foc, n-am fi încercat o spaimă mai mare. Furnicarul se prefăcea într-un incendiu. Cercul insectelor fugind de apă se lărgea tot mai mult, așa cum se întinde focul în iarba uscată, silindu-ne să dăm îndărăt. Păianjenul scăpat de la înec întruchipa o primejdie nu mai puțin gravă. Fuga îl ducea într-un loc neatins pînă atunci și asupra căruia aveau să se abată toate bănuielele noastre pe viitor, ca și teama ce-avea să încolțească pe urmele lui:

ziduri molipsite, pămînt, pietre pe care toate ploile de peste iarnă nu le-ar mai fi spălat.

Apa lipsea. Dar chiar și de-am fi putut să ne umplem stropitorile, n-am fi făcut-o. Descopeream că apa se prefăcea uneori într-o armă ce se-ntorcea chiar împotriva noastră. Gîngăniile pe care crezusem că le putem nimici fără primejdie, apa le lua cu ea, le ajuta să fugă mai repede și, aruncîndu-le spre noi, lichidul ajungea la picioarele noastre nu așa cum îl știam, ci ca un val tulbure, mînînd pe margini fire de pai și insecte vii, asemănător unei uriașe larve de apă cu nenumărate capete minuscule. Cînd ne dam la o parte, apa își găsea ascunzători, ne țîșnea din nou peste picioare, amestecînd în improșcările ei furnici roșii, abia amețite, urechelnite azvîrlite de undă dar fără să fie udate, ca și nisip, spini, murdărie. Niciodată n-aveam să stăpînim cu adevărat apa.

Dar faptul că putea să se înfățișeze sub mii de chipuri și că-ți scăpa mereu ne încuraja în gîndul că ține de-o lume necunoscută. Recunoșteam în ea Marea Apă, principiul polivalent, produsul unei transubstanțieri divine. Ca să te poți apropia de această apă-mumă care se ascundea sub atîtea deglizări și metamorfoze, trebuia desigur să îndeplinești anumite cerințe, să te arăți plin de umilință, să te supui la cazne. Morala se afla și în ulcior, în paharul cu apă ce răspătește setea. Se mai afla și în stropitoare, cea care, seara, în alte mîini decît ale noastre, răspîndea o ploaie binefăcătoare asupra plantelor. Dar întîi de toate se afla în puțul pe deasupra căruia, unul după

altul, se perindau aștrii veghetori. Se mai afla și-n pîrîu, în rîu, în baltă.

Doritori să dobîndim merite, ne supuneam în joacă la încercări, împingeam setea atît de departe cît puteam îndura. Care dintre noi avea să rabde cel mai mult? Ca să arătăm cît sîntem de tari, înmulțeam ispitirile. Ingenuncheam lîngă stropitoare și ne aplecam. Apa curgea din țeavă, proaspătă, strălucitoare și ca albită de spuma ce-o făcea trosnetul izbirii ușoare urcînd dinspre pămîntul unde, repede absorbită, dispărea. Cu fața lîngă jet, îi luam din privire pe ceilalți drept martori ai minunii și ai plăcerii ce ne-o făgăduia apa.

Nu era absurd să te lipsești? Prefăcîndu-ne că cedăm setei, ca să-i facem pe ceilalți să creadă că au cîștigat, ne aplecam în așa fel încît să atingem cu buzele apa ieșind din stropitoare. Aveam să bem. Deschideam pînă și gura. Adulmecam suflarea apei. Cînd și cînd, se desprindea din jetul rapid și tare ca un corp cîte-o picătură ce ne cădea pe buze, minuscul punct răcoros, tot atît de trecător ca arsura unei scînteii.

Aveam să bem. Ceilalți se apropiau ca să se bucure de clipa dintîi a înfrîngerii noastre. Cu pleoapele lăsate, ne uitam la apa limpede și vie cum ne trece pe lîngă gură, mai-mai să ne-atingă. Nu mai vedeam decît asta, ca și cum am fi ținut ochii lipiți de-o prismă mișcătoare. Culoarele i se schimbau întruna, din pricina sclipirilor. Parcă ne lua cu amețală. Trupul începea să ne tremure ușor. Din adîncul ființei noastre, se vestea un fel de greață sau de hohot de plîns în care se și amesteca un soi de plăcere necunoscută. Să muști

apa... Dar n-o mușcam. N-o apucam cu gura larg deschisă. Rămîneam tot acolo, în genunchi, însetați, orbiți, clătinîndu-ne pînă cînd stropitoarea se golea. Atunci, înălțînd privirea, descopeream că ziua s-a întunecat dintr-o dată, iar dinspre pămîntul înnegurat, jur împrejurul nostru, se înălța un groaznic miros de noroi...

DIN ECONOMIE, AI NOȘTRI ÎNTÎRZIAU să aprindă lămpile. Nimeni nu ne vorbea. Încît păream într-o lume numai a noastră. În vatră, jă-raticul pierdea din strălucire în fiecă clipă, afară numai dacă moțaiala nu scobora asupra pleoape-lor o umbră de cenușă. Singura ieșire, vatra.

Apucam burduful. Înainte de a-l îndrepta spre foc, îl încercam pe obrazii, pe ochii, pe buzele noastre. Era cea dintîi prezență vie de multă vre-me încoace. Burduful ne vorbea. Fără nici un cu-vînt. Asta nu înseamnă că nu-i atribuiam o mulțime de sentimente. Îl făceam să aibă răsufla-rea întretăiată, ca într-o povestire întreruptă de emoție, o prefăceam în gîfîit de spaimă, în răsu-flu de mînie, sau o lăsam să iasă încetîșor, cum ar face cineva care renunță a se mai împotrivi și se predă cu un suspin.

Zgomotul aspirației, atunci cînd umpleam bur-duful cu aer, crea o așteptare îngrijorată. O pre-lungeam ținîndu-l întins, cele două părți de lemn despărțite una de alta. Cîtă greutate căpăta din-tr-o dată liniștea! Burduful părea să adune în el întreaga amenințare izvorîită din lipsa altcuiva, din asfințitul de iarnă și, în spatele nostru, din uneltirile întunericului. Dar iată că o răsuflare de o repeziciune mai curînd comică ne izbea obrazul. Nălucile piereau. Comprimat de strîmtimea gurii

burdufului, puteai aproape pipăi aerul. Niciodată n-avusesem un confident mai apropiat. Ni se stre-cura printre buze, ne mîngîia în fundul gurii, aducînd cu sine un gust pe care nu-l cunoșteam. Descopeream că se puteau face schimburi de răsu-flări, exprima prin ele sau desluși într-însele ceea ce cuvintele nu spuneau. Pentru prima dată, ceva ce nu ținea de ființa noastră respira la noi în gură.

Burduful era făcut din două plăci de lemn, de forma asului de pică de la jocul de cărți. Fără mînerile ce le prelungeau, ar fi semănat cu niște inimi. Niște foale din piele le legau una de alta. Fuseseră împodobite cu ținte aurite, ca să accen-tueze, desigur, linia curbă a conturilor. De-ajuns, ca burduful să capete ceva străin, berber poate. Ce era de mirare în asta? Focul nu părea să țină cu-adevărat de lumea noastră. Ai fi zis că-i adus de undeva. Era ținut la distanță, în servitute și bănuială. Și era firesc ca acest exotism să se vadă și la ustensilele trebuincioase întreținerii lui.

Asta nu înseamnă că burduful nu era un obiect familiar. Acordeonul lui din piele, strîns și des-făcut întruna, căpătase prin unele locuri moliciu-ne subsuorilor de animal. Avea ceva și din căl-dura unui animal și răspîndea un miros de arșiță cînd suflai cu el în foc. Una din cele două plăci de lemn pe care țintele de aur desenau arabescuri era străpunsă de mai multe găuri, așezate în chip de stea, prin care pătrundea aerul în clipa aspira-ției. O membrană juca rol de supapă, astupîndu-le cînd strîngeai burduful.

Impunîndu-i alternativ mișcări contrare, era ușor să faci în așa fel ca membrana să se zbată

Într-un ritm nebunesc, ca o aripă captivă. Prin zburciul ei, întrezăream înăuntru o umbră vie. Ne ducea cu gândul la burdufurile armoniului de la biserică. Atunci când ne sprijineam de instrument, le auzeam oftaturile ce introduceau în acordurile de la *Tantum Ergo* prezența unei jivine îndărătnice și făceau ca picioarele doamnei care patrona operele de binefacere, luptându-se cu pedalele ca Sfântul Gheorghe zdrobind balaurul, să întruchieze lupta eternă dintre animalitate și divinitate.

Animalitatea burdufului cu care înțețeam focul domestic puneă între el și noi ca un fel de înțelegere. Cîteodată, fără să băgăm de seamă, din pricina unei mișcări greșite, suflarea lui ne zburlea părul. Recunoșteam în acest gest provocarea furiei a unei persoane care din vârful degetelor, în trecere, îți strică pieptănătura și-și vede mai departe de drum. Eram gata să sărim în picioare, să alergăm după ea și, recunoscînd-o, s-o strigăm pe nume ca să se întoarcă și s-o vedem zîmbind. Dar n-aveai ce nume să strigi. N-aveai cum da un nume mîinii acesteia care, străbătînd întinericul ca o aripă, ne atinsese creștetul apoi alăturase numaidecît trecutului clipa aceea plăcută, uitînd că aparținuse unei fături însuflețite.

Prinși în joc, îndreptam burduful spre una din urechi și simțeam un gîdilă ce ne făcea să rîdem cu glas tare. Deodată, stupoarea înlocuia rîsul. Cine rîsese? Noi, fără-ndoială. Numai că era pentru prima oară cînd rîdeam de altceva decît de vreo-întîmplare, de un cuvînt auzit, de un gînd. Descopeream ecoul denaturat al singurătății, dedublarea ce ne făcea să vedem în suflul cel scurt

de aer cu care ne mîngîiam o drăgălășenie de-a altcuiva, sau, mai curînd, o parte din noi înșine, ceva mai mult decît complice : travestită.

Focul era pe cale să se stingă. O lumină albastru-lăptoasă, un fel de clar de lună al cenușei, cotropea căminul. Ne înfioram de frig, ceva mai tare acum decît atunci cînd ne auzisem rîzînd. Trebuia să descoperim un tăciune aprins. Era atît de singuratic uneori, încît l-ai fi putut lua drept un ciob de sticlă colorat sau o bucată de staniol roșu, din cele cu care cîrcumarii împodobesc dopurile la sticle. Apropiam de el ciocul burdufului. Săreau scînteii, apoi se iveră o flacără galbenă ca de lumîinare, aducînd în îngrămădirea aceea de cioturi pe jumătate arse și de cenușă cu flăcăriuă celor ce vin în ajutor. Curînd, focul se înțețea. Nimic nu ni se părea mai de batjocură decît lumina asta de priveghi ce părea să nu s-a-prindă decît spre a dezvălui amplexarea dezastului și care, în cele din urmă, răspîndea para pîrjolului.

Scoteam pentru o clipă burduful din cămin și-i apropiam ciocul încălzit de fața noastră. Pătrunseseră pesemne scînteii în el, pentru că răspîndea un miros de piele arsă și de cenușă. O adiere de cremene lovită și de fier, adusă în cele din urmă de expirația foalelor, precumpănea. Pompasem însuși răsufletul focului. După ce umpleam iar burduful apropiîndu-l de foc, îl îndreptam spre gît (obrazul nu mai era îndeajuns de sensibil). Cuibărită lîngă umărul nostru, o vîetate arzîndă își dădea sufletul. O înviam încă o dată, ațîțînd iar jăriticul, apoi îndreptam

răsuflarea prin deschizătura cămășii spre piept și spre pîtec.

Suflarea încinsă a focului aducea o arsură ce se răspîndea ca un val, cotropindu-ne felurite părți ale trupului, ca și cum burduful, deși revarsase tot ce-avea înlauntru, nu mai isprăvea odată să-și dea duhul, acolo aproape de noi. Pe lângă căldura ce continua s-o răspîndească, se simțea acum și dogoarea din vatră. Focul nu ardea într-atît de tare încît să-i simțim prea mult fierbințeala. Băgam de seamă că prezența focului putea, chiar și de la distanță, să însuflețească semnele cele mai tainice pe care le lăsase odinioară în noi. Vindecată și uitată de multă vreme, o arsură la mîină, la un deget, începea să se facă simțită. O arsură căpatată cu o vară înainte — începea să ne usture sub pielea vindecată. Focul mocnea ațipit în noi, gata la aduceri aminte, așa cum fac cîinii de pe lângă casa omului cînd se pornesc să urle pătimaș (însăpămîntați în același timp) la trecerea vreunui lup. Ne rămînea să aflăm de ce trecut pîrjolit de arșiță ținea dorința ciudată pe care vederea și vecinătatea focului o ațîța în străfundul ființei noastre launtrice.

Visam la focul acela care, fără s-o știm, avea în noi trecut și amintire. Cum să ajungem la el? Părea uneori să existe fără materia ce-l hrănește. Sub jetul de aer al foalelor, izbutea să se mențină fără suport, lavă suspendată, metal topit gata să cadă. Transmutația lui nu se săvîrșea însă niciodată cu totul. Jarul, o clipă încins pînă la alb, își schimba încetișor culoarea, ca zahărul cînd se îmbibă. Curînd, cenușa depunea pe el aripioare zdrențuite de fluturi de noapte, în vre-

me ce flăcările mușcau lemnul rămas întreg pe de lături. Avusesem totuși destul timp să surprindem în inima aprinsă a focului un început de alchimie, ca și cum am fi pășit dincolo de niște porți de aur ce desfințau tot ceea ce făcea din noi fapte muritoare și vinovate.

Gura căminului era destul de încăpătoare ca să ne putem vîrî capul și să-l înălțăm spre hornul care trăgea fumul din vatră. Între pereții catifelati de funigine, se adunau volute domoale și rotunjite în partea de jos, ca norii ce-i poartă în slăvi pe Aleși, în pozele religioase. Fie că din pricina focului nu se puteau mări la nesfîrșit, fie că erau spulberate de vreo răbufnire a vîntului, zăream, sau ni se părea că zărim, cîteodată, întunecimea strălucitoare a cerului de iarnă pe locul unde acolo, sus, se afla deschizătura hoceacului. Ne simțeam atunci în adîncul unei pivnițe, ca și cînd deschizătura de deasupra acoperișurilor ar fi fost a unei răsuflători. Focul ne antrena tot mai mult spre părțile joase, în noaptea pămîntului, închiși într-un soi de nacelă aurită, de ou luminos, de unde n-aveam să mai știm nimic despre lume.

Singuri? nu. De cum se săvîrșea miracolul acelei cufundări în afara zilei, burduful ori flăcările zămisleau fapte ce ni s-ar fi alăturat nouă. Le și simțeam prin preajmă, răzlețite, încercînd să se închege, în ciuda întunericii iernii care le destrăma neîncetat, trimițîndu-ne în față răsuflarea lor fără gură, punînd pe fruntea și pe coapsele noastre mîinile lor de lumină sau vizibile pentru o clipă în răsuciturile parei, înălțîndu-se în vatră spre capetele ce le lipseau și pe care

păreau uneori a le înghiți într-un soi de hăpăitură înăbușită, fără ca vreodată să le apuce cu-a-devărat.

Ne străduiam să privim cît puteam de mult cu ochii larg deschiși, fără să clipim, la vatra năpădită acum de flăcări din toate părțile. Ni se spusese că vulturii privesc tot astfel la soare. Ne dădeam limpede seama că legiurile obișnuite nu erau făcute decît pentru fapțurile tremurătoare, care clipește. Nu viețuiau decît mulțumită pleoapelor, caronculelor, piculelor ce puneau cînd și cînd stavilă în calea luminii. Nu puteau trăi ziua decît adumbrînd-o de întunecimi, și trebuiau, la fiecare trei secunde, să se cufunde, preț de-o străfulgerare, în orbire și-n noapte. Singurul element dătător de odihnă pentru aceste ființe. Sufletul le era după chipul și asemănarea ochilor lor slabi. Numeau „bine“ partea de umbră ce le era dată în chip de refugiu în fața strălucirii soarelui și a focului. Pentru a fi despăgubite de faptul că nu puteau să-l înfrunte, li se predicase bucuria și sfîntenia de-a fi orb.

Ochii ne ardeau. Lacrimile izvorîte din pricina strălucirii se uscau de cum țîșneau. Ni se părea că și ochii noștri se măresc și încep să lucească la rîndu-le ca doi aștri. Suferința răscumpărată de zeci de ori de libertatea ce-o resimțeam. Cu toate că nu ne mai jucam cu burduful, căldura răscolită de el în noi rămînea tot acolo. Ca o sclipire, ca o irizare, supărătoare în cele din urmă. Descopeream însă că purtam ascunsă înlăuntru-ne singura fericire care putea pentru o clipă să nege lumea.

Ne închipuiam domnia focului. Ne gîndeam la ruguri aprinse, la cremațiuni, la incendii. Ne uitam la pisica ghemuită pe vatră, în timp ce în sinea noastră ne rugam întru împlinirea unei anume dorințe. Pisicile erau în acest anotimp telegarii focului. Cum stăteau făcute covrig în cenușă, o scînteie sărită dintr-o buturugă ce-ar fi trosnit cădea în blana lor. Trezite înainte de-a simți vreo arsură, ci numai din pricina luminii ce se înălța din trupul lor, se năpusteau spre cea mai apropiată ieșire.

Intr-o clipă își schimbau înfățișarea. Botul li se făcea osos, prelung. Nu le mai zăreai urechile. Ochii cășcați și ieșind din orbite semănau cu ai iepurilor jupuți. Aparțineau dintr-o dată unei alte specii și, în loc să pară niște pisici înnebunite de groază, închipuiau niște mici animale hidoase pe care slugărnicia față de zeul focului le făcea să alerge cu o repeziciune neobișnuită. Ajungînd în șuri, țirau după ele o torță aprinsă în finul sau paieile grămădite acolo. Casele începeau să ardă de la acoperiș, în timp ce oamenii, înăuntru, nu bănuiau încă nimic, mînceau ori jucau cărți, purtînd pe cap scufe și tichii, în toată inconștiența lor de osîndiți. Cel mai adesea însă pisica își stîngea blana aprinsă înainte de-a da foc la case. Cu spinarea arsă, rămînea ascunsă vreo două-trei zile, temîndu-se de întoarcerea demonului arzător care-i călărise șalele.

Cu ochii larg deschiși, în fața focului, îl pîndeau și noi pe demonul acela. Îl imploram să iasă din împărăția lui. Oare unde se ascundea? Era ispititor să-l zărești într-o limbă sau alta de flacără. Flacăra avea totdeauna o parte strînsă,

ca o gîtuitură, apoi se înălța mătăhăloasă, ceea ce ne-o făcea atît de familiară. Dar acum nu admiteam aceste imagini cunoscute. Focul nu se afla decît în însăși inima focului, în migdala aceea albăstruie în jurul căreia se înfîripă flacăra, în vietățile minuscule și orbitor de strălucitoare ale jăriticului și care mișunau în locurile unde incandescența atingea gradul cel mai înalt. Aur curat. La capătul unor bolți de lavă, în spațele prăbușirilor materiei arzînde, căutam privirea aceea în sfîrșit de neînfruntat și-n fața căreia toate legile lumii noastre s-ar fi năruit.

Din rămășițele de vreascuri răspîndite pe pietrele vetrei, alegeam rămurelele în formă de furcă ce-ar fi putut închipui schematizarea corpului omenesc. În mijlocul furcii, un mugure uscat reprezenta capul. Despărțeam în două, cu dinții, ramura cea mai groasă și alcătuiam astfel membrele inferioare ale personajului. Crăpătura dădea la iveală miezul lemnului, albeața coapselor. Cum năzuia să se strîngă la loc, vîram în plesnitură un ic minuscul care, fără s-o fi voit anume, imita destul de bine un sex masculin, și chiar un dublu sex, ieșind în afară dinapoi ca și în față, imagine a unor ființe suverane, de necucerit. Înfigînd unghia degetului gros în coajă, pe locul ce-ar fi corespuns toracelui la o ființă umană, indicam calitatea personajului a cărui replică o creasem. Importanța, locul ce-l ocupa în viața noastră — și nu în inima noastră, deoarece ne ocupam mai ales de vecini, de trecători, cam prea indiscreți, ni se părea, și supuși în totul

judecății noastre — se măsura după numărul dungilor făcute cu unghia, ca tot atîtea trese.

Zebrate în chip diferit, toate acele ființe familiare luau înfățișarea unor figurine minuscule, înnegrite, cu care ne jucam deasupra jarului. În el cădeau una după alta, luînd foc atît de repede, încît primele flăcări ce țîșneau din trupul lor te duceau cu gîndul la brațele pe care le întinde spre tine o persoană aflată în mare primejdie, ca o străfulgerare cumplită a realității. Dar lemnul era aproape ars. Nu mai rămînea din el decît o minusculă cruce de jar. Așa cruce simplă de jar cum era, aducea la rîndu-i o clipă din adevărul cel crud. Căci știam (dar de ce oare își dădeau osteneala cei din juru-ne să ne-o ascundă?) că ființele omenști, de cum mor, desenează, vreme de-o clipă, undeva pe cer, sau pe pămînt, sau pe ziduri, acest semn arzător avînd forma trupului lor. Apoi pier; pătrund pe veșnicie în neființă, așa cum, răcindu-se, un fier înroșit reîntră în umbră.

Măriți de strălucirea focului, ochii ne ardeau din ce în ce mai tare. Nu fără tristețe dădeam pradă flăcărilor efigiile acelor personaje familiare. Cîteodată, în clipa cînd nu mai erau decît cenușă, am fi dorit să le putem apuca, să le alcătuim din nou. Dar nu era cu putință. Nicio dată nici o toamnă, nicio dată nici o iarnă, nicio dată nici un alun de pe lume n-ar fi putut face să vină îndărăt crucea aceea minusculă pe care o dădusem hrană demonului.

Focul nu se clintea, nu-și schimba înfățișarea, își păstra aceeași strălucire, aceeași culoare și, asemănător unei răni care nici nu se vindecă,

nici nu se agravează, întreținea în noi aceeași arsură, mereu egală cu ea însăși. Descopeream în ea neclintirea propriilor noastre dorințe. Plăcerea încă fără nume către care acestea năzuiau nici n-ar fi putut fi vreodată altceva, o simțeam prea bine, decît aceeași căldură oarecum mohorîta, de culoarea soarelui palid, mai scoborîta sau mai ridicată cu cîteva grade, și căreia i s-ar fi adăugat, cel mult, din cînd în cînd, un gust de cenușă.

Doream o transmutație a focului ce l-ar fi făcut să se alieze contrariilor lui, apei, aerului, și să se prefacă într-un element arzător și purificator totodată, care să ne frigă cu lumina-i ce-ar fi depășit limitele oului de aur, ale miezului incandescent din adîncul pămîntului: o lumină demnă în sfîrșit de-a fi recunoscută. Luam pumni întregi de sare din cutia pe care părinții o așezau cît mai aproape de cămin, ca s-o ferească de umezeală, și-i aruncam în foc.

Trosniturile ne făceau să tresărim. Se și săvîrșea o minune. Dintr-o dată, focul devenise albăstrui și roșcat. Aburi groși pluteau deasupra jăratecului. Focul se îndepărta de noi, se retrăgea în fundul unei întinderi de cenușă ca niște zori fără soare la capătul unei cîmpii luminată încă de lună, ca o apoteoză lipsită de strălucire, ca o nălucă a flăcărilor, străvezie și glacială. Scurtă pace. Și iarăși se învăpăia în sclipiri roșietice, iarăși mormanele de aur se năruiau; și iarăși focul se înfiripa în acest vechi teatru diabolic unde totul era prevăzut, pînă și şuierăturile lemnelor verzi, pînă și limba luminoasă care, fără să se aprindă în toată tăria ei, ieșea din inima înstelată a butucilor.

Dogoarea, în a cărei stăpînire ne aflam cu puțin mai înainte, ne părăsea. Cuprinși de pico-teală, închideam ochii pe jumătate, vedeam cum în cămin se deschide un peisaj cuprinzător, în care adia iarba focului. Chei înguste se înfingeau în munți de lavă, mîncăți la poale de o eroziune lacomă. În unele locuri un pietriș aproape alb se prăbușea, în vreme ce pe culmile învecinate cenușa pune stăpînire: înserare, zăpadă, zori poate...

Ținîndu-l strîns la piept și ascultînd de mișcările lui, burduful respira odată cu noi, tihnit, și cu toate că somnul îi încetineea și lui răsufllarea ca și nouă, un şuierat ușor tocmai răzbătea din el. Ieșea dintre buzele foalelor, ca litera „F”. Și spunea: focul, focul, focul, focul...

VARA, CÎND VORBEAM ÎN STROPITORI, descopeream o nouă dimensiune a lumii. Tonul pe care acest soi de cutie de rezonanță îl dădea cuvintelor noastre ni le făcea nu numai străine, ci le transmitea pînă și o altă intenție. Trezeam glasurile invizibilului. Acestea exprimau un ade-văr care, cel mai adesea, adăuga noi înțelesuri celui știut de noi, iar uneori i se opunea chiar.

Era de-ajuns să spunem : „E vreme frumoasă” ca, repetate parcă de niște bolți, cuvintele să se întoarcă îndărăt sub chipul unei încuviințări atît de triste și atît de dezamăgite, încît părea a purta propria ei dezmințire în ca însăși. Era vreme frumoasă dar, dacă te uitai mai bine, vedeai cum o pînză alburie se așternea peste albastrul cerului. Se întindea pînă dincolo de marginile zării, prevestind golul nesfîrșit al spațiului. Era frumos dar simțeai în aer o răcoare ce-ți aducea în gură senzația fadă a apei iar pielea ți se făcea buburuze și parcă simțeam înfiorarea primelor scalde. Știam plutind asupra-ne povara unei umbre.

Curînd însă ziua, așa cum era ea înainte, se făcea la loc, ne dădea iluzia verii și ne insufla încredere. Și ca să rupem de tot vraja aceea melancolică, începeam să lătrăm în stropitori. Ai fi zis atunci că se retrage în adîncul cerului, ca

în cele din urmă să dispară acolo de tot, un glas de cîine prefăcut și turbat, cu care imiți personajele din fabule cu chip de animal.

De mult șitam : era prudent să ieși în rîs ecoul, să reduci invizibilul la tăcere. Cu stropitorile, treaba asta nu prezenta cel mai adesea nici o dificultate. Dacă se întîmpla ca dulăul cel nevăzut să reziste și, mult timp după ce noi înșine tăcusem, să rămînă amenințător sus, deasupra creștetelor noastre, însemna că ceasul era tare rău ales sau că singurătatea locurilor îl încuraja să zăbovească pe-acolo.

Lucrurile se petreceau într-alt chip cu ușile. Și ele, ori de cîte ori ne aflam într-o casă, într-un hambar sau într-o pivniță, pînă și în biserică, ne aduceau ecouri de pe cealaltă lume. Cine ne-ar fi putut dovedi că obiectul rămas afară, de cealaltă parte a ușii, era aidoma cu el însuși, după cum ușa stătea închisă sau deschisă ? Faptul că puteam privi pe-o fereastră nu ne mulțumea : ceea ce doream să știm era înfățișarea pe care-o lua lumea pe locul unde noi nu ne aflam de față și unde era de-ajuns să aruncăm o simplă privire, ca prezența noastră să se și întoarcă.

Ghiceam noi că totul arăta altfel de îndată ce nu mai eram de față. Pe măsură ce ne retrăgeam din scenă, lumina care-o scâldea se schimba și ea. Cînd ne lipeam ochiul la gaura cheii sau, cînd, mai bine încă, priveam printr-o crăpătură îngustă de la canatul ușii, vedeam realitatea plutind într-o lumină albăstruie, față de care părea să aibă o înclinare anume. Devenite de necunoscut, obiectele se deformau, ca și cînd le-ai fi

văzut pe timp de vară prin aerul tremurător de caldura ; se revărsau din marginile lor obișnuite, se dedublau și curînd, pierînd, nu mai lăsau decît o întindere goală, ca lustruită de îngheț.

Cînd ne aflam în casă, ne jucam oțeodată de-a prinsul zilei pe neașteptate. Era de-ajuns ca, după ce stăteai destul de mult cu spatele la fereastră, să te răsucești cît mai repede. Lumea, surprinsă pe neașteptate, dădea în vileag pojghița subțire care-i învăluia conturile și, preț de o clipă, ne orbea lumina crudă în care se scălda de îndată ce noi nu mai eram acolo. Formele care o alcătuiau și care, datorită răzlețirii și răspîndirii lor clandestine se îndepărtaseră unele de altele în timpul absenței noastre, se grăbeau să-și corejeze poziția, să-și reia locul cuvenit în rînd, întocmai ca soldații surprinși în dezordine de către superior.

Se întîmpla oțeodată ca și cu cîinele din stropitoare, în serile cînd se codea să intre în cușca lui cerească : un element al peisajului uita de el, întîrzia, și-și continua sub privirea noastră existența, într-o lumină ce nu i-o știam. Aveam atunci impresia că descoperim iluminarea Limbilor. Aducea destul de mult cu reflexele rămase după ploaie cînd, brusc, primăvara, cerul se înseminează iarăși. Te mai ducea cu gîndul și la sclipirea un pic viscoasă pe care o iau lucrurile văzute cu coada ochiului, prin lacrima adusă în ochi de un căscat. Fenomen cu deosebire rar. Pentru că de obicei acolo, în spatele ușilor închise, asemănător oarecum animalelor de pripas, lihnite de foame și temîndu-se de om, acolo dădea tîrcoale invizibilul.

Îi auzeam suflarea, care nu era aceea a vîntului, ușor de recunoscut mai cu seamă iarna sau înaintea furtunilor din timpul verii, ci un fel de respirație secundară, abia în stare să miște pe sub ușă un pic de praf sau un fir de pai. Invizibilul se retrăgea de îndată ce deschideai canalul ușii. Oțeodată totuși, tot ca o sălbăticiune ce se ia după tine și fuge dacă întorci capul, se strecura în spatele unui om în clipa cînd acesta intra într-o casă. Adesea nu descopereai prezența invizibilului decît după scurgerea cîtorva minute. Știa măcar omul că invizibilul se luase după el ? Îl auzeai vorbind ca de-obicei dar sunetul glasului său tremura aproape imperceptibil sau, un accent brusc, juvenil, ne dovedea că ceva de pe cealaltă lume se strecurase în el. Tot așa cum se întîmplă uneori să răzbată în glasul vreunui oaspete ceva din ropotul ploii, din șuieratul vîntului năprasnic sau din asprimea înghețului — împotriva cărora vine să afle sălaș la tine în casă.

Unii oameni din sat care, spre seară, se duceau la unul sau la altul cu treburi, ajungeau ca fără voia lor să prindă invizibilul în cursă, pe cînd se afla în spatele lor, în casele unde intrau. Cu timpul, căpătau un aer oarecum rătăcit. Adesea grăbiți din pricina treburilor sau a vizitelor multe ce le mai rămîneau de făcut, dădeau năvală în casă ca o furtună, ieșeau trîntind ușa, o izbeau iar cu putere ca să mai adauge un cuvînt pe care-l uitaseră : umblau cu ușile de parcă erau beți. În tăcerea ce se așternea după trecerea lor, invizibilul mai plutea pentru o clipă, apoi se strecura prin gaura din ușă făcută pentru pisică, dincolo de care se întindea regatu-i nestatornic.

Mai erau și zile când, fără să știm de ce, lumea exterioară, metamorfozată din pricina absenței noastre, devenea atât de apăsătoare de partea cealaltă a ușilor, încât ai fi zis că se revărsa prin neumăratele lor crăpături, se scurge ca apa prin vanele ecluzei ce-o conținește. Pipăiam lemnul ușilor cu mâinile, așa cum fac poate întemnițații, sau mâinile orbilor, în gol.

Când era vreme ploioasă, umblam prin suri. Coșcogeamite uși înalte și largi le închideau. Vremea rea, năpustirile vântului și chiar propria lor greutate făcuseră să li se desprindă scîndurile în unele locuri. Când stăteai înăuntrul surii, vedeai cum dungi luminoase o străbat de sus în jos. Altele desenau contururile ușii, rotunjită uneori în partea de sus.

Despărțirile dintre scînduri nu reprezentau deloc o sursă de lumină, oricît de slabă. Nu lăsa u să treacă nici o rază. Dincolo de ușă, ziua, inaccesibilă, strălucea departe tare, ca în fundul unui hău adînc. Cîteva ochiuri de geam deschise la diferite înălțimi fuseseră prevăzute pentru a lumina clădăroaia înăuntrul ei. După cositul finului, paiele se înălțau cît un munte, astupîndu-le cu totul. Înăuntrul surii, verile erau negre. Pe măsură ce provizia de fîn scădea, se făcea tot mai lumină. Primăvara era însoțită de biruința împotriva întunericii, dar curînd cădeam iarăși în noaptea adîncă din iulie. Trăiam aici un an de-a-ndăratelea, înseninat cel mult de-o lumină boreală, pentru că, pînă și-atunci când nu mai erau astupate de fîn, ochiurile de geam, acoperite de pînzele de păianjen, lăsa u să pătrundă cu greu ziua luminoasă a primăverii.

Ivită prin crăpăturile canaturilor, ziua căpăta strălucirea vie și oarecum albastrită prin care se făcea simțită prezența invizibilului. Culcați pe burtă în fîn, îi pîndeam înaintarea. Se apropia, atîngea canaturile uriașe ce se mișcau puțin, scoțînd un geamăt din țîțîni. O dîră de praf alerga pe sub ușă, se învîrtețea în umbră, răsucindu-se ca fumul. Adesea, în cîte-o despărțitură, lumina pierea deodată, ca și cum ar fi fost absorbită de un corp opac. Nu putea fi vorba de vreo ființă omenească: matahala din spatele canatului crăpat, care stătea ca un paravan împotriva zilei, era cu mult mai înaltă și mai lată decît un stat de om. Și nici un zgomot de pași nu-i însoțise apariția.

Dar curînd se și mistuia în tăcere. Lumina pe care-o lăsa acum să pătrundă prin despărțituri avea o și mai mare strălucire decît înainte. Uneori prezența aceea rămînea în dreptul ușii, mai într-o parte, proiectîndu-și cînd și cînd umbra pe plesnituri, cum ar fi făcut frunzișul unui copac clătinat de vînt. Încercam atunci o senzație oarecum apăsătoare. Închipuirea noastră nu împurmuta nici o formă umană sau animală prezenței aproape trupești a invizibilului, care nu ne înspăimînta cîtuși de puțin. Starea aceea de rău venea mai curînd din regularitatea cu care ziua zvîcnea, apropiîndu-se și depărtîndu-se fără încetare de cealaltă parte a ușii. De fiecare dată cînd umbra se-întorcea, simțeam parcă sîngele scurgîndu-ni-se mai greu și mai întunecat în vine.

Finul era adînc și afînat. Ni se părea că nu stăm pe nimic, că trăim suspendați sau purtați de-un nor ce îmbălsăma cerul cu mireasmă de

polen uscat și de praf, aducînd cînd și cînd cu legănatul unui val. Senzație care se prefăcea în rău de mare (sau cel puțin așa ne închipuiam noi), făcîndu-ne să avem dorințe ciudate. În clipele acelea ne plăcea să dăm sub noi, schimbîndu-ne un pic locul, peste vreo prăjină sau vreo furcă uitată în adîncul finului. Tăria vîrfului ascuțit ori a cozii de la furcă răspundea nevoii nelămurite ce-o simțeam de-a afla ceva de care să ne apucăm, de-a verifica realitatea corpului nostru asupra unui obiect solid.

Îi simțeam prezența cu mult înainte de a-l atinge. Sub trupul nostru, jur împrejurul acestui ax înfundat, finul părea să se strîngă într-o masă ceva mai compactă decît înainte. Ai fi zis că un manechin dintr-un alt fel de materie, poate de paie ori de trestie, dar curînd dens ca o făptură în carne și oase, luase locul bățului, care nu-i mai slujea acum decît de suport, de șira spinării. Cu ochii închiși, ca să-i apărăm de praf și ca să facem celelalte simțuri mai ascuțite, ne înfundam brațele și picioarele, năzuind s-o întîlnim pe cea care dormea ascunsă în adîncul finului.

Fără-ndoială, din pricina zburliciunii firelor de fin o numeam în sinea noastră cea care doarme; ca și din pricina felului cum erau așezați snopii, sau chiar și numai după cum fuseseră retezate firele de iarbă toate laolaltă, și care puteau fi văzute ici și colo prin fin. Sub mîinile noastre, firele prelungi, veste-de, alăctuiau mănunchiuri îndoite, ca liniile unui trup despre care nimeni n-ar fi putut bănui că e al unui om.

Cea care dormea fugea pe măsură ce ne apropiam. Aveam pentru o clipă impresia că am prins-o și că se află de-adevărat lîngă noi, dar numai decît pierrea. Mîna cotrobăind prin fin nu dădea prin preajma bîtei ori a uneltei ascunse decît de-un ghemotoc de ierburi uscate și nu afla nici o altă surpriză decît întepătura unui ciulin. Dezgropam țărșul, furca ori hîrlețul. Un fel de consolare. Coada, cînd era vorba de vreo unealtă agricolă, era făcută dintr-un lemn neted, înnegrit, neînnădit. La rădăcină, dinții furcii ori fierul hîrlețului se terminau printr-un gît de metal care strîngea din scurt capătul cozii.

Pilda aceea de limpezime, de soliditate, ne liniștea. Împotriva jocurilor acelei zile îndoielnice, împotriva aerului fad, împotriva adîncurilor finului și celui soi de naufragiu ce-l simțeam în el (cu puțin mai înainte au nu către o înecată ne îndreptam, plutind pe sub tufe de alge, în întunecime?), afam în sfîrșit un refugiu. Ne agățam din rășputeri de arma, de unealta pe care-o țineam zdravăn și care era bine înfiptă în mîner.

Ne plăceau belciugele de metal, cercurile de fier ținînd strîns încheștat lemnul oiștii, șinele care strîngeau obezile de la roțile cărușelor; ne plăceau încuietorile, clinchetul lor, zgomotul clanțelor ce se mînuiesc ca o chiulasă de pușcă, prevăzute cu mîner strălucitor care, de mult ce era folosit, intra în scobitura zidului, mîncînd de fiecă dată puțin din piatră, cu un scrîșnet; ne plăceau uneltele reci, bătînd în albastru de-atîta frecuş, veriga de care se atîrnau cuțitele, lanțurile, tot ceea ce nu lăsa loc nici unui strop de

îndoială, tot ce zăvorăște, ferecă, își opune precizia manevrelor invizibilului și care încuie, țin sub stăpânire. Ne plăceau obiectele de lăcătușerie, uneltele ieșite din forjă care făceau ca lumea să poată fi recunoscută și supusă ca un porumbel însemnat cu inel. Ne plăcea fierul. Îl duceam la gură. În șură nu se afla apă: ca să ne potolim setea, veneam uneori și ne lipeam gura de lanțurile ce atârneau de clanță, de gîtul furcii, părăindu-ne pentru o clipă că apucam lumea întreagă în răceala lor.

De cum ne prăbușeam cu fața în jos în fîn, o simțeam din nou pe cea care dormea întorcîndu-se în adîncimi. Fără ajutorul țarușului sau al furcii — de astă dată — ci numai mulțumită îngrămădirii, într-un loc anume, chiar sub trupul nostru, al masei de iarbă uscată. În răstimpul cîtorva minute, aceasta alcătuisese un strat dens, așa cum se ghemotocesc într-un curent plantele acvatice pornite la voia întîmplării, cînd un obstacol le iese în cale. Mai aducea și cu o frunză mare de ferigă, ce-ar fi căpătat volum dintr-o dată. Era răsplata noastră în noaptea fînului, darul recoltelor de care pînă atunci fusem lipsiți. Și mai era încîlceala aceea a căpiței de fîn unde ni se înfundau mîinile de se pierdeau cu totul, sau ceea ce atârna de marginile carelor încărcate cînd le-aduci acasă, fire lungi, pierdute, rămase agățate în tufișuri, precum și senzația aceea de nostalgie cînd, iarna, le vezi înnegrite și clătinîndu-se în bătaia vîntului, de-a lungul drumurilor.

N-auzeam nici cea mai slabă clintire a aerului, nici cea mai slabă adiere pe-afară. Și totuși, um-

bra continua să se clatine de partea cealaltă a canaturilor cu loc gol printre scînduri. Nu vedeam într-asta pulsația lumii, ci un soi de zbatere, martor numai, vestitor poate: broască în-singurată, palpitînd în mijlocul verii, bășici de aer în apa bălții, zvîcnetul repetat în vîna de la gît sau strigătul lămuritor al cucuvelei ce se-ntre rupe deodată, stînd acolo în picioare pe copac, cu pestelca ei luminoasă, mică pestelcă de tăcere.

Cea care dormea era acolo, dedesubt, cît se poate de concretă, dar încă numai sub forma unui soi de saltea dreptunghiulară și îngustă. Trebuia să-i pui mîini, picioare. Ne lungeam, tot pe burtă, închipuind semnul crucii sfîntului Andrei. Și, minune, iat-o urcînd, venind să-și lipească mîinile de mîinile noastre, palmă lîngă palmă. Abia dacă o rețea de iarbă le despărțea. Dar capul, fața, lipseau. Ca să le dobîndim trebuia nu doar să ne-nfundăm obrazul, ci să-l strivim de fîn. Gata, gata să ne sufocăm. Să fi fost asta prețul întîlnirii? Și, cu toate că iarba ne sufoca așa cum te sufocă un căluș, cu toate că ne țineam, întrecînd orice putere omenească, respirația, împingîndu-ne fruntea cît mai în adînc cu putință, cea care dormea tot mai sta ascunsă. Nu dădeam decît peste masca ei de iarbă sub gura noastră.

Deseori se aflau și fete cu noi în șură. Ceea ce nu împiedica dorința noastră să se îndrepte tot spre personajul invizibil, ascuns în fîn. Exageram chiar, ca să le facem și mai bine pe tovarășele noastre să simtă disprețul pe care ni-l trezea rezerva, temerile, dar mai cu seamă aerul lor

de străine. Pe măsură ce ereşteau, fetele aparţineau unei alte seminţii; ascundeau sub veşminte, ca şi africanii, însemne rituale, feşe, spuneau unii dintre noi, ca şi un soi de sacrificatie în locul sexului.

Ele nu cunoşteau invizibilul şi se jucau în pragul casei făcându-se că intră sau că ies. Nu-şi dădeau seama că în clipa când rămîneau în deschizătura uşii, un dreptunghi îngust de zi albăstreă dintr-o dată deasupra-le, în partea de sus, aceea pe care corpul lor n-o astupa. Şi se întrebau la ce priveam noi, sus în colţul uşii: o ramură de glicină legănata de vînt? O pasăre pcer? Întorceau capul, priveau în sus, nu vedeau nimic şi închideau uşa cu atîta ciudă şi putere, de se cutremura toată casa. Nu ştiau că gestul lor brutal slujea odată mai mult invizibilul. Abia se stingeau zgomotul uşii trîntite, că desparţiturile dintre scînduri începeau să strălucească mai tare, desenînd mii de lumînări scînteietoare, aducînd vara în plină iarnă, punînd în locul ogoarelor şi al satului marea, stepele, şi înlocuind lumina zilei obişnuite cu lumina orbitoare a unei învieri.

Ne întorceam la fîn. Pizmuindu-ne ori rănite în orgoliul lor, fetele ne imitau cîteodată. Se culcau pe burtă în fîn, cu mîinile şi picioarele depărtate, băgînd de seamă ca fusta să nu rămînă prea sus. Erau, ghiceam noi bine, prizonierele ei. Le priveam cu un amestec de nelinişte şi fascinaţie. Ce trupuri tari şi nevăzute rămase pînă atunci în adîncimile fînului urcau acum spre a se însoţi cu ele? Fetele păreau că se cufundă încet în masa de fîn. Nici nu le mai ve-

deam feţele, pe care şi așa umbra din şură tot ne-ar fi împiedicat să citim ceva. Eram ispitiţi să ne ducem să ne întindem peste ele, ca să ne înfruptăm, prin mijlocirea trupului lor, din plăcerea ce le venea de jos, din adîncul fînului.

Dar se ridicau dezamăgite, căci nu descoperiseră nimic, şi în joacă, se apucau să-şi arunce cu fîn deasupra creştetelor. Cădea peste ele, făcîndu-le să semene pentru o clipă cu ursitoarele cele rele şi zburlite din poze. Alte ori, îşi scobeau cîte-o adîncitură în fîn şi se vîrau acolo cu totul. Le auzeam cum rîd, dar ne lăsam păgubaşi şi nu le scoteam din bîrlog. N-aveam nimic de aşteptat de la ele, nimic de aşteptat din partea fînului, nimic de aşteptat din partea zilei.

Rătăceam ca nişte ostateci prin şură. Afară, începuse poate să plouă. La ce să mai ieşim? Lumea pe care o aflam era mereu aceeaşi. Ne apropiam de canaturile uşii şi ne lipeam gura de o crăpătură. Trăgeam în piept aerul necuprins al deserturilor, al abisurilor. Nu ne rămînea decît să aşteptăm ca timpul să se scurgă. Cu buzele turtite de lemnul uşii, îngînam un cîntec. Doar pentru noi. Şi pentru invizibil.

CARE DIN NOI ÎNCHISESE PĂIANJENUL în sticlă? Într-o clipă trecuse prin atâtea mâini, încît nu mai puteam ști cine îl pusese în circulație. Era un flacon destul de drăguț, albastru-închis, băînd în violet. Conținuse probabil vreun medicament ce se ia cu picătura, una din acele substanțe concentrate care, după mărimea dozei, sînt doctorie sau otravă. Dar păianjenul nu se îmbucătătea. Ar fi țîșnit afară dintr-o dată, pe de-a-ntregul, dacă ai fi scos dopul sticlei.

Nu-l admiram cîtuși de puțin pe acela dintre noi care izbutise să-l închidă. Lipsa de suflet, inconștiența pe care o asemenea faptă le presupune nu puteau trece în ochii noștri drept curaj. Vedeam în gestul acesta ceva nesăbuit și chiar o trădare. Păianjenii, prin spaima pe care ne-o inspirau, ne făceau să ne simțim cu toții egali și complici. Cel ce închisese gîngania în fiolă știa cel dintîi că îndrăzneala pe care-o dovedise îl separa pentru totdeauna de noi. De aceea își dădea și osteneala să rămîna neștiut.

Deși ar fi putut avea drept la recunoștință din partea noastră. Nicicînd nu mai dispusesem de o asemenea armă. Era de-ajuns să ții în mînă sticlă albastră, pentru a domni ca un adevărat

stăpîn. Ne prefăceam că luăm dopul și slobozim păianjenul asupra celui care n-asculta. Fugea, dar nu-l slăbeam deloc, ca să simtă în fiecare clipă că un păianjen zburător s-ar putea abate asupra-i. Atunci se preda, cerea îndurare. Mergeam pînă acolo cu iertarea încît lăsam puterea pe mîinile lui. Osteneam cu atît mai repede cu cît etanșeitatea aceluia flacon sineliu nu ni se părea prea sigură.

Cînd ne aflam la umbră, abia dacă zăream păianjenul prin sticla de un albastru ca noaptea. Singură masa corpului său făcea o pată mai închisă pe peretele semitransparent. Deși gîngania era destul de mare, nu-i distingeam nici corpul, nici picioarele. Ai fi zis că-i un asel uriaș. Dar cînd, întorcîndu-ne spre soare, apropiam sticlă de ochi, păianjenul se ivea în întregime, negru, oarecum păros, însemnat cu dungi, cu alveole sau spirale.

Nu mișca deloc, lătit cît era de mare, vîrît în carapace ca un crab, suspendat ca o nacelă în susul picioarelor și, în lumina albastră a sticlei lucind în soare, întrunea în el toate însemnele speciei, nu numai cu precizia cuvenită, ci chiar cu regeasca opulență și magnificiență dă pe placa unui entomologist. Examinarea nu se mai putea prelungi: păianjenul devenea din ce în ce mai apropiat, din însăși pricina imobilității lui. Dacă s-ar fi mișcat ar fi dat în vileag materialitatea temniței, ai cărei pereți păreau a se subția ca o pojghiță de gheață la soare.

Cînd o luam din lumină trebuia să treacă un timp pînă ce sticla, căpătînd din nou albastriimea cernelei, să se îngroașe, să se solidifice îm-

prejurul lui. Dar abia își recăpătase densitatea, puterea proteguitoare, că dopul de metal lăsa la rîndu-i să străbată amenințarea. Era ciuruit de găurele mici, ce-i îngăduiau păianjenului să respire. Strîmtimea lor n-ar fi împiedicat păianjenul să-și strecoare pe-acolo capetele picioarelor. Niciodată lighioana nu făcea încercarea asta cîtă vreme țineam sticluta în mînă sau o puneam pe o piatră, afară. Aștepta, desigur, s-o punem în buzunar, unde întunericul ar fi liniștit-o, iar căldura corpului nostru ar fi scos-o din amorțeală.

Ne închipuiam cum atingem cu degetele noastre perii corioați pe care picioarele păianjenului îi scotea prin capac, și nici nu mai îndrazneam să vîrîm mîna în buzunar ca să luăm sticluta pe care alții o cereau sus și tare lîngă noi. Numai la gîndul că păianjenul se uita printr-una din găurile capacului și ne simțeam paralizați, simțind ca un soi de arsură pe coapsă. Și dacă, o clipă mai înainte, sticluta s-ar deschide din greșeală? Rămîneam nemișcați, ținîndu-ne răsuflearea. Păianjenul stătea în dreptul unei părți a corpului nostru, vîntre și sex, loc în care mușcătura lui ar fi dobîndit o putere sporită și ar fi fost ucigătoare. Dar nu asta era lucrul cel mai rău din toate. Cel mai mult ne temeam de atingerea lui. Cea mai mică ruptură în căptușeala buzunarului ne putea lăsa pradă cu totul fugii lui țopăite, brăzdîndu-ne pielea cu mii de urme purulente și arzătoare.

Ne gîndeam la o pană, sau la un capăt de pană, pe care să i-l fi trecut peste peri. Lumea oroarei se naște deseori din echivocurile întunericului, iar penele erau cele dintîi care contri-

buiau la întreținerea lor. Prefăceau în nedeslușit, în absență corporală, în vag, mișcările vieții. Fără contururi precise, lipsită de culori (sau atît de șterse), reduceau ființa la un fel de cîlpi însuflețiți, o tufă mobilă de peri prevăzută uneori cu un ac. Păianjenii aparțineau desigur acestei specii. Adesea corpul lor nu se bucura de nici o consistență; se dezvoltase sub formă de nenumărate picioare, filiforme, deasupra cărora se legăna o minusculă teacă păroasă, fără miez.

Scăpat parcă dintr-o pilotă, păianjenul părea că înaintează rostogolindu-se asupra lui însuși, ca o sămîntă de papădie, ca un puf măturat de vînt. Devenea cu ușurință aerian, dus de mișcările aerului, ca scama plopilor primăvara, și năzuind să se prindă de tine. Zămislit din nimic, ieșit nici mai mult nici mai puțin decît din pulbere, din întuneric, ca și flozii de praf pe care gospodinele îi vînează pe sub paturi, păianjenul nu avea drept obîrșie decît plictisul locurilor pusti, al zidurilor tencuite, al iernii, al grămezilor de crengi uscate, al butoaielor neîntrebuintate.

Alerga spre noi, ivit din înserare, din tăcere, ireal și rapid ca petele cenușii pe care sîngele ne face să le zărim cîteodată dinaintea ochilor. Aflat în nemișcare, își încropea un trup, se structura din mii de lamele fișitoare, rotunjindu-și pîntecul hrănit cu sînge spălăcit de muscă și, adesea, se întindea în întunericul șurelor, în mijlocul soarelui său de mătase. Bătea cîteodată în roșu spre picioare și spre cap, și atunci, deși culoarea asta părea a fi semnul unui surplus de agresivitate și venin, se îndepărta de lumea oroa-

rei, apropiindu-se de alte insecte, se âmblînzea împrumutînd focul viespilor.

Cel mai adesea era cenușiu sau negru, semănat cu alb ici și colo, ca o zgură asemănătoare zincului oxidat, iar pe spate, brazde mici, creștături. Apoi se umfla încă și mai mult. Își țesea în gaura unui zid, la capătul pînzei în formă de paletă, un tunel ca o clătită răsucită, în care stătea ascuns la pîndă, pînteocos de să plesnească, dar sprinten și gata a se năpusti asupra prăzii prinsă în ochiurile plasei lui, în goana după un ospăt sîngeros.

Cînd era mort se prefăcea în nimica toată, un mic ghemotoc de nervuri, rămașită dintr-o frunză uscată zdrobită între degete. Vespnic spînzurat de pînză, se clătina în vînt, în mijlocul păstăilor, al boabelor, al paielor, pînă în clipa cînd, la o rafală, totul se spulbera, se rostogolea în gră-măjoare pe podea, alerga spre tine împreună cu tot restul, laolaltă cu mîțișorii de alun, cu bucăți din manșoanele de trestii, cu puful din cuiburile părăsite, mișunînd într-o monstruoasă re-înviere.

Teama pe care ne-o inspira lumea aceea, teama de păianjen, deși constituia chinul nostru, ne oferea confortul sentimentelor absolute. În fața păianjenului nu mai era nevoie să ne silim la acte de bravură sau să ne reproșăm lipsa de curaj. Nu mai rămînea decît groaza. Căscă un fel de prăpastie întunecoasă în care eram azvîrliți și unde strigătele noastre căpătau o rezonanță ascuțită, ce ne împiedica să le recunoaștem drept ale noastre. Departe de orice teren sigur, departe de locul unde se produceau de obicei

frămîntările noastre de conștiință, lupta împotriva instinctelor, împotriva slăbiciunii — cunoșteam adevărata libertate a demenței și, confundîndu-ne din propria-ne vrere către adîncul groazei, asurzindu-ne cu urletele pe care le scoțeam, gustam din tainica fericire de-a fi fost scăpați de curaj.

Despuiăți astfel de tot ceea ce de ani de zile ne străduisem să dobîndim, din ziua cînd mintea ni se trezise la lumină și chibzuința ne îngăduise să cîntărim primejdiile, ne pomeneam dintr-o dată goi, goliciune după care, fără știrea noastră, jinduisem. Frica de păianjen ștergea în noi experiența, cugetarea, vîrsta, pînă și sexul. Simțeam fața de el o adevărată frică de față. Cînd băteam în retragere în fața lui, fără să ne gîndim a ne ascunde spaima, era ca și cum ne-ar fi crescut cosițe, ca și cum o fustă ne-ar fi strîns genunchii. Fata ce se afla alături de noi și dădea înapoi în același fel, gemînd, ne devenea atît de apropiată, de parcă ar fi fost propriul nostru reflex într-o oglindă în care ne-am fi văzut travestiți. Încercam o plăcere stranie.

Regăseam gustul slăbiciunii, dreptul de-a căuta orbește protecția cuiva, de-a părăsi cele dintîi prerogative masculine. Cedînd în fața primejdiei, puteam pretinde și obține iarăși dragostea ce ne fusese puțin cîte puțin luată. Iată de ce ne era dragă frica, nu frica întîmplătoare, clădită pe conștiința unui pericol, ci frica de păianjen, cea care ne făcea să ne întoarcem la o stare cînd, fără vîrstă, fără sex, cel mult ușor feminizați, nu mai eram decît obiecte, în bine ca și în rău.

Asta nu înseamnă că frica de păianjen nu era și prefăcută, izvorită din complezență față de noi înșine. Nici o altă făptură vie nu posedă puterea gîngăniei cu opt picioare. Reprezenta mai curînd contaminarea decît atentatul, atacul. Ni se părea că nimic n-ar putea șterge atingerea păianjenului, nici măcar să ne facă să-i uităm apropierea de noi. Înainte chiar de-a mușca, își înțipărea prezența în amintirea noastră. Un trecut cu opt picioare nu piere așa de ușor.

Dacă ar fi avut numai patru picioare, păianjenul nu s-ar fi deosebit cu nimic de numeroase alte insecte. Pe cînd cele opt picioare ale lui făceau un unghi drept în punctul articulației, în așa fel încît atunci cînd gîngania stătea pe loc își sălta sau își scobora trupul ca un cric. Îi îngăduiau nu numai s-alerge cu viteză, dar și să cuprindă strîns, alcătuiind o cușcă asupra căreia se lăsa încet pîntecu-i moale și înăbușitor. Spaima ne venea în mare parte din pricina grosimii abdomenului său. Nu era prevăzut cu nici un fel de țep ori de ac, dar ni se părea a fi un rezervor în care sute de păianjeni minusculi se resorbiseră.

Nu ne închipuiam păianjenul decît femelă, de o fecunditate fără limită și adăpostind în rotunjimea pîntecului său atîtea insecte hidoase cîte să umple lumea toată. Dar această zămislire continuă nu sugera numai propagarea speciei, roirea. Ci închipuia totodată și absorbția, forța aspiratoare a maternității și, în ciuda mărimii lui relativ mici, păianjenul, încîntat de burtoșenia sa, ne dădea senzația unui vîrtej oribil, a întoarcerii la sînul matern, la adăpostul nopții.

Odată cu el se întrona iarăși domnia mamelor. Odată cu el ni se trezea în amintire timpul îndepărtat pe cînd, în stare de făt, încuibați în adîncul unei imense creaturi gesticulînde, cunoscusem fericirea oarbă a puilor de paing.

Și totuși păianjenii nu erau atît de numeroși în jurul nostru încît să putem face, după pofta inimii, asemenea incursiuni în spaimă. Din fericire, de cîtva timp, fiola albastră răspundea acestei nevoi. Avea mai multe fațete și nu era lipsit de eleganță. Nu mai mare decît un dop de carafă, încăpea în întregime în pumn. Amintea în același timp de farmacie și de recuzita de toaletă a unei doamne, de întreg acel arsenal de parfumi, săruri, sau otrăvuri, de luxul migrenelor. Puțin obișnuiți cu obiecte care să evoce un asemenea rafinament, vedeam în fiolă un fel de bijuterie, un safir ceva mai întunecat, și locuit, cum sînt cîteodată mineralele, de o insectă fosilă. În clipele cînd păianjenul pe care-l conținea nu amenința prea tare să-l străpungă, trecea în ochii noștri drept talisman.

Numai că păianjenul trebuia hrănit. Prin găurile căpăcelului care, frecat întruna, ajunsese să capete reflexe argintii, vîram înăuntru musculițe, furnici sau insecte minuscule. Ne hrăneam giuvaerul. Oare păianjenului îi pria? Peretele întunecat al sticlei nu ne îngăduia să ne dăm seama. Mai tîrziu, cînd înălțam sticluța în dreptul soarelui, deslușeam, în afara lighioanei uriașe, strălucind ca o stea în incandescența aceea albastră, forma altor gînganii mai mici, stoarse de sînge, sau nu — cum să știm? — moarte poate, dar în orice caz cu desăvîrșire nemișcate și ele

și, întocmai ca într-un caleidoscop, alcătuiind o constelație jur împrejurul păianjenului. Nimic pe lume nu ascunsese vreodată mai multă tăcere. În afară de cer. Dar oare nu o întreagă boltă cerească descopeream și noi în lupa aceea micuță de peruzea? Și care, ca un puț săpat în infinit, ni se deschidea în fața ochilor, înconjurat de raze de lumină și purtând forma păianjenului încremenit.

Flaconul devenea obiectul unor manipulații fără de număr. Unii dintre noi, în chip de glumă sau ca să-și arate ireverențiozitatea ce le ținea loc de curaj, frecau sticluța de obraz, o sărutau. Un altul o atârnamea de un șnur și o purta în chip de scapular. Înjghebam un joc în care el era șeful, regele. Mîngîiam cu sticluța gîtul fetelor. Le treceau fiorii un pic, băteau din pleoape, dar nu fugeau: frica se tocea. Se întâmpla să uităm de existența sticluței pe cînd se afla chiar în buzunarul nostru. Dacă păianjenul s-ar fi mișcat măcar un pic! Ca să-l smulgem din neclintirea lui, vîram un pai printr-o gaură din capac și încercam să-l atingem. Paiul se frîngea. Cufundam sticluța pe jumătate în apă pentru ca răceala sau teama de apă să trezească viața, sau o apropiam de foc. Dar păianjenul tot nemîșcat rămînea.

Ne duceam atunci în odăile de deasupra șurilor. De ce tocmai acolo? De ce pînda păianjenului? Fără îndoială pentru că, atunci cînd înainta pînă la marginea unei găuri din zid, ceva se schimba dintr-o dată în lume. Se ivea o nouă privire purtînd în sine o fărîmă din întunericul, din tenebrele, din tăcerea celui ceva fără de

nume aflat dincolo de hotarul vieții. Pe unii din pereții acestor odăile păianjenii stăteau pe pînzele lor așa cum stau ciorchinii ascunși pe butuc. Nici nu mai zăreai pietrele și tencuiala sub învelitoarea aceea făcută din plase cenușii, în formă de frunză de viță, de stele, de mîini, sau alcătuită din strame catifelate ce se clătinau încetișor în bătaia adierilor venind dinspre acoperiș.

Găurile în zid erau căptușite cu pîlnii de fier; peste crăpături treceau fire în diagonală sau, prinse la cele două capete, făceau burtă la mijloc ca un hamac, sau ca o păstaie, și-avînd în ele vreo insectă uscată. Între pereții tapisați astfel, zgomotele zilei se amortizau; lumina își pierdea din tărie. Aducea nu atît cu un loc gol, cît cu un soi de port al umbrei, cu toate pînzele și firele acelea acoperind pînă și cel mai neînsemnat colțișor și sferticînd ungherele pereților între odgoanele lor.

Înaintam încetișor, departe de pereți, lîngă care știam că nu putem găsi sprijin. De grinzile acoperișului atîrnau pînă deasupra creștetelor noastre mici baldachine prăfuite sau, cîteodată, pînze vechi, alungite ca niște săculețe și înlăuntrul căroră părea a fi așezat cîte un ou. Nici podeaua nu era cu nimic mai sigură decît restul, paiele și praful putînd și ele ascunde păianjeni. Iată de ce ne simțeam de parcă ne-am fi ținut echilibrul, cuprinși de-o ușoară amețeală. Ziua nu mai era aceeași. Pătrunsesem pînă în miezul tăcerii așa cum e el în mijlocul stupilor adormiți, în adîncul furnicarelor sau al cuiburilor.

Apropierea tuturor acelor păianjeni fără de număr făcea ca pînă și-n aer să li se simtă prezența, fiecă ungher să fie stăpînit de gîngăniile ce mișunau pe pereți, fiind oricînd cu puțință ca una din ele, venită nu se știe de unde, să ni se așeze dintr-o clipă într-alta pe mîna, însemnîndu-ne odată pentru totdeauna. Cum se scurgea timpul aici? În ce fel avea loc răsufierea mută a tenebrelor? Atinsesem capătul cel mai depărtat al lumii. Niciodată n-aveam cum pași dincolo de el.

Păianjenul, acolo în sticlută, rămînea tot nemișcat și, enigmatic, se înconjura, atunci cînd îl priveam în lumina soarelui, de o lumină sinilie, la fel de îndepărtată și melancolică precum soarele, unde continuă să înflorească muștele milenare ale ambrei.

CURSELE DE PRINS PĂSĂRI ERAU ALCĂTuite dintr-un inel de sîrmă, larg cît o farfurioară, și ale cărui capete se petreceau unul pe lîngă celălalt datorită unui arc. O tijă de fier, intrînd cu una din extremități într-un soi de agrafă, așezată în mijlocul cercului, menținea capcana întinsă. În partea de sus, agrafa se îndoia ca un cîrlig, unde se punea momeala. În totul, avea forma unui „8“, cu bucla de sus rămasă deschisă. În ochiul de dedesubt se introducea tijă. Sub impulsul arcului, avea tendința să salte. Trebuia deci ca vîrfurile tijei să se sprijine pe ochiul agrafei în așa fel ca la cea mai mică izbitură să-l elibereze.

Încordarea din scurt a capcanei cerea îndemînare și, în practică, mai comporta și anumite riscuri: vîntul, ploaia sau grindina puteau, lovind momeala, să provoace declanșarea mașinării. De obicei, ținînd seama de neprevăzutul vremii, nu puneam capcana prea din scurt. Dar în casă ne aflam la adăpost de capriciile vremii și desfășuram toată arta de care eram în stare ca să mărim sensibilitatea capcanei pe cît ne stătea în puțință. Nu puneam nici un fel de momeală în cîrlig. Jocul consta numai în a atinge cu degetul micuța liră ce-o alcătua și care se înălța în mijlocul cercului de metal ca un pistil.

Dacă voiam să nu sară capcana (dar oare voiam cu-adevărat?) trebuia să acționăm asupra agrafei în așa fel ca tija declanșorului, în loc să se desprindă, să pătrundă și mai adânc în lăcașul ei.

Operația cerea o asemenea ușurință a mâinii, încît ne țineam răsuflarea și ne încordam nervii, iar cînd degetul atinge agrafa, simțeam nevoia să închidem ochii ca s-o simțim mai bine. Ne trăgeam cu repeziciune mîna înapoi : un fior străbătuse brațul, făcîndu-ne să simțim o gîdilătură în ceafă.

Aplecați deasupra capcanei, fete și băieți, ne urmăreau încercările atît de atenți, încît le vedeam tremurînd buzele lucind de salivă. Toată lumea tăcea. Din nou atingeam agrafa cu vîrfurile arătătorului. Prinzînd curaj, simțind-o supusă, începeam s-o mîngîiem, ca să vadă cu toții cît de îndrăzneți sîntem. Dramul de piele ce-o atinge a făcea ca metalul să vibreze încetîșor. Era clipa aleasă de noi cînd îl priveam drept în ochi, cu zîmbetul abia mijit, pe cel sau pe cea care poartă capcana. Îl făceam să-și accepte în acest fel înfrîngerea și, imprimînd un anume spor tremurului pe care-l impuneam micului pistil de metal, ascultînd acum de degetul nostru, socoteam că-l umilim încă și mai mult.

Știam prea bine că în cele din urmă capcana avea să ne prindă mîna. Mîngîind-o mai apăsător, eram conștienți că grăbim dezlegarea aceasta. Care sosea în cele din urmă : mașinaria se pornea. Cleștele fălcilor ei ne zdrobea degetele. Spectatoarele și spectatorii rîdeau, dar fără prea multă tragere de inimă, ci numai așa ca să nu-și piardă

cumpătul. Ne sileam și noi să rîdem, în timp ce ne grăbeam să desprindem mîna din strînsoarea capcanei. Durerea resimțită n-avea prea mare însemnătate. Doar înverșunarea animalică a mașinării era de neîndurat. Dar jocul începea iarăși. Cei mai temerari dintre noi mergeau pînă acolo încît își puneau vîrfurile limbii pe agrafa capcanei, riscînd să fie apucați de nas. Atunci fetele, rușinate, își ascundeau fața...

Ne plăceau capcanele. Restabileau regulile jocului. În mijlocul naturii, unde viața animală își păstra tainele, unde viețuitoarele se ascundeau, abia lăsînd să li se bănuie existența, mistuindu-se cu totul după ce le pierdeai urma, capcanele puneau încuietori. Nimic nu mai putea fi pieritor și echivoc. Odată cu capturarea și moartea unei sălbăticiuni într-o capcană, căpătai o imagine a realității de două ori zăvorâtă. Cursele sporeau tăcerea și nemișcarea pădurilor sau a pajiștilor unde erau puse. Cuvintele : „capcană pentru lupi” scrise ici și colo pe tăblițe dădeau pregnanța cuvenită peisajului și, întocmai ca într-o pictură, accentuau umbrele, coloritul.

Un soi de flux electric străbătea totul la o înălțime joasă, ținea drept fiecare fir de iarbă, fiecare frunză, dădea o strălucire deosebită pămîntului și pietrelor. Ținînd un băț în mînă, înaintam cu o încetineală de infirm, cercetînd fiecare palmă de loc. Niciodată pînă atunci nu ne hărăzisem unei asemenea inventarii a solului. Niciodată, la vremea aceea, zgomotele nu răsunaseră atît de limpede. Niciodată iedera tîrîtoare nu fusese atît de nemișcată, înmărmurită parcă. Cursele aduceau ceva din transparența și crisparea iernii. Deși

cîteodată aerul părea să ardă. Ne călăuzeam atunci după muştele care roiau în jurul momelii. Într-atît de numeroase uneori, că alcătuiau în aer o pîlnie vie.

Îndepărtam cu grijă ierburile şi descopeream, în mijlocul cercului desenat de fălcile capcanei, acoperite de pămînt, o bucată de carne proaspătă încă. Culoarea, cruditătea acesteia erau de neîndurat, dădeau impresia unei jupuii în plină pădure. Găseam mai cu seamă curse mijlocii puse pentru animalele mici de pradă. Cu vârful băţului, în joacă, le declanşam mecanismul, nu fără a ne da osteneala să întîrziem clipa declicului. După ce se producea, băţul rămînea prins între cleştii de fier. Îl scoteam de-acolo ca să ne dăm seama de furia muşcăturii după urmele lăsate în lemn de către dinţi.

Oamenii care puneau capcane nu păreau miraţi din cale-afară cînd le găseau închise, fără ca vreo pradă să se fi prins înăuntru. Ştiau că sălbăticiunile, în momentele de surescitare, puteau depăşi cu puţin marginile propriului lor trup, dedublîndu-se aproape : un iepure străveziu alerga după iepurele urmărit. Vulpea se înconjură de un cerc luminos aproape palpabil. Partea aceasta invizibilă dar reală a fiinţei lor ajungea uneori să apese pe mecanismul capcanei înainte ca animalul să se fi apropiat de momeală.

Alte forţe la fel de subtile puteau să provoace declanşarea maşinăriei în gol : umbra unei păsări, asemănătoare cu aruncătura unei pietre în clipa cînd, în lumina palidă a după-amiezii, nimeni nu se aştepta la asta, sau brusca întunecare a cerului înaintea furtunii, atunci cînd înnegurarea apăsa

într-atît clipa prezentă încît iarba, albăstrită parcă, se pitula la pămînt, iar copacii se aplecau, cu o înfiorare abia simţită în frunziş. Atunci, capcanele se porneau. Se încheşteau cu un clempanit sec, în acelaşi fel ca maxilarele animalelor omorîte şi atîrnate cu capul în jos în abatoare, cînd ne distram şi începeam să le legănăm trupul.

Capcanele puneau întreg cîmpul într-o asemenea stare de aşteptare, o asemenea inevitabilitate, încît ne întrebam dacă n-am putea declanşa mecanismul de la distanţă, fără ajutorul vreunui băţ, ci numai prin simpla putere a dorinţei noastre. Treceam în revistă diferite posibilităţi de-a grăbi pîrguirea aceasta a capcanelor, pe care ni le şi închipuiam tăcînd una după alta, hăpînd în gol acolo în fundul desigurilor, ca un cîine ce-ar apuca o muscă. Poate că înainte de asta ar fi trebuit să încordăm la limită tot ceea ce înlăuntrul nostru putea fi dus la paroxism : privirea fixă şi neîndurătoare, răsuflarea oprită, dinţii încheştiţi, injurii şi blesteme rostite în gînd ? Sau poate trebuia să mergem încă şi mai departe, să ne gîndim cît mai încordat cu putinţă la sexul nostru, sau să ne dezgolin în tăcerea aceea deplină pe care jinduirea mută după capcane o făcea ameţitoare ?

Dar cursele erau cel mai adesea bine ascunse, prea departe sau pur şi simplu nu existau decît în închipuire. Tăbliţele ce le semnalau existenţa rămîneau tot acolo numai fiindcă fuseseră uitate, sau ca să abată din drum pe iubitorii de hoinăreală. Cît despre realitatea dihaniilor pentru care capcanele fuseseră puse, ţinea şi ea tot de fantezie : lupul dispăruse de prin părţile noastre ; vulpea se rărise ; pierdusem pînă şi amintirea animalelor

de pradă. Ne puteam spune câteodată că trăim într-o lume fără animale salbatice și fără capcane. Și-atunci, totul pălea.

Încît, pentru a reîmprospăta culorile lumii, recurgeam și noi, la rîndu-ne, la capcane. Ni se părea că mașinările acelea făcute pentru a captura, cursele acelea ar fi adus prezența animalelor a căror absență o simțeam ca pe-o lipsă. Capcana era un gol pe care natura n-avea să întîrzie a-l umple. Puneam, odată cu ea, concluzia, moartea. Era rîndul vieții s-alerge, ca să completeze ceea ce lipsea. Și-avea s-alerge, eram siguri de asta. Dimpreună cu dinții capcanei, nașterea și moartea se abăteau, într-o singură străfulgerare, asupra animalului.

Cursele pentru păsări nu slujeau decît jocurilor noastre, pasările n-aveau nici o greutate pe lumea asta. Și-apoi, ne-ar fi dispăcut să momim prada. Mizînd pe foamea sau lăcomia viețuitoarelor, cursele noastre s-ar fi prefăcut în niște înșelăciuni. Era mai aștător și mai drept să contezi pe întîmplare. De asta făceam trape. Erau alcătuite dintr-o groapă a cărei lărgime și adîncime variau și peste care așezam un strat de frunziș, pus pe o leasă subțire de nuiele. Trebuia să nu se deosebească de locul din jur și să fie destul de fragilă ca să se lase pînă și sub greutatea animalului celui mai micuț.

Ca să împiedicăm prada să sară afară din groapă sau să ajungă pînă sus cățărîndu-se pe pereți, ne străduiam să săpăm gaura mai strîmtă în partea de sus decît în cea de jos. Lucram așezați pe burtă, cu brațul vîrît pînă la umăr înăuntru, scormonind pămîntul cu ajutorul unui cuțit și scofîndu-l în

căușul mîinii. Ingeniozitatea, gustul, adevăratul meșteșug găseau puțința să se manifeste abia în clipa instalării trapei propriu-zise. Cu cîtă grijă trebuia împletită leasa ce-avea să susțină stratul de pămînt sau de iarbă menit să ascundă săpătura ! De cîtă pricepere era nevoie în alegerea elementelor ce-aveau să mascheze groapa !

Camuflajul putea fi deseori ghicit. Nemaisprijinindu-se pe ceva și încetînd de-a mai fi îmbibat de umezeala venită din adîncuri, pămîntul se usca, se albea și sfîrșea prin a se scurge ca orice țărînă prin ochiurile împletiturii de rămurii pe care stătea, iarba, la rîndu-i îngălbenindu-se. Florile sădite deasupra se ofileau. Pînă și piatra pusă acolo ca totul să pară cît mai adevărat lua o înfățișare neobișnuită, aducînd cu un aerolit căzut o clipă mai înainte. Uneori, dimpotrivă, nu știam prin ce minune (poate că numai mulțumită ploii) stratul acela prindea viață. Semințele încolțeau în pămîntul puțin, iarba rămînea tot verde. Existau astfel pe întreaga suprafață a cantonului locuri unde recolta era minată, bucăți de cîmp stăteau suspendate deasupra unui gol. Lumea nu era într-atît de sigură precum credeau cei mai mulți dintre oameni.

Adesea, după ce isprăveam trapa, lăsam o spărtură în stratul ce-o acoperea, pînă în clipa cînd plecam de-acolo. Nu mai mare decît un bănuț, de care să-ți apropii ochiul ca să vezi. Întunericul ce umplea groapa ne fascina. Cîteva raze de soare, la fel de firave de parcă s-ar fi strecurat prin urechile acului, străpungeau scobitura pînă spre margini, și erau de-ajuns ca să aducă în întune-

ricul de-acolo căldura și culoarea luminii. Micut mormînt gol, sarcofag prost îmbrăcat. Un cărăbuș căzut înăuntru se cățara pe pereți, cădea întruna, acoperit mereu de țărîna pe care-o zgîndărea. Ne ridicam în picioare și călăfatuiam totul. Mai tîrziu, după ce se lăsa noaptea, cu cînd eram culcați în pat, întîrziam clipa adormirii, cu gîndul la trapele noastre. Gînd ce părea la început prielnic amoretelii : micuțe morminte goale, receptacole de tihnă... Apoi, cum deseori se întîmplă în clipele dintre vis și trezie, eram zguduiți de-aceeași tresărire ca atunci cînd piciorul calcă în gol. Zvîcneam din tot trupul : undeva pe întinderea cîmpiei, o vîetate se prinsese în una din capcanele noastre.

Alergam de cu ziuă să le vedem. Cel mai adesea stratul de deasupra era intact. Alteori se prăbușise sub greutatea vreunui arici sau a unui hîrciog pe care îl eliberam nu fără greutate în scurtă vreme. Se mai întîmpla ca groapa să fie goală, cu toate că leasa era dată din loc. Abia atunci ni se părea că avem de-a face cu sălbăticiuni adevărate. Mărima și puterea lor neobișnuite le îngăduiseră să iasă deasupra. Visam la acest soi de pradă ce ne scăpa mereu. Doar ea exista ; numai ea ne stîrnea respectul, ca și un soi de afecțiune.

Bănuiam de mult că animalele celelalte, animalele domestice, nu existau decît ca niște trimiși ai lor, prin procură ; ceea ce vedeam în plină zi nu era decît un chip părelnic. La oarecare depărtare de pisica ce-o mîngîiam noi, stătea pitulată o pisică mai adevărată, mai pură, cea dintîi nereprezentînd decît o replică aproximativă a sa. Ceva mai încolo de cîinele pe care-l auzeam lătrînd, un alt cîine se afla, tăcut, țepăn și drept ca statuile ogarilor

din vechiul Egipt. La fel stăteau lucrurile și cu pasărea care, acolo sus în copac, cu ciripitul și mișcările ei din cap, nu făcea decît să ne abată privirea de la o pasăre invizibilă, dar stînd gînditoare pe picioarele ei de vultur.

Peștele în unda apei nu era decît umbra ori visul peștelui ce nu se putea prinde. Pe scurt, în împărăția noastră, viața animală nu era decît un șir de iluzii. Animalele de fiecare zi nu ni se mai păreau decît niște mandatare, reprezentante mai mult sau mai puțin rătăcite, mesagere lipsite de memorie trimise în lume de către animalele adevărate care, aflate undeva în afara timpului, scăpînd vederii noastre, năzuiau pe bună dreptate, scoțînd mari strigăte mute, întru fraternitatea cu omul. Ghiceam că, în spatele pisicii, al cîinelui, al păsării, al peștelui și chiar al păianjenului, o vîetate surghiunită rîvnea să ni se alăture, ardea de nerăbdare să șteargă toate acele neînțelegeri pe care, sub aparențele obișnuite, le întreținea animalitatea.

Puteam vedea, la animale, toate semnele unei vrăji. Pîna și în înfățișarea lor. Strîmbe, încâtărămate, acoperite de pene sau puf, ca personajele acelea grotești din evul mediu date prin catran și tăvălite prin fulgi, pierzîndu-și mințile din pricina farmecelor ce li se făceau și care nu mai păstrau decît o slabă rază de înțelegere în privire. Cel mai adesea ochiul era acoperit de-o albeață aurie ; uneori o vizieră de cîlți îl astupa. Cum nu puteam să le redăm animalelor privirile lor adevărate, nici să le luăm înfățișarea ce-o aveau, era nevoie, pentru a le afla cu-adevărat, să ne folosim de unele stratageme sau numai de întîmplare.

Descoperisem astfel puterea paravanelor, a ascunzătorilor. O perfecționare în plus în arta capcanelor. Important era, într-adevăr, să prinzi în capcană specia dincolo de individ, spiritul dincolo de înfățișare și pe Dumnezeu dincolo de făptura însuflețită. Ne-am dat dintr-o dată seama că putem ghici prezența animalelor pînă și-n beznă, mai mult chiar, pînă și printr-un obstacol sau un zid. Noaptea, de partea cealaltă a ușilor, în sălile goale și coridoarele unde îndrăzneau să pătrundă, ne îngăduiau de asemeni să suprimăm distanța, timpul de netrecut care le despărțea de noi.

Spațiile acestea pustii se umpleau de pași asemănători pașilor omului, de suspine, de umblete nesigure. Ca în povești, o față se trezea cu chip de pisică. Dulăul își freca de perete spinarea de om bătrîn. Astfel, animalele nu se apropiau de noi decît mulțumită unei noi înfățișări de împrumut, o nouă mască ce părea a o îndepărta pe cea dintîi, și care era înfățișarea lor adevărată. Ar fi fost de ajuns să întinzi, la timpul potrivit, la locul potrivit, o pînză ca un ecran, ca să vezi așezîndu-se pe ea o adevărată labă de șoarece, un adevărat picior de iepure.

Lumea ne înșela, n-avea să isprăvească niciodată cu înșelăciunile. Ca să-i aflăm adevărul ascuns, trebuia să hăituim neîncetat invizibilul. Adevărul nu stătea decît în transparență, în aluzie. Dacă ai fi pus o prostire pe creștetul unei pisici — dar n-o îndura pentru multă vreme — săvîrșeai minunea vîlului Veronicăi, aveai trăsăturile unui chip abia leonin, strigînd către tine, strigînd de să te surprzească... Ai fi obținut aceeași revelație, ai fi pro-

vocat aceeași întîlnire fulgurantă și cu un cal, cu o pasăre poate, dacă ai fi izbutit s-o vâltrăpuiești din creștet pînă-n tălpi, așa cum se făcea odinioară cu caii la turniruri.

Dar privind de-aproape, vedeai că adevărul nu se dădea de gol numai în metamorfozele datorate întunericului, tăcerii și aparate de ziduri și de vâluri. În trupurile animalelor se mai aflau și unele semne, pînă și organe, care depășeau, treceau dincolo de hotarele speciei, ca o descușătură prin care-ai zări o masă de piele păroasă sau acoperită de pene, semne ce aminteau de înrudirea, de paradisul îndepărtat în care naturile noastre se confundau. La fel și în privința sexului. Priveam alergînd în fața noastră cîini ale căror testicule, abia bătînd în albastru, semănau cu ale unui om, mai cu seamă cu ale omului ce se vedea într-o gravură din evul mediu și unde purta niște pantaloni foarte strînși. Ogarul care mergea la trap în fața noastră își trăda astfel îndepărtata sa natură umană cu aceeași inconștiență și liniștită impudoare ca și trecătorul ce nu știe că pantalonii tocmai i s-au rupt.

Și dacă le priveai din față era tot la fel. Trăiam înconjurați de cai și de cîini descheiați la prohab, care înălțau în jurul sexului lor fratern o citorie vrednică să ne descumpănească: bot, labe prevăzute cu copite, urechi păroase... Știam prea bine că era vorba de un soi de travestiu prost înseilat, căscat în dreptul ochilor, al limbii și al sexului, asupra adevărului nostru și putînd fi lăsat deoparte într-o bună zi, așa, dintr-o dată, cu mișcarea năzuind spre libertate a celui care se scaldă și care

se dezbracă. Și totuși, îndoiala ne cuprindea cînd și cînd.

Sexul, mai cu seamă, aparținea oare speciei originare? Cîinele, cel mai mare și de-o altă stirpe, care se afla îndărătul cîinelui obișnuit, fără ca nouă să ne stea în putință a-l vedea, pisica cea de două ori cît pisica de toate zilele, ibisul faraonesc de care ținea pasărea, și pînă la păianjenul la fel de catifelat ca floarea-de-colt — și față de care păianjenul nostru albastrui nu era decît o schimonosire — aveau oare cu toate atributul acesta, sau numai reprezentanții lor răspîndiți în lume îl dobîndiseră de-a lungul exilului lor milenar, ca pe un mijloc de emancipare sau ca pe un semn de decădere? Ajungeam să ne întrebăm dacă, în felul animalelor care populau universul, nu eram cumva și noi descendenții ambigui și puțin monstruoși ai unei fături căreia îi înjosisem înfațișarea. Sexuați ca și animalele, poate că nu aduceam cu ele decît abătîndu-ne, aidoma lor, de la chipul și asemănarea unui dumnezeu.

În viața de toate zilele, visul unei sfîntenii anterioare a viețuitoarelor ne făcea să credem în existența animalelor gigantice. Mereu se vorbea de prezența unora dintre ele prin părțile acelea, în cursul anului. Cîinele vagabond ajungea lup, apoi un monstru, puțin mai lipsea să nu fie balaur; uliul se prefăcea în acvilă uriașă, viespea într-un bondar de trei ori mai mare; știuca lua mărimea sturionilor... Numai că vietățile ieșite de pe urma acestor metamorfoze rămîneau mereu aproape invizibile. Lunecau repede pe sub copacii desfrunziți, către sfîrșitul toamnei, în lumina ce-

rului matinal, în văpaia după-amiezii de vară sau în apele tulburi ale rîului cînd se desprimăvara. În fiecare zi, oameni trăgeau cu pușca, în bruma dimineții, într-o sălbăticiune sau un vultur pe care îi scăpau fără greș. De nenumărate ori pe timp de vară, se vorbea despre un cuib de bondari la fel de trupeși ca niște păsări. Tot anul, pescari într-o doagă — așa li se spunea — își părăseau undițele pregătite pentru prinsul sturionilor, vestiți de o mișcare aparte care răscolea rîul întreg.

Unice prin mărimea lor, și solitare, viețuitoarele acestea se abăteau de la legile înmulțirii, înlocuind-o prin nemurire. Lipsite astfel de sex, reprezentau însăși puritatea principiului, absolutul animal, în afara căruia viața nu era decît zvîrcoleală, împerechere și scheunat de ceair. În ciuda forței lor, se arătau blînde și fugeau la apropierea noastră. Nu le zăreai — și atunci abia, abia! — decît în anumite clipe, veșnic foarte departe, într-un soi de pîclă și de visare. Ceea ce nu ne făcea să ne îndoim de existența lor. Aveam atîta nevoie de ea!

Capcanele, știam prea bine, nu prindeau și nici n-aveau să prindă vreodată alt soi de animale decît niște compași. Marile animale de la obîrșie nu puteau fi atinse. De veacuri, lumea întreagă tînjea din pricina îndepărtării lor. Tăblițele de pe cîmp care semnalau în chip mincinos prezența capcanelor pentru lupi nu făceau, desigur, decît să trădeze un vechi vis. Lumea își dădea iluzia că lupul se afla acolo, foarte aproape, un lup mai mare decît cel obișnuit, mai pur, mai lup și, pentru orice eventualitate, datorită tăblițelor care aduceau o invocație, i se fixa un loc de întîlnire

După cum, jucîndu-ne cu capcanele, căutîndu-le pe cele puse pe cîmp, închipuindu-ni-le pe cele pe care nu le vedeam, săpînd trape, ne străduiam să substituim vâlmașagului vieții, morții și dragostei, a cărei atingere începeam s-o resimțim, o lume care să se orînduiască simplu în jurul destinului ameștor al prăzilor.

ADUSĂ DE VIITURĂ, O BARCĂ DIN CELE cu fundul drept zăcea pe mal. Intrase destul de adînc în mîl, prefăcut pe urmă în pămînt nisipos, ca să nu poată fi scoasă cu ușurință de-acolo. De-altfel, o asemenea încercare n-ar fi fost de nici un folos : umezeala apucase să roadă și să desprindă de la locul lor scîndurile, printre care creștea acum iarba, cîteodată chiar și flori firave. Puțin cîte puțin, barca se desfăcea și se cufunda în pămînt : un naufragiu pe uscat.

Așa cum algele mișună înăuntrul epavelor care zac pe fundul mării, ierburile ce-și scosese rădăcinile prin pîntecele bărcii o duceau mai bine decît semenele lor din jur. Erau la adăpost de vînt, de pașii oamenilor și de dinții dobitoacelor. Barca — ajunsese un leagăn vegetal. Continua în taină să aibă legături cu apa, prin fundul cocii, așa cum se întîmplă ca un vapor eșuat atunci cînd vine fluxul. Dar apa n-avea să mai ajungă niciodată pînă la ea. Se afla destul de departe de apă, ca să nu-i mai rămîină decît aducerea aminte, acel miros pe care ploaia îl întetea. Chiar și atunci cînd seceta era în toi, ierburile crescute printre scînduri continuau să-și păstreze prospețimea. De puteai crede că se hrăneau cu amintirea ce-o nutrea barca despre rîu.

Acesta curgea la doi pași, sub un mal destul de înalt. Un râu care bătea în verde pe timp de vară, în galben primăvara și-avea câteodată iarna o culoare plumburie. Plopii îl mărgineau de-o parte și de alta. În aprilie, cădea din ei un puf alb, făcând ca peștii, zăpăciți de înșelăciunea asta, să se învîrtă la nesfîrșit prin apa întunecată. Rîul cotea apoi și dispărea din vedere după o pajiște în pantă, în susul căreia se înălța o casă. O femeie striga păsările. Stătea nemișcată, cu fața la apă, și luntrașii, din timpuri neștiute, îi zăreau îndelung șorțul fluturînd în vînt. Era un râu asemănător întru totul cu altele.

În vreme ce undele lui se desfășurau la poalele taluzului înalt săpat de apă în mal, barca, pe jumătate îngropată și cu scîndurile dezbrîtate, ambarcațiunea aceea plină de buruieni, de țințaură, iar pe fund de izmă ori de păducherniță, își urma cursul printre ierburile înalte din timpul verii, continuînd să navigheze aproape de cer. Străbătea o adevărată amazonie, înfrunta anotimpuri pe care rîul n-ar fi putut vreodată să le cunoască. Datorită insectelor, moluștelor, mușchiului și lichenilor care se prindeau de laturile ei, afla în locul apei dulci o viață asemănătoare celei maritime, își simțea pîntecul apăsător de zvîcnirea semințelor ce se deschideau încetîșor, prielnice încolțirii. După cum era vreme bună sau rea, după cum se scurgeau zilele și ceasurile, căpăta o rotunjime și-o jovialitate de poloboc sau, dimpotrivă, se alungea în formă de pirogă. În unele seri, florile dinlăuntrul ei păreau a se apleca peste margini și, însuflețite pentru o clipă cum credeam, din pricina luminii îndoielnice, se prefăceau în garoafe din cele ce se

aruncă în Gange pentru a însoți cenușa morților.

Uneori în cețurile dimineții, cînd ne apropiam de ea, aducea de-a binelea cu un vapor eșuat, lipsit de catarge. Era un moment cînd totul părea încremenit, pînă și rîul acolo jos, agățat de crengile joase ale copacilor care se cufundau în apă. Roua cădea pe lemnul puțin asprit și plesnit al cocii. Ai fi zis că asudă din pricina amarăciunii îndurate de-a lungul furtunilor și-a naufragiilor ce-o aruncaseră pe coasta aceea nelocuită. Barca părea că strălucește de-o rouă sărată. Dar iată că se înstăpînea ziua, totul se schimba. Nu mai era timp de pierdut. Cețurile alungate de răsuflarea dimineții alergau pe pajiști, una cu pămîntul, îndreptîndu-se spre prora bărcii care le spîntecea, aruncîndu-le de-o parte și de alta. Părea că prinseseră a se smulge din nemișcarea ei.

Atunci ne lungeam pe fundul bărcii : așezați unul la picioarele celuilalt, stăteam cîte patru, sau chiar șase alături. Numaidecît, călătoria începea. Cerul pornea să gonească deasupra creștetelor noastre. Cîteodată vîntul stîrnea un freamat de-a lungul bărcii. Pe cele două părți, dar destul de departe, țarmul se perinda, nedeslușit, redus la un soi de dungă subțire, cafeniu-închis, deasupra căreia, pe alocuri, izbucneau jerbele focurilor de artificii verzi ale vreunui palmier. Din zborul lor, păsările se lăsau cînd și cînd spre fața apei, oglindindu-se și reflectîndu-și culoarea penelor, ștearsă pînă atunci în săgetarea pe cerul strălucitor.

Cînd se-nîmpla să înălțăm capul, descopeream în față, la prora, sau îndărăt, la pupă, după cum eram așezați, o frîntură din peisajul cel de toate

zilele. Dar încetase de-a ne mai fi familiar. Nu-i recunoșteam nuanțele strălucitoare, pregnanța aceea care caracterizează „instantaneele” voiajelor. Știam că avea să lunece într-o parte, să dispară, așa cum se întâmplă cu malul la cotitura vreunui fluviu, atunci când ești pe vapor : la început pare că se îndreaptă spre tine, apoi se ascunde sau, dacă privești în urmă, se micșorează, dând impresia că e împins în depărtare de valurile lăsate de siaj. Ne culcam iar, și din nou începea lunecarea cerului, căruia reverberația adusă de marile întinderi de apă ale Amazonului sau ale Iantzi-ului îi sporea luminozitatea. Un scarabeu mergea pe marginea bărcii, își înălța antenele, ca matelotul de cart ce-ar vrea să știe dincotro bate vântul, și-l pizmuia pentru că putea să contemple imensitatea estuarului care, acolo în zare, se și vedea, desigur.

Dar ne săturam curînd de visările astea ce nu mai erau de vîrsta noastră. Continuam să fim la fel de fericiți înăuntrul bărcii sau dinaintea ei, dar nu din pricina făgăduielii unei schimbări a locurilor și a priveliștii. Ci din însăși pricina formei ambarcației, a structurii ei.

Ne apucasem să-i desprindem laturile din pămînt și să smulgem ierburile de pe fund. Nu în nădejdea să dezgropăm barca, de care să ne slujim apoi pe chiar cursul râului : se spunea că apele acestuia sînt primejdioase, bîntuite de vîrtejuri ascunse. Așezată așa cum se afla pe mal și pentru totdeauna acolo, barca ne convenea de minune. Ci doream numai s-o putem contempla în întregime, s-o zărim de departe, pîntecoasă, strălucitoare, conturîndu-se pe cer și înfruntînd norii cu prora, întocmai ca vapoarele aflate în cală, înalte

cum niciodată nu mai pot fi după ce sînt lăsate la apă.

Scosul din nisip se dovedea a fi mai îndelung și mai anevoios decît crezusem. Ne înșelasem : fundul bărcii nu era drept. Alcătuia o chilă cu care ne pierdeam răbdarea tot dezgropînd-o. Dar era mai bine, la urma urmei, ca ambarcațiunea să-și arate întreaga alcătuire. Scosesem între timp fără prea mari eforturi pămîntul dinăuntru și smulseam grosul buruienilor care creșteau printre scîndurile desprinse.

Cu toate că în parte mai rămînea înfiptă în pămînt, barca, datorită osteneții noastre, își dezvăluia conturul pe de-a-ntregul. Nici o altă ambarcațiune, după părerea noastră, nu atingea fericita îmbinare a proporțiilor acesteia, suplețea liniilor. Văzută de sus (dacă ne cățărăm într-un pom), barca semăna cu jumătatea unui sîmbure de migdală uriaș, cu un leagăn străvechi ; cu o suveică sau cu un scut culcat. Dar, la drept vorbind, nici una din comparațiile acestea nu ne mulțumea. Dacă ne plăcea să contemplăm forma bărcii, o făceam pentru că răspundea unui tipar preexistent înăuntrul nostru, unei forme nedesluite și fără nume alcătuiind în ființa noastră un contur pe care eram nerăbdători să-l umplem.

Poate că niciodată nu existaseră, ne dădeam seama, alte rațiuni ale comportării noastre, decît nevoia aceasta de-a umple adîncul nenumăratelor matrice care, încă din primele zile ale existenței noastre, fuseseră întipărite în noi înșine. Ne înfățișam vieții ca și cum am fi fost alcătuiți din mii și mii de cuști de diferite forme în care aveam să întemnițăm încetul cu încetul propria-ne rea-

litate. Astfel încît ni se părea că dintotdeauna purtam în noi conturul unei bărci văzută de sus, simbol cu neputință de dezlegat, vis vechi al găoa-cei de migdală, al unei scoici dar, nu știam de ce, și al suveicii goale, ale urechilor acului, al scutului redus la simplul său contur.

Vis al unui crater sau al unui crater retezat, înainte de orice altceva. În mijlocul pajiștii, lă-sată oarecum în părăsire, barca închipuia cumva ascunzătoarea unui porc mistreț în nămolul cafe-niu, o alveolă ca o elipsă lunguiață, înăuntrul căreia părea să strălucească pămîntul gol. Nu orice fel de pămînt : ci numai pămîntul acela dens, lucitor, care se vede la rădăcina pietrelor smulse din locul lor. În argila sau nisipul de sub ele (sub apăsarea pietrei totul ajunge curînd să pară asemănător) dorm larve, iar fire de iarbă fără nici o speranță își încolăcesc mlădițele albe ca niște viermi.

Dădeam peste toate astea în barca noastră. În locul buruienilor ce răzbăteau printre scînduri și pe care le smulsesem, încolțeau alți nenumărați lăstari. Unghiile noastre nu-i puteau atinge. Se cuibăriseră în despărțiturile șipcilor, răspîndiți care încotro, abia ivindu-și sulitele în lumina zi-lei. Sub barcă se afla o întreagă pajiște cufundată în beznă, zămislită numai pe jumătate. Pentru noi, imaginea unei moleșiri a sorții. În stadiul acesta al vieții, sau dinainte de viață, în umezeală, în întuneric, în tăcerea adîncurilor, orice substanță, orice corp, germene sau larvă, păstrau o moleșeală de mucoasă, o tandrețe, în sensul cel mai propriu al cuvîntului, care făcea ca schimbul să fie ușor, ca și osmoza, diluția sinelui în altcineva, supra-viețuirea prin trecerea în altceva, uitarea, fuga în

afara destinului. Prin lemnul de pe fundul bărcii, simțeam răcoarea și mirosul acestui pămînt orb ca o chemare.

Am fi dorit să putem desăvîrși forma bărcii, să-i accentuăm și golul căușului, și rotunjimea. Ne-ar fi plăcut să putem trage peste noi cele două margini ale ei, așa cum faci cu hamacul în care te odihnești, să împuținăm ziua de deasupra noas-tră pînă într-acolo încît să nu mai fie decît o fișie îngustă, barca rămînînd străbătută în lung numai de-o singură despicătură, ca scoicile acelea numite „porțelanuri“, nu din pricina culorii ori a netezimii lor, ci pentru că seamănă cu vulva unei scroafe.

Pentru a ne da iluzia că avem în barcă un ade-vărat refugiu, un tunel, un soi de vizuină, o aco-peream cu crengi, nelăsînd decît o singură des-chizătură, atît cît să ne strecurăm înăuntru. Și astfel, mulțumită întunericului, liniștii, ne mîn-gîiam și mai mult cu iluzia că ridicasem ancora. Dar elementul pe care pluteam nu mai era apa vreunui fluviu legendar. Nici măcar marea. Ci o undă întunecată ce părea a curge spre adîncuri. Imprima bărcii o mișcare scoboritoare, aproape imperceptibilă, dar întreruptă, și substituia ame-țeala navigării.

Fetele veneau deseori în barca închisă. Nici că se afla clipă mai frumoasă decît aceea cînd pă-trundeau înăuntru. Aveau mișcările grăbite al celui care știe că săvîrșește o greșeală, o anume iuțeală și siguranță în gesturi pe care ți le dau pregătirile în vederea păcatului. De păcat să fi fost vorba în cazul de față ? Începeam, pe vremea aceea, să

alcătuim perechi, să avem preferințe, să disprețuim, să iscăm rivalități.

Și totuși, de îndată ce ne întindeam împreună cu o fată pe fundul bărcii cufundate în întineric, tăcerea pogora asupra-ne, apăsătoare. În ciuda voinei noastre, ca și când o paralizie bruscă ne-ar fi înțepenit mâinile și picioarele, rămâneam la fel de nemișcați ca niște statui funerare. Încercam să vorbim spre a rupe vraja aceea primejdioasă, dar nici un cuvânt nu ne ieșea de pe buze. Mireasma pământului jilav străbătînd prin scîndurile bărcii, unde răsufllarea noastră și începuse să îngreuieze aerul, ne învăluia. Ne simțeam cuprinși de supușenia celor drepți.

Ce-i mai rău e că niciodată nu ne înfruptasem dintr-o tihnă atît de desăvîrșită. Barca părea să se afunde greu cu noi în pămînt. Lîngă umărul nostru simțeam osul din umărul soatei noastre, lîngă șoldul nostru, șoldul ei tare. Cîteodată chiar, gleznele ni se atingeau, iar contactul acesta al unui os cu alt os parc-ar fi avut în noi efectul unei încuietori, blocîndu-ne articulațiile, ferecîndu-ne în înțepenire, oprindu-ne viața în loc. Și totuși, ar fi fost de ajuns un gest, știam bine, ca totul să se schimbe. N-ar fi trebuit decît să întindem brațul, să ne așezăm mîna pe pîntecele de-alături, pe pieptul, pe buzele fetei, pentru ca simulacrul acela absurd să ia sfîrșit, iar viața să se întoarcă. Gest pe care eram cu desăvîrșire neînstare să-l facem.

Fata nu ne privea. Cu ochii pe jumătate deschiși, se odihnea liniștită, cu o cumîntenie de bolnav. N-ar fi stat culcată în barcă alături de oricare dintre noi. Așezîndu-se acolo, știa bine ce face, era ca o recunoaștere, cădea la un soi de înțele-

gere cu cel pe care-l alesese. Atunci de ce imobilitatea, tăcerea aceea? Să fi crezut oare fata că perechile nu-și exprimă dragostea decît prin nemișcare? Instituia astfel un rit ce-ar fi îngăduit îndrăgostiților să-și arate printr-un preambul (care începea să ni se pară lung) respectul ce și-l datorau unul altuia? Și nouă ni s-ar fi putut pune întrebările acestea. De ce să rămînem la rîndu-ne cu mâinile încrucișate pe piept, fără a rosti nici cel mai neînsemnat cuvînt? De ce rămîneam cu gura pe jumătate deschisă, cu o expresie de nerozie întipărită pe față, care sfîrșea prin a ne întinde în chip dureros pielea?

Pentru că un sentiment deosebit pusese stăpînire pe noi, un fel de paralizie care continua să ne răs-pîndească mereu aceeași căldură în mîini și picioare, dăruindu-ne chiar o senzație plăcută, a cărei pricină n-o bănuiam. Țineam și noi la rîndul nostru ochii închiși. Ramurile ce acopereau barca erau îndeajuns de dese pentru ca pe sub pleoape să nu ni se strecoare nici o rază de lumină. Ne conto-peam din ce în ce mai strîns cu fata în tăcere. Prin simpla atingere a oaselor noastre, trupurile ni se sudau. Dar nu era de-ajuns, desigur. Simțeam prefaceri, care se și vesteau.

În jur, lumea al cărei glas fusese tot timpul acoperit de freamătul nostru lăuntric, prinsese viață ca niciodată pînă atunci. Avea atîtea de spus și de-atîta amar de vreme, că totul se amesteca: murmurul vîntului, foșnetul ierbii, suspinele pămîntului; țîrîitul gînganiilor, chemările pasărilor, dangătul îndepărtat al clopotelor, strigătele pazitorilor de turme, rîsetele femeilor care spălau rufe la rîu, scîrîitul carelor ce se îndreptau spre

sat, glasurile țăranilor vorbindu-și de la un ogor la altul, salturile peștilor în râu, totul țînînd deodată, zglobiu, ca atunci cînd deschizi o cutie plină cu pui proaspăt ieșiți din ou, sau cînd dai foc la acele de pin, cînd năruie un stăvilă înălțat în apa unui râu, ori cînd oamenii ies toți deodată din biserică, după slujbă, într-o duminică de primăvară.

Lumea aceea în sărbătoare dădea o și mai mare greutate muțeniei noastre, nemișcării, îngăduindu-ne să măsurăm mai bine distanța pe care ne-o și luasem față de viață. Din adîncul bărcii scufundate în întuneric, întovărășeam rumoarea celorlalți cu un surîs. Cît de bine era să ne învâluie viața aceea care dădea zvon, spumega, strălucea, scînteia împrejurul nostru ca un talaz, cînd retrăgîndu-se, cînd întorcîndu-se ! Dar puțin cîte puțin uitam de ea. Ascultam propria-ne tăcere. Ne identificam perechii aceleia dorminde — un bărbat și o femeie — pe care o zărisem undeva prin odăile pe unde treceam, într-o zi cînd ne duceam la colegiu, înainte de-a se crăpa de ziuă, sau într-o zi cînd bîntuia vreo epidemie. Păreau nu atît adormiți, cît prizonieri ai nemișcării și ai cearșafurilor țepene ale căror margini le stăteau întinse sub bărbie. Credeai că nici nu mai respiră, într-atît cîte oghealurile stăteau de drepte. Bănuiam că bărbatul și femeia aceea stăteau așa, în concentrarea întregii lor ființe, timpul care precede sau care urmează actului procreator. Credeam că știm de multă vreme toate tainele actului aceluia, dar iată că acolo în odaie dobîndea dintr-o dată vechile lui mistere.

Uneori, fără ca măcar să ridice capul, bărbatul sau femeia strecurau pe sub pleoapele grele o privire încărcată de întunecime. Apoi închideau ochii la loc, umflîndu-și aripile nasului, iar ceafa părea să se afunde în pernă de parcă, o clipă mai înainte, în loc să se înalțe, ieșiseră, ca să ne vadă, din adîncimi, către care se cufundau acum din nou. Unul din ei rămînea adesea ceva mai în urma celui alt, și cînd se cufunda la rîndu-i, trăda, închizînd ochii, aceeași încordare, aceeași încîntare îngrijorată ca fetele cînd se dau pe tobogan, la bilci, în clipa de șovăială dinainte de-a porni la vale. Încîntarea aceasta era cu atît mai mare cu cît, ne dădeam seama, celălalt partener de somn — parteneră cîteodată — deschisese calea, trasase panta pe care era de-ajuns să se lase s-alunece. Dar curînd totul încremenea. Noaptea se înstăpînea din nou. Perechea se refăcea, în adîncul abisurilor ei, își relua schimburile tainice, acolo, în întuneric, în tăcere, între pereții abia bătînd în alb pe care buchetul de merișor de deasupra unui crucifix așternea o umbră întunecată. Cuplu ajuns atît de departe, atît de nemișcat ! Puțin mai lipsea ca moartea să fie cea care zămislește copii.

Ce-avea să se nască din noi în adîncul bărcii aceleia ? Puțin cîte puțin, neliniștea ne cuprîndea. Simțeam cum ne cufundăm încet în adîncul nopții unde ne aștepta hotărîrea întregii noastre ființe întru săvîrșirea unei împerecheri ucigătoare. Eram asemănători insectelor acelora care nu ies din ouă decît pentru a se rotunji la rîndu-le și a plesni, aducînd iarăși progenitură. Spăimîntați de atîta întunecime, aici, alături nouă,

în noi, încercam să ne smulgem încremenirii ce ne ținea ținuiți de fundul bărcii. În vreme ce nu încetam de-a simți în ciuda sforțărilor ce le făceam, sprijinit de șoldul nostru, celălalt trup nemișcat ce părea acum la fel de mare, de greu, de înfipt în pământ ca însăși coca lunții, ancora ce ne ținea legați de noapte și de pământ, celălalt eu al nostru, iubit și potrivit, soarta noastră, dușmana, sora, complicea cărnii și a oaselor noastre.

TEAMA DE MOARTE NE APUCA UNEORI în mijlocul zilei, în vreme ce soarele strălucea, iar peste tot în jur, în sat, pe țarinele învecinate, s-auzea zgomotul vieții. Lumina aceea, aerul străveziu, sîrgul cu care oamenii își vedeau de treburi ni se păreau a fi amăgeala cu care lui Dumnezeu îi place să-i păcălească pe oameni în clipa cînd are de gînd să-i lovească. De mult ni se spusese că, așa cum un vînător trage folos de pe urma amorțelii ce le cuprinde pe fiare cînd sînt sătule, la fel și cerul ne cheamă la el tocmai atunci cînd sîntem pe deplin legănați de iluzia fericirii și-a nemuririi aici pe pământ.

În clipele acelea cînd „totul era prea frumos“, simțeam dintr-o dată înmulțindu-se semnele care dezvăluiau șubrezenia existenței noastre. Atîtea boli a căror umbră poate că ne și pîndea, amenințându-ne! Atîta slăbiciune în trupul nostru! Atîta apăsare în capul ce se apleca spre pământ! Dar asta încă nu era de ajuns. A trebuit să descoperim că eram încă și mai șubrezi, încă și mai amenințați decît credeam că sîntem pînă atunci. Descoperirea ne-a prilejuit-o moartea uneia din prietenele noastre, abia mai mare decît noi.

Părinții au ascuns la început din ce i s-a tras moartea, pîrîndu-li-se că le-ar putea da în vi-

leag vinovăția. Dar curînd, găsind în rătăcirea durerii o mîngîiere față de furia ce-i cuprinsese împotriva lor înșile, au sfîrșit prin a spune ceea ce se întîmplase. Ajunsă la urechile noastre după ce trecuse prin toate trîncănelile satului, pentru care fusese adevărată mană cerească, povestea morții prietenei noastre se prezenta îmbucătățită, răstălmăcită, plină de contradicții, de repetări, și nu-i aflasem coerența decît după o bucată de timp. Era vorba, ce-i drept, de o coerență în supranatural, și-i trebuiseră cu atît mai multe amănunte pentru a se întregi pe deplin. Drama se putea concentra însă în puține cuvinte.

Prietena noastră era somnambulă. Se scula noaptea, pe cînd toată lumea dormea și, fără lampă, cu o siguranță de orb, se ducea într-un loc anume din casă. Escapadele ei nocturne păreau a nu surveni decît arareori. Familia căuta zadarnic să-i afle pricinile. Dădeau vina ba pe luna plină, ba pe cele ce mîncaseră la cină, ori pe cuvintele schimbate înainte de-a se duce la culcare, ori poate era căldura, frigul, blîndețea primăverii sau umezeala toamnei. La drept vorbind, supravegherea părinților nu era într-atît de atentă noaptea încît să poată consemna toate crizele de somnambulism ale fiicei lor. Somnambulismul te face să mergi în vîrfurile picioarelor, să atingi lucrurile de parc-ai avea mînuși, te preface într-o făptură aeriană aproape. Se prea poate ca prietena noastră să se fi sculat în fiecare noapte sau de mai multe ori la rînd între ceasul cînd se culca și pînă la ivirea zorilor. Cine s-o fi auzit dintre oamenii aceia, care trudeau toată ziua

la cîmp, dormeau cu sforăituri, avînd mîinile umflate de-atîta roboteală ?

Se trezeau și-și surprindeau fata numai atunci cînd izbea vreun taburet sau vreun ceaun pe care uitaseră să-l pună la loc. Somnambuli văd la lumina minții. O poartă în frunte ca pe o lampă de miner. Smulși din somn de către zgomot, părinții o urmăreau cîteodată pe prietena noastră de la distanță, păzindu-se cu strașnicie s-o atingă sau să-i vorbească, deoarece știau că cel mai neînsemnat șoc i-ar fi putut fi fatal.

La urma urmei, nu aveau de ce se alarma : somnambula nu se ducea să umble pe acoperiș, nici nu se apleca din cale-afară pe fereastră : după ce se învîrtea un timp prin casă, urmînd un itinerar ce nu varia niciodată, se ducea la closet. Fără să aibă nevoie, numai cît să facă o pauză, să-și dea un răgaz pentru reculegere, oarecum ca în unele practici religioase. Cu cămașa pînă în călcîie, se așeza cît mai pe marginea scaunului ; și nu-și dădea seama că cei din casă întredeschisese ușa, la care fata uitase să pună cîrligul, și, cu o lampă în mînă, vedeau ce face.

Ținînd capul plecat, fata ducea cu un gest masinal mîna dreaptă la peretele care în locul acela avea multe crăpături, zgrunțurișuri, dar mai cu seamă o gaură destul de strîmtă și adîncă, de-ai fi zis că-i făcută cu sfredelul. O găsea numai decît și, după ce-i pipăia o clipă marginile, își vîra arătătorul înăuntru. După ce-l puneă așa, abia dacă-l mișca. Unghiile celorlalte degete zgîriau încetișor tencuiala primprejur. Continua să se uite tot în pămînt. Pe față i se citea o liniște nespasă. În sfîrșit, după scurgerea a cinci sau zece

minute, își scotea degetul din perete. Era oarecum alb, de parcă singele n-ar mai fi circulat prin el. Se ridica, îi făcea pe ceilalți să se îndepărteze grabnic cu lampă cu tot, ca la trecerea unei năluci, apoi se întorcea în pat.

După vreo cinci sau șase escapade nocturne de felul acesteia, părinții prietenei noastre au găsit de cuviință că nu mai merită să se deranjeze pentru un asemenea spectacol. Dormeau acum liniștiți și nici măcar nu mai tresăreau când vreun zgomot arăta că fata lor, umblând în vis, izbise vreun scaun lăsat în cărare. Își ziceau că să te scoli în toiul nopții ca să te duci să-ți viți degetul într-o gaură din zidul de la closet e lucru absurd. Iar gândul că în tot restul timpului fata lor se dovedea la fel de cu bun-simț și la fel de isteată ca oricare alta îi liniștea.

Era destul de drăgălașă și, așa cum se spune „se forma”. Ciudățenia de care dădea dovadă în somn avea să-i treacă odată cu vârsta. Părinții se fereau să vorbească de accesele ei de somnambulism. În sat, tot ce aducea cu o rătăcire a minții era socotit drept un cusur. Și peste câțiva ani fata ajungea la vârsta măritişului. Era mai bine ca nici ea să nu-și știe ciudățenia. Prea necoaptă ca să cunoască puterea prejudecăților celor din sat, s-ar fi putut lăuda cu fanteziile ei nocturne ce-o deosebeau de ceilalți copii.

Viața își urma cursul. Părinții prietenei noastre se obișnuiseră într-atît să pună în fiecare seară toate la locul lor prin casă, încît nu mai erau niciodată treziți de zgomotul vreunui taburet sau al vreunei găleți pe care somnambula le răsturna. Ajunseseră să creadă că poate se vindecase

de trăsnaia aceea. Stăteau într-o casă veche, destul de dărăpănată. Primăvara, hotărîseră s-o dreagă pe dinăuntru măcar. Fetei îi păruse bine. Începuse să țină la aparențe. Cochetăria i se răsfîrîgea și-asupra casei, unde-și primea prietenele și uneori pe unii dintre noi.

În cîteva zile, zidarul din sat isprăvisese lucrarea, dresese tavanele, cîrpise pereții. În ultima seară, „aranjase”, cum zicea, și closetul, pe urmă plecase. Toți ai casei se grăbiseră să se culce, hărțuiți cum fuseseră aproape o săptămînă, ca pe-un șantier. Numai că mirosul jilav al tencuielii care plutea în casă, albul pereților proaspăt văruiți care se ghiceau în întuneric, umezeala stărui-toare din aer îi făceau să doarmă prost. Într-o vreme, părinții copilei auziseră un zgomot de pași pe coridorul în care dădeau odăile. Băgară de seamă că nici o rază de lumină nu se strecura pe sub ușă, așa cum s-ar fi întîmplat dacă cineva s-ar fi dus pe coridor cu o lampă în mînă. După toate aparențele nu putea fi decît fata care, apucată încă o dată de-o criză de somnambulism, se îndrepta spre scară.

Părinții hotărîră să nu se scoale. La urma urmei, n-o păștea nici o primejdie. Pe cînd dacă s-ar fi ivit dintr-o dată în fața ei, ar fi putut, dimpotrivă, s-o trezească, pricinuindu-i un zburcium primejdios. Somnambula nu stătea nicio dată mai mult de zece minute la closet. Părinților nu le rămînea decît să aștepte ca zgomotul pașilor pe coridor să arate că s-a întors. Trecură mai bine de douăzeci de minute fără ca liniștea casei să fie tulburată de ceva. Cuprinși atunci

de îngrijorare, se sculară și se duseră în locul unde știau că li se afla fata.

Au găsit-o zăcînd pe jos. Era moartă. În ten-cuiala încă proaspătă a peretelui, pe locul unde înainte se afla gaura, astupată în chiar seara aceea de zidar, unghiile ei scrijeliseră urme adînci. O făptură zidită de vie, sau îngropată de vie, n-ar fi dovedit o îndărătnicie mai deznădăjduită. Ce însemna oare gaura aceea pentru prietena noastră? În aparență nu se deosebea de milioanele și milioanele de forme alcătuind obiectele ce ne înconjoară sau înseși elementele care țin de realitatea naturii: pămîntul, pietrele, copacii. Unii dintre noi susțineau că un păianjen se afla în adîncul tunelului aceluia strîmt și că fata, împinsă de un demon din visul ei, venea în fiecare seară să-i dăruiască puțin din sîngele său. Poveste ridicolă. Ne dădeam seama că prietena noastră ar fi putut să moară la fel de bine și din pricina unei bulbucături, a unui zgrunțuriș, a lipsei de netezime sau a unei crăpături în zid.

Prea puțin conta aspectul, conturul, materia. Puțin conta și locul, momentul anume. Ceea ce fata găsea în scobitura aceea asemănătoare cu atîtea altele era o complicitate cu lumea. Gaura aceea din zid nu-i aparținea decît ei, nu fusese făcută decît în folosul ei. În mijlocul realității schimbătoare, îi dăruia un punct statornic; îi îngăduia să ținuiască lumea în loc după placul ei și să se însoțească ei. Fericirea pe care copila o încerca în clipele acelea nu ne era străină. Urca din adîncurile cele mai umbrite ale aducerii noastre aminte, fără ca totuși să putem descoperi ce

gesturi obișnuite, ce atingeri ne-o făcuse cunoscută pînă atunci.

Neîndoielnic că undeva se afla un obiect, o formă care juca și pentru noi rolul pe care scobitura din zid îl jucase pentru prietena noastră și peste care dădeam din cînd în cînd, ca din întîmplare, în mișcările ce le făceam, însuflețiți de încrederea tremurătoare a orbilor. Adesea, mîna lor părăsește peretele care-i călăuzește. Îl pipăie doar cînd și cînd. Și peretele e mereu acolo, dens, solid. Pe fețele orbilor, atunci cînd apucă să tragă în piept aerul prăpăstiilor, se poate vedea un surîs aducînd aproape cu plînsul. De la moartea fetei știam că undeva în alcătuirea ființei noastre se află un loc de împreunare cu lumea, o legătură a cărei nimicire putea să atragă năruirea întregii noastre făpturi. Care din *maniile* noastre, care din mișcările mașinale ale mîinii pe un obiect oarecare întruchipa înțelegerea aceea vitală cu lumea?

Dar se putea ca felul acesta de *ancorare* în realitate, în viață, să nu depindă totdeauna de un gest. Fata se agățase de marginea unei scobituri în zid. Altcineva putea cere același ajutor unei forme rotunde, uneia ascuțite, unei suprafețe netede, sau să-și afle această înțelegere vitală culcîndu-se în făgașul unei brazde, adăposîndu-se în scorbura vreunui copac, cufundîndu-se în apă, sprijinindu-și tîmpla pe o piatră roasă de vreme, sau poate păstrînd îndelung în gură o cireasă ori o bobită de strugure. Ne temeam că n-aveam s-ajungem niciodată a descoperi în goana vieții, în tumultul realității, elementul pe

care fără știrea noastră îl alesesem sau care se modelase pentru noi într-un fel atât de frățesc.

Dar încercam să-l descoperim. Pentru asta, ne dam osteneala să devenim pe jumătate somnambuli. Ne prefăceam a fi orbi. Nimic mai ușor: seara, totdeauna era lipsă de lămpi. Oamenii le duceau în staule unde erau trebuincioase la îngrijitul vitelor. Lăsau o singură lumină în sala comună, nu atât pentru comoditatea noastră cât pentru a însemna șalașul cu semnul vieții. Numai că lampa asta, mai mare decât celelalte și adesea atârnată sub un abajur de porțelan, era la fel de ținută locului ca și flacăra unui sanctuar. În spatele fiecărei uși, ne aștepta noaptea.

Ici și colo, în părțile întunecate ale casei, lumina tulbure venind dinspre ferestre schița contururile unui obiect, scotea din întuneric o bucată de zid, dădea siguranță pentru o clipă pământului de sub picioarele noastre. În același timp popula odăile, însuflețea o haină agățată de-un cui, umfla, în adâncul întunericului, pilota albă sub care zăcea un mort. Pentru a trezi în noi simțurile tainice dar și pentru a scăpa de spaimile iscate de vederea formelor acelor crepusculare, țineam ochii închiși și, cu mâinile întinse înaintea, ca să nu ne ciocnim de ceva, ne dăruiam întunericului.

Pipăiam îndelung obiectele pe care mâinile le întâlneau, în nădejdea că unul din ele va începe să vorbească memoriei, să dezvăluie ceea ce-l lega de noi în adâncul propriei noastre nopți, luminându-se dintr-o dată. Zadarnică încercare. Clătinându-ne, izbind scaunele joase, rătăceam multă

vreme, cuprinși de-o anume îngrijorare, zăpăciți, străbătînd deșertul acela mișunînd de lucruri, realitatea care se revărsa la nesfîrșit asupra-ne, ca valurile mării, asemănătoare toate între ele, lumina enigmatică în care dragostea noastră, taina vieții și a morții noastre ne era pe veci ascunsă.

CREȘTEAU PRIN PĂRȚILE ACELEA PLOPI de nenumărate feluri. Ne închideau zarea jur împrejur. Umbrele lor prelungi brăzdau pajisti-le. Coțofene zburau roată în jurul creștetului lor. În ianuarie, la vremea cînd copacii se curăță de crengi, plopii făceau ca cerul să vorbească.

Cu cîrlige la picioare și un cosor la brîu, oamenii ajungeau pînă-n vîrfurile copacilor unde rămăseseră crengi și frunze uscate. Funii petrecute primprejurul trunchiului și legate de mijlocul curățitorului îl țineau pe acesta. Se apleca pe spate, cu trupul căzînd pieziș pe vîrf, ca să poată da libertate de mișcare brațelor. Și așa, pe jumătate culcat în gol, și țeapăn, cu unealta în mînă, izbea în stînga și-n dreapta capului și se rotea încet în jurul axului copacului, de care numai picioarele stăteau sprijinite.

Zărit de departe, nu mai era decît o ramură adventivă, nefirească, a arborelui. Dar cea mai mare parte din timp nu-l vedeai. În fiecare clipă, fără să auzi loviturile cosorului, cădeau crengi sau tufe de vîsc, sau cuiburi vechi, împrăștiind în urmă-le prin aer fire de paie și puf. Cădeau destul de încet. Ai fi zis că arborele se desfăcea de la sine, ca sub efectul unei toamne, de data asta necruțătoare. Sau ca și cînd ți-ai fi golit un

buzunar, o geantă în care s-ar fi adunat mii de lucruri nebanuite: în afară de frunze și crăci, ciuperci, cuiburi de larve, solzi, schelete de șoa-reci. Cîteodată pînă și pietre: prinse în locul de îngemănare a crengilor, se înălțaseră odată cu copacul, în decursul creșterii lui, prilejuind formarea mușchiului și a unor ierburi pe care curățitorii le smulgeau fără cruțare, văzînd într-asta o schismă față de vegetația terestră, o trădare a lumii de jos, de care altminteri erau siguri.

Cîte unii vorbeau despre comorile din copaci. Nu le puneau numai pe socoteala coțofenelor hoate. Spuneau că uneori lăstarii cresc pe pămînt în tufe și în smocuri, putînd lua cu ei, pe măsură ce se înalță, bogății ascunse în grabă acolo ori căzute din întîmplare într-un loc pe unde nimeni nu trece vreodată. O giuvaericală, stă cu ușurință în furca alcătuită de doi sau trei lăstari tineri; se închistează în scoartă, ajunge însăși inima strălucitoare a unei tumori a lemnului, strigă sub lovitura de cosor a curățitorului care, uluit, coboară grabnic din copac, ținînd diamantul în mînă, gata dintr-o dată să ucidă.

Nu zăboveam deloc asupra unor asemenea scorneli care din negura vremurilor întrețineau în mintea oamenilor din sate tot soiul de povești despre bănetul rătăcit de unii călugări hăituiți ori hoți uituci. Uneori însă, în zilele cele mai în-sorite, priveam spre înălțul plopilor, visînd să zărim dintr-o dată sclipirea vreunui giuvaer, așa cum de foarte departe zărești dimineata picătura de rouă scînteind în inima unei umbele. Apoi venea din nou ianuarie.

Din cînd în cînd, la vremea curăţitului, oamenii îşi vorbeau de la un plop la altul, fără doar şi poate pentru a se amuza de felul cum le răsună glasul, ori pentru a sparge tăcerea cerului ce trebuie să-i fi apăsător oarecum. Cuvintele lor, pe care nu izbuteam să le înţelegem, se prelungeau la nesfîrşit şi ajungeau să însemne ecouri de pe cealaltă lume. Uneori răsunau dintr-o dată deasupra creştetelor noastre, în vreme ce noi socoteam că ne aflăm singuri pe cîmp. Ne descumpăneau. Descopeream că de multă vreme eram spionaţi. De ajuns pentru a ne simţi vinovaţi, cu toate că nu ne aminteam ca în cursul plimbării să fi săvîrşit vreo singură faptă ruşinoasă. Dar, aşa cum soarele dogorindu-ţi pielea trezeşte o arsură mai veche, privirile acestea răscoleau în noi întreg furnicarul greşelilor.

Colo sus, oamenii tăcuseră. Nu pentru multă vreme. Din adîncul pajiştilor, pornit dintr-un copac despre care-am fi jurat că n-are pe nimeni în el, venea o chemare ce trezea şirul de ploi cel mai apropiat. Din nou, cerul ducea înspirezare ecouri, întocmai ca un rîu pe malurile căruia spălătoresele vorbesc şi rîd. Apoi, fără să ştim pentru ce, cuvintele încetau brusc. Apropiindu-ne, auzeam loviturile de coşor.

Cînd şi cînd, chiar deasupra noastră, un om rostea cîte o vorbă ce nu cerea nici un răspuns. Cu glas liniştit, cu glasul unui lucrător ce-şi spune lui însuşi numele uneltelor în clipa cînd mîna porneşte în căutarea lor. Totuşi, un anume tremur, unele accente discordante se strecurau în el, dezminţind familiaritatea de care păru-se a fi pătruns la început. Oamenii pe care-i descope-

ream agăţaţi de creştetul plopilor, în golul cerului, nu semănau decît într-un fel înşelător cu oamenii întîlniţi în viaţa de toate zilele. Puseseră de pe acum distanţă între ei şi restul lumii. Ne închipuiam că atunci cînd vom fi murit, în spaţiile de azur în care avea să plutească sufletul nostru, tot astfel îi vom auzi vorbind pe cei de-alături, rudele răposate, cu aceeaşi voce în schimbare, ca de adolescent.

Curăţitorii de ploi nu-şi dădeau seama, se vede, de metamorfoza ce-o suferiseră odată cu urcarea în vîrfurile copacilor. Poate că nu resimţeau urmările decît în clipa cînd vîntul, începînd să bată, pornea să legea trunchiurile. Atunci se opreau din lucru, înlănţuind strîns cu braţele copacul. Îşi adresau chemări unul altuia, strigînd ca pe vreme de furtună, iar strigătele li se amestecau cu croncănitul corbilor, descumpăniţi de biciuirea aerului. Oamenii erau una cu copacul, îmbrăţişat cît puteau de strîns. Nu-i mai vedeam. Imaginam undeva în spatele norilor existenţa unor personaje pogorînd din ceruri, înveşmîntate în mantii largi ce le-ascundeau picioarele într-o învîrtejire de falduri, crainicii aceia ai judecăţii de apoi pe care-i zugrăvesc pozele pioase şi ale căror strigăte ne fusese dat să le ascultăm mai dinainte, în chip de înştiinţare sau, cine ştie ? ca semn al îndurării.

Cînd vîntul se domolea, curăţitorii de ploi urinau din înaltul copacilor unde erau cocoţaţi cu o plăcere vădită. Zăream uneori curba jetului ce se împrăştia în aer. Cum ţineau întruna strîns la piept trunchiul copacului, plopul părea a face una cu sexul lor, nefiind altceva decît transfigu-

rarea fantastică a acestuia. Cine n-ar fi vrut câteodată să fie un copac? Cui nu i-ar fi plăcut să pornească în toate direcțiile deasupra pământului, să se dezvolte sub chipul unei coroane înălțate spre cer sau, ca și plopul aceștia, să se înalțe drept, tot mai sus, și-acolo, în tăcere și lumină, să se lase pradă la nesfârșit legănării amețitoare de sine? Curățitul copacilor ținea numai câteva săptămâni. Cele mai liniștite din tot anul. Se întâmpla desigur ca un om să cadă uneori din copac, dar noi nu ne aflam niciodată de față.

Odată cu venirea primăverii și a verii, trăiam la rîndu-ne și noi în copaci. Căutam pomii care să ne ascundă cît mai bine: stejari, nucari sau meri bătrîni pe care nu-i mai curăța nimeni. Important era să ne putem simți într-o altă lume, încît spațiul liber să pară a rămîne îndeajuns de în urmă, pentru a ne da impresia că urcîndu-ne în copac, fusesem duși la o depărtare nespusă de locurile ce ne erau familiare.

Copacul ajungea curînd un fel de turn ori de porumbar orb în care ne-am fi saturat curînd să tot urcăm și să scoborîm dacă un anume număr de prezențe mai mult sau mai puțin vii nu l-ar fi umplut în întregime. Copacul, crengile, frunzele, scoarța — totul multiplica analogiile, împrumuta cîte ceva din fiecare specie, de la reptilă la pahiderm, de la moluscă la insectă, constituind astfel un imens repertoriu animalier. Dar, de la o vreme încoace, elementul uman domina.

Eram obișnuiți cu pozele care înfățișau chipuri de oameni în arbori. Fie că era vorba de arbori genealogici ilustrați unde se etajau por-

trete într-un frunziș deosebit de verde, fie de reproducerile înfățișînd arborele lui Eseau, cel ce prindea rădăcini în pîntecele patriarhului și purta, așezați pe ramuri, strămoșii lui Christos. Dar mai cu seamă atunci cînd era vorba de desenele-ghicitoare, cele ce ne îndemnau să descoperim un personaj, factorul, jandarmul sau fermiera, în rămurișul unui soi de măr rotund ca o varză. Jocul nu era însoțit de nici o înșelăciune: conturul frunzișului era reprezentat în chipul cel mai corect, iar frunzele care se desprindeau din masa de verdeață nu păreau cîtuși de puțin puse anume acolo.

Personajul în căutarea căruia ne trimitea ghicitoare locuia într-un copac asemănător întrutotul copacilor noștri. De cum ne cățaram într-însii, descopeream cu ușurință chipurile acelea descarnate pe care uneori nu le zăream decît stînd cu capul în jos, ca într-un exercițiu la trapez. Sîngele ne venea în cap, tulburîndu-ne vederea. Chipul pe care-l alcătuia frunzișul se colora în mov ori în roz. Insecte negre alergau pe el. Chiar și după ce ne reluam poziția normală, frunzele continuau să semene, de nu le mai puteai deosebi, cu niște urechi, cu protuberanțele unei fețe ori cu valurile unei pieptănături. Lumina care strălucea printre ele împrumuta ceva din jocul unei priviri. Puțin mai sus, aplecarea unei ramuri aducea cu rotunjimea unui umăr, a unei cefe. În întuneric, buze născute din asamblarea întâmplătoare a cîtorva frunze ca niște lăncii se clătinau, înfiorate de-o adiere pe care n-o simteam.

Chipurile acelea din arbori aparțineau toate aceleiași rase și trădau toate același sentiment. Dar putea fi oare numit „sentiment” așteptarea aceea, a cărei ardoare era dezvăluită uneori doar de flacăra ce le strălucea în priviri? Nu credeam, desigur, în supranaturalul acestor efigii pe care frunzișul le înmulțea împrejur-ne. N-ar fi trebuit să fie cu nimic mai prezente decât portretele într-o odaie sau decât personajele întruchipate de broderia perdelelor, de tapetul de pe pereți, de dunga din tavan în nemișcarea dimineților. Și totuși, deseori deveneau enigmatice, obsedante. Era de ajuns ca ziua să pară a se întuneca, pentru a nu ne mai tihni nimic, puțințel scîrbiți, fără chef să ne mai mișcăm ori să vorbim, sau ca vreo fată oarecare să-și facă de lucru prin copac.

Fata căuta o comoară, un giuvaer, un inel sau o perlă. Fetele credeau în orice. Dar poate că asta numai se prefăcea a căuta ceva în copac... Se cățara cît mai sus cu puțință, cobora, o lua pe-o cracă la dreapta, apoi pe una la stînga. Îi vedeam, sub fustă, coapsele, pantalonașii. Știind că bijuteria, dacă va fi existat, nu putea fi decât învăscută în scoarță, cerceta cu degetul toate ieșiturile, bifurcațiile cele mai înguste, plesniturele pe unde se scurgea cleiul, deschizătura tăiată între cele două buze din alburnul umflat al lemnului.

Nu se afla loc prin care, sprintără, mușcîndu-și întruna buzele, să nu scormonească, fără teamă de insectele pe care le alunga din adăposturile lor. Imprimînd o mișcare de sfredel, degetul mic scormonea pînă și-n cele mai mici ie-

șinduri, stăruind asupra-le. Alteori plimba încețitor buricul degetului gros pe scoarță ori pipăia cu căușul mîinii subsuoara ramurilor. O bănuiam că prelungește cu bună-știință căutarea asta fără speranță. Pentru plăcerea de-a ne înfuria pe noi, nici vorbă... Cîteodată se lăsa pradă visării și mîngîia trunchiul copacului cu mișcări sîrguincioase, de sus în jos, așa cum ai face pictînd sau cum ai mîngîia un cal.

Și din nou, punea degetul pe jgheabul din locul unde creanga se îmbuca cu trunchiul. Sfredelul îndelung cu degetul, răsucindu-și-l pe jumătate și privindu-ne grav, cu ochii măriți, în întuneric. Își legăna picioarele în dreptul corpului nostru. Le respiram mireasma amăruie. Un foșnet străbătea frunzișul, care, puțin mai departe, drept în fața noastră, alcătuiă o față prelungă, familiară. Doar gura, de data asta, ne surprindea, deoarece semăna cu gura unui pește, și după cum pala vîntului era mai domoală ori mai aprigă, se deschidea în unghi aproape drept, apoi se închidea în puținătatea luminii albastrii.

Colo sus fata își strecura de data asta mîna de-a lungul unei crengi, mîngîind-o, sprijinindu-și obrazul de ea. Degetele-i abia dacă atingeau scoarța alunecînd încolo și-ncoace fără-nțetare. Puțin cîte puțin, mișcarea li se accentua. Degetele alergau, alergau întruna, dar iată că mîna se oprea și strîngea atît de tare creanga, încît falangele se albeau. Fata închisese ochii și-și încreușase strîns picioarele, aduse acum sub ea.

Imobilitatea ei făcea și mai deslușit foșnetul frunzelor: la o nouă răbufnire a vîntului, acesta nu mai închipuiau o față, o gură, ci amin-

teau de clipitul unei mulțimi de ochi. O greutate ne apăsa pieptul. Totul se mișca. Toate privirile acelea străpungeau frunzișul, se închideau, se deschideau atât de repede câteodată, că te gîndeau la scăpăratul stelelor. Un pic năuciți, striveam mașinal în mină frunzele ce-aveau mireasma amară a picioarelor fetei...

Cît de multe și cît de diferite erau zilele pe care le petreceam în copaci! Acolo, în colivia aceea de frunze, în umbra de-acolo, înconjurați de un întreg eșafodaj de crengi apucînd care încotro, între pereții aceia străpuși de lumina zilei și de legănat, aduceam cel mai tainic prinos al nostru. Acolo ne înrădăcinam iarăși în lume. Cînd nici o fată nu se afla cu noi, cînd nimic nu venea să ne tulbure, ne plăcea să ne lungim pe crengile mari și groase, să le strîngem între genunchi și să le înlanțuim cu brațele. Pătrundeam astfel mișcarea lăuntrică a copacului, scurgerea aceea domoală a sevei mărturisită de toate ramificațiile lui.

Aceasta înmulțea uneori strîmbătatea formelor. În clipa nașterii sale, fiecă ramură, firavă ca un fir de iarbă, nu putuse să se dezvolte decît forînd obstacolul aerului ce-o înconjura din toate părțile. Timpul împietrise întîiele contorsiuni. Odată cu creșterea, se perpetuase și imaginea efortului. În aspectul fiecărui copac, descifram povestea unei încercări de înăbușire biruite, deoarece nu era adevărat că lumea în care trăiam și aerul ce-l respiram ar fi fost niște elemente favorabile. Trăind de la un capăt al anului la celălalt în mijlocul naturii, începeam să ne dăm seama că pînă și atunci cînd vremea

se-ntîmpla să fie foarte bună și pînă și-n pămînturile cele mai mănoase izbucnirea luxuriantă a vegetației era un lucru amăgitor.

Înainte chiar ca înălțarea plantei să ne dea iluzia spontaneității vitale, sămînța mai întîi, apoi întîiul mugur luptaseră, în eternitatea primelor secunde de viață, împotriva asfixiei datorate gazului incolor care în plină lumină scâldea lumea de sus. Numai că sămînța, de vreme ce-ncolțise, nu mai putea să se aplece iarăși asupra nopții din care fusese izgonită și să se mistuie din nou în azotul negru al neființei. Se născocise pentru ca viața, moartea, trecerea aceasta prin lumină care ne face pe toți asemănători firelor de praf ce se învîrt încetișor în aer și pe care prezența unei raze de soare le descoperă în răstimp de o clipă.

Ne dădeam seama limpede că arborii, izvorîți din nopte, nu străbăteau ziua decît pentru a se întoarce iarăși, în nopte. Erau ca un soi de trepte între cele două straturi de întuneric. Ramurile lor continuînd să crească năzuiau toate spre universul tenebrelor. Cîteodată, călare pe crengile cele groase, înaintam pînă către capătul lor sau ne cocoșam pînă acolo de unde puteam atinge vîrfurile cu mîna, ori aproape că-l atingeam.

Scrutam golul ce începea ceva mai departe de ultima frunză, cea care se nimerea a fi așezată cel mai în afară de masa frunzișului și care reprezenta stadiul prezent al creșterii copacului. Acolo, la oarecare depărtare, în aerul verii, exista un punct pe care nici o frunză, nici o ramură nu l-ar fi putut depăși vreodată. Acolo se desfășura, invizibil pentru noi, vîlul negru către care, de

cincizeci sau de-o sută de ani, copacul năzuia cu forța blîndă și dureroasă a germenului încolțit.

Orbiți, amețiți, credeam uneori că zărim preț de cîteva clipe vîlul de-un negru desăvîrșit care ne acoperea cerul. Nu era, de fapt, știam asta, decît un punct minuscul în ochii noștri obosiți de lumină. Dar bucățica aceea de noapte, steaua aceea neagră copleșea copacul, în străfulgerarea unei clipe, cu strălucirea celui mai scînteietor dintre diamante.

ERA CA UN FEL DE CHEMARE A UNUI anotimp tainic ce-ar fi putut oricînd să le înlăture pe celelalte, să-și substituie propria-i veghe vremii bune sau rele și luminii îndoielnice a zi-lei ; era ca un fel de întoarcere a unui trecut de care nu ne aduceam aminte să-l fi trăit cu adevărat dar ale cărui urme le păstram ; era, în sfîrșit, ca reparația unei specii vii, a unui întreg popor de ființe date în vileag doar de propriile lor mușcături : loviturile.

Lovituri de toate soiurile : cele ce ne erau date de alții, cele pe care ni le dădeam noi singuri din greșală sau neîndemînare, izbituri, vînațai — fără să dea sîngele —, zgîrieturi ușoare, du-reri care treceau în cele din urmă. Întotdeauna venea un moment în care ajungeam la lovituri. Numai decît, aerul căpăta albastrimea sulfului arzînd ; cel mai neînsemnat obiect din jur se acoperea de un strat impalpabil de sare ; totul părea dintr-o dată suspendat, lumea întreagă încrămenea într-o tăcere mută. Durerea, în sfîrșit, slăbea. Dar ziua nu-și recăpăta adevărata lumină decît cu greu ; căldura verii sau frigul iernii nu se făceau simțite decît ca un răsuflu timid ; peisajul își recăpăta consistența clătinîndu-se, ca în clipa cînd reglezi o lanternă magică. .

Încă de pe atunci cei mari nu ne mai loveau. Bătăile dintre băieții de vîrsta noastră se făceau mai rare și-și pierdeau din încredințare. După cum loviturile nu mai erau date la voia întîmplării. Ne inițiam în știința de-a le plasa cum trebuie. Cele a căror eficacitate nu depindea decît de forța fizică, așa cum era trînta — deși și-aici îndemînarea își avea rolul ei — ne intereseau sau prea puțin. Ne plăceau întîi de toate armele, cele care nu rănesc, care învinețesc numai sau, sfichiuite, abia lăsînd urme: vergi, biciuște, pietre rotunjite.

Ne deprinsesem să ne aplecăm corpul într-o parte, ca atunci cînd vrei să azvîrli o piatră în apă și să ricoșeze, să închidem un ochi, să imprimăm brațului o mișcare de bici ca să mărească efectul proiectilului, ce-ar fi căpătat datorită acestei atitudini ceva sec, pe măsura urii și uscăciunii pietrei, a mirosului ei și a serii care se lăsa. Ochiam mai cu seamă mîinile și picioarele, pe îndelete, mușcîndu-ne buzele și limba, căci setea tocmai începuse să ne chinuie.

Loviturile pe care le primeam erau la fel de precise ca și cele date de noi. Cînd eram atinși la mîna, puteam numaidecît să sărutăm locul în care piatra ne lovise. Simțeam în gură — deși nimic nu sîngera — un gust de cremene, de sare și de sînge. Și pe deasupra, în jurul nostru lumea nemișcată, desfigurată, într-o seară de demult, oarecum merovingiană, ieșită din cărțile ce ne vorbeau întruna despre supliciul lui Brunehaut.

Cînd piatra ne izbea în genunchi, trebuia să ne așezăm pe jos, ca să putem pune buzele și vîrfurile limbii pe locul atins. În poziția asta, ne

închideam cu desăvîrșire în noi înșine: era ca un soi de împerechere cu sine. Nu-i știam pielii noastre asprimea aceea, răcoarea, nici gustul acela amar. Durerea nu înlătura pe de-a-ntregul surpriza pricinuită de această descoperire. Sărutăm un picior de băiat sau de fată pe care numai durerea îl apropia de noi. Și dacă n-ar fi fost durerea?

Cîteodată, așezați în felul ăsta pe pămînt, ne închipuiam că pietrele cădeau ploaie jur împrejur, alcătuiind drept deasupra creștetului nostru o boltă, o boltă șuierătoare de lovitori. Și-atunci, pitulați asupra noastră înșine, cît de fraterne ni se păreau propriile noastre coapse și genunchi! În preajmă, totul lua o înfățișare iernatică. Iubirea de sine devenea singurul refugiu.

Fetele se amestecau uneori în certurile noastre sau se vîrau prea pe-aproape. Se întîmpla ca una din ele să fie atinsă de-o piatră. Se vaicărea mai tare decît noi, știind asta și zăpăcindu-se de rușine. În rest, făcea ca și noi, își săruta mai întîi cu lăcomie mîna ori genunchiul, apoi, pe îndelete, se deda unor îngrijiri singurate, de salvatică. Ne-ar fi plăcut să cunoaștem gustul suferinței ei. Era oare același cu cel încercat de noi, cînd ne sugeam propriile noastre vînații, sau era ceva mai acru și mai dulce în același timp, hrănit de-o căldură mai mare, și mărturisind acea „sare a fetelor“ de care, de-atîta amar de vreme, o taină era legată?

Știam că dacă am fi putut pune gura pe vînația aceea mică, ne-am fi strecurat pe de-a-ntregul înlăuntrul fetei pe care o loveam. Durerea ei ne croia drum. Durerea, pînă și cea mai ne-

însemnată, putea predispuie trupurile la o înfrățire adevărată, putea să le scoată din orbirea, din refuzul lor. Pe pielea netedă și compactă a semenelor noastre, iată că suferința lăsa urme, puneă peceți roze, apoi vineții, unde câteodată dădea sîngele, și aducînd cu vinele colorate în care, pe cînd stăteam îngenunchiați pe lespezile din biserică, descopeream tainele marmurii.

Nimic nu era prea mușcător, prea tare, prea ascuțit, prea iute pentru a pricinui aceste suferințe ce pătrundeau tot mai adînc în carnea altuia și care ne făgăduiau, timp de-o secundă, nădejdea unei crize. Cel mai adesea, ne băteam pentru ca celălalt, simțind la rîndu-i durerea de pe urma loviturii, să fie pentru o clipă aidoma nouă.

De la cele dintîi semne ale primăverii ne procuram nuiiele verzi din răchită, tăiate din sălciile pitice și roșietice. Mulțumită lor, sfichiuiam aerul după plac, scoțînd șuietături ca o mierlă îmblînzită și invizibilă. Vai de cel ce s-apropia! Codița aceea subțiratică, străbătută de sevă, și care sub coajă dădea la iveală un lemn bălos, se încolăcea ca și curelușa unui bici împrejurul pulpelor, a mîinii, dacă nu chiar și de gîtul adversarului, sau numai a victimei. Lăsa pe locul acela o urmă violacee și te făcea să simți o usturime mai tare, decît aceea a veninului.

Toate astea : șuietatul prin aer, seva, prospețimea nuielii, pînă și culoarea vînatăii și răceala zilei dădeau adevăratul lor gust semnelor vestitoare ale primăverii. Fără nuiielele de răchită, fără întrebuintarea pe care le-o dădeam, martie n-ar fi avut aceeași realitate pentru noi. Durerea

aceea mică și ascuțită pe care ne-o pricinuiam unul altuia era adevăratul atribut al primăverii, așa cum amortitul degetelor era nedespărțit de luna decembrie.

Uneori la vremea aceea, cînd trecea prin cren-gile încă desfrunzite ale vreunei sălcii, vîntul începea să șuiere cu aceeași rîvnă ca atunci cînd cu nuiielele noastre biciuiam aerul din jur. Pe cer norii fugeau în devălmășeală, încălecîndu-se unul pe altul. Simțeam o plăcere din cele mai vii să-i auzim curînd pe toți ceilalți copaci începînd la rîndul lor să șuiere. Unii, foarte înalți, își trosneau în același timp rămurișul, le scrișia trunchiul. Ai fi zis că durerea răspîndită de sus, prin păienjeniișul ramurilor șuietătoare, cobora treptat în ei.

Durerea era, într-un anume fel, tot atît de ușor transmisibilă ca și fluidul electric. Peste tot dădeai de urmele lăsate de ea. Încît nu exista nici un fel de materie care, alcătuiind coada unui bici, să nu se usuce și să plesnească în scurtă vreme pe locul unde o țineai apucată cu mîna. Din pricina sudorii, neîndoielnic. Pe cînd cozile celorlalte instrumente uzuală, ale uneltelor, nu arătau c-ar fi fost corozive pînă-ntr-atît.

Era lucru bine știut că răutatea și mînia acidulau sîngele și sudoarea. Dar de ce să vorbim aici de cruzime sau de mînie? Ne gîndeam oare la dușmani cînd meșteream bice? Nu. Încercam doar nevoia de-a completa un arsenal răzleț în care dintotdeauna biciuștile își avuseseră locul lor, de-a desăvîrși acea „tehnică a loviturilor“ în lipsa căreia ceva pe lume ar fi rămas paralizat. Căpătasem iscusință în meșterea asta : coadă

din alun ori din bambus, mai mult sau mai puțin împodobită, mai mult sau mai puțin lungă, după cum alesesem lasoul îmblânzitorului american sau biciușca vizitiului, curelușă împletită și șfichi din fire dese... Obiectele ieșite din mâinile noastre se puteau măsura cu cele ieșite din fabrică. Uneori, vreun țaran zgripturoi ne cumpăra câte-un bici pe nimica toată. Le țineam îndeobște pentru folosul nostru.

Șfichiul era adevăratul suflet al biciului; în sensul în care fabricanții de instrumente muzicale îl dau acestui cuvânt; dar și în celălalt sens. Cu neputință să scoți un pocnet mulțumitor dacă șfichiul nu era de-o calitate fără cusur. Cu neputință să iști pe pielea animalului sau a persoanei lovite durerea aceea grabnică și tot atât de pătrunzătoare ca înțepătura unei viespi. Nici vorbă, ai fi putut oricând biciui sau plesni cu altceva, ai fi putut lăsa vînatăi ori lovi pînă la sînge. Dar ce folos? mușcătura șfichiului era de neînlocuit. El era duhul.

Smoc sau pleasnă: cele două cuvinte se întrebuintau deopotrivă pentru a desemna șfichiul. Un fir subțire, cu șuvițele împletituri atît de îndesite și strînse, încît nu le puteai nici distinge, nici despărți unele de altele. L-ai fi crezut ceruit. Nu puteai vîrî unghia în el. Și totuși era la fel de suplu ca un singur fir. Ai fi putut spînzura un bou de el, fără să se rupă. Capătul curelușei împletite pe care-l înnodam după un tipic anume plesnea atît de tare, de sec, încît în minutul următor respirai în aer un miros de praf de pușcă.

Oricît de umil ar fi arătat, capătul acela mic de cureauă merita toată credința noastră. Puterea lui se întindea dincolo de puterea celorlalte părți ale biciului. Cu capătul acela, strîngînd, sucind strînsoarea, în operația așa-numită a „răsuciturii”, oamenii castrau animalele tinere. Bun să se înfă-șoare, să se înnoade asupra lui însuși și câteodată să taie, biciul devenea o armă de strangulare, de decapitare aproape. Cu bicele noastre retezam capetele la ierburi, seceram florile, sau, mai sus în cer, făceam să se rostogolească unele după altele la picioarele noastre capetele nălucilor din gol. Dar era ca și cum în noapte ai fi scăpărat deznădăjduit o brichetă fără fitil. Nu lua foc. Nici o luminică.

Încercam atunci să introducem loviturile în viața noastră de toate zilele. Cel mai nimerit, pentru asta, era să facem din ele un soi de monedă. Promiteam cutare obiect, cutare serviciu, cutare tăinuire sau chiar ceva bun de mâncat celui sau celei care, în schimb, primea să-și lase pulpele, brațele, mâinile la dispoziția unui oarecare număr de plesnituri de bici ori de nua. Afacerea se încheia cu surescitare, sfidînd, creșcînd prețul. Apoi, cînd se trecea la realizarea ei, fiecare din cele două părți încerca dintr-o dată un pic de rușine.

Cînd să lovim, plecam ochii. Plecam ochii și atunci cînd jucam rolul de victimă. Și totuși, cumpănind bine, era ceva cît se poate de moral. Cel care suferea era răsplătit. Chiar de către acela care-l supunea la suferință și care, pentru a se pedepsi, se lipsea de-un lucru de preț, de-o plăcere, își înstrăina libertatea. Atunci, de unde ve-

nea stinghereala ? De ce, pentru o clipă, ne simțeam goi parcă, și ca împinși unul în fața celui-lalt într-o săvârșirea unui act fără nume ?

Fetele, prin simpla lor prezență, nu întârziaseră să schimbe în mod simțitor aspectul acestui negoț. Pentru două lovituri date cu nuiaua (cele mai drăguțe pentru trei, cele mai mari pentru patru : se vede limpede la ce jalnică tarifare ajunsesem) se lăsau sărutate o dată. Primindu-și partea, cele mai multe dintre ele loveau din toate puterile sau, îmbătate, treceau peste numărul statornicit. Îndurînd durerea fără să crîcnească, victima, în loc să-și ia răsplată — sau să și-o ia îndoit, ca să se despăgubească — o mușca pînă la sînge pe fata care-l biciuise. Ea începea să urle, încerca să riposteze, își asmuțea aliatele care se pomeneau pe loc cu noi în fața.

La drept vorbind, fiecare dintre noi, fiecare dintre fete, nu căutase altceva decît strigătele, loviturile, plînsetele, violența aceea. Ce-ar fi putut schimba o sărutare ? O sărutare nu ducea la nimic din ce-am fi rîvnit noi. Loviturile, dimpotrivă, ne-o predau întregă pe aceea pe care o loveam.

De cum îi răsuceam brațul, fata luneca la picioarele noastre, soră scaldată în lacrimi, soră într-atît de iubită ! Cu fiecare din strigătele, din gemetele ei, o îndrăgeam mai mult și-ntr-atît de ușor și deplin, încît ne pufnea rîsul în cele din urmă. Uneori, fata încerca să se libereze. Lup-tîndu-ne, fata noastră se atîngea de a ei. Lacrimile ei ni se scurgeau pe buze. Atunci ne trăgeam puțin îndărăt, zăpăciți dintr-o dată și speriați, așa cum te sperie incestul.

Odată trecute clipele de frenezie, rușinea ne cuprindea iarăși de pe urma celor petrecute, ne întorceam la bicele, la nuielele noastre de răchită, la pietrele cele rotunjite, la arsenalul care, prin simpla lui existență, provoca loviturile, le atrăgea, făcîndu-le să zboare dintr-o dată printre noi, fără să ne așteptăm la asta. Poate că, izbucnită prea departe de noi, ca să fi știut sau ca să participăm și noi, o ceartă se iscăse și cuprinsese clanurile, stîrnind violența. Sau poate conflictul, inițial se ivise cu cîteva ceasuri sau cu cîteva zile în urmă... Loviturile soseau aduse de aer ca o boală contagioasă.

De aceea, pînă și în zilele cele mai liniștite, le simțeam veșnic prezență în limpezimea cerului, pe pămîntul acesta neprihănit, în pietrele aproape albe de-acolo, de sub picioarele noastre, ca și în repeziciunea cu care sîngele ne curgea prin vine. Să fi fost oare loviturile una și-aceeași cu adevărul ? Să fi întruchipat duhul dumnezeiesc ? Mîntuirea noastră trebuia oare să treacă prin ele ?

Ne spuneam întruna cu exaltare cuvintele lui Isaia : „Spada mea s-a îmbătat în ceruri“. Și spada aceea beată, de două ori mai strălucitoare pe lumina zilei, ne-o închipuiam căzînd încetîșor și secerînd încoace și-ncolo ca să ne atingă, retezînd în trecere părul aurit al lui Phoebus cel din poze, străbătea norii ca o săgeată, o și auzeam șuierînd deasupra capetelor noastre... Dar nu, nu era nimic altceva decît vîntul înfiorînd ramurile sălciilor. Cît am fi vrut să facem din bietele noastre arme spada de care vorbea Isaia !

Visam la o beție, la un delir al dreptății. Ce însemnătate avea dacă am fi meritat sau nu lo-

viturile ! Plesnească bicele ! Şuiere vergile ! Zboare pietrele ! Loviturile, durerea lor, îl făceau să se prosterneze pentru o clipă lângă noi pe un frate, cu ochii închişi, îmbrăţişându-şi genunchiul : frate într-atît de-adevărat dintr-o dată, într-atît de apropiat ! Făceau să se ivească alături de noi o soră, cu gura lipită de încheietura mîinii, goală parcă, deschizîndu-ni-se, strălucind de lacrimi ca o fecioară de ceară. Dar iată că loviturile cădeau asupra-ne. Înjuram, blestemam. Alteori, o senzaţie de abandon, de întristare ne strîngea inima. Curînd, totul se potolea. Ne aflam aşezaţi undeva pe pămînt. Înălţam privirile. Niciînd lumina zilei nu ni se păruse într-atît de strălucitoare.

DE LA O VREME, UNA DIN FETE ÎŞI luase obiceiul să ne repeadă pumnul în coastă de cum izbucnea vreo luptă sau numai vreo ceartă între noi. Rămîneam şintuiţi locului de uimire ca şi de străşnicia durerii. O piatră nu ne-ar fi durut mai rău. De unde venea tăria loviturii ? Trăgînd folos de pe urma uluielii noastre, fata fugea, fără ca nouă să ne treacă prin gînd s-o urmărim. Durerea era atît de ascutită, atît de pătrunzătoare, încît simţeam nevoia să ne uităm grabnic dacă nu dăduse sîngele. Ceilalţi ne ajutau să ne deschiem mult cămaşa. Cîneva alerga să ude o batistă. În vremea asta, într-unul din făgaşele dintre coaste, pielea ni se învineţea şi se umfla puţin. Deasupra, puteai vedea zvîcnul inimii. Şi asta atrăgea dintr-o dată atenţia tuturor. Se aplecau cu toţii să vadă mai bine. O fată îşi puneă cu grijă vîrfurile arătătorului pe locul care zvîcnea. Nimeni nu se mai gîndea la lovitura primită şi nu se mai întreba ce anume o putuse face atît de năprasnică.

Curiozitatea asistenţei ne molipsea şi pe noi. Cu bărbia vîrîtă în piept, priveam cum ne bate inima de parcă ar fi fost a altuia. În ciuda durerii ce cuprinsese toată partea aceea a pieptului, îşi urma bătaiele regulat, oferind imaginea pleni-

tudinii și a seninătății, ceea ce ne punea avantajos în relief stoicismul. Dar cineva făcea remarcă, nu neîndreptățită, că inima părea a-și îndesi bătăile. Ceea ce însuflețea iarăși interesul asistenței, amenințat să slăbească. Eram cercetați despre cauza acestei schimbări de ritm. În ce încurcătură ne aflam mărturisind că nu știm! Începeam să ne simțim prost. Cum să-ți stăpânești bătăile propriiei tale inimi? În jurul nostru, unii și începușeră să rîdă. Toată compasiunea trezită de lovitură pe care-o primisem pierise într-o clipă. Cadența din ce în ce mai accelerată a acestui organ ai fi zis că dezvăluie altora gândurile, dorințele, temerile, remușcărilor tănuite cu grijă de noi pînă atunci. Senzația că se putea citi înăuntrul nostru ca într-o carte ne marea și mai mult stinghereala, ne îndesea bătăile. Din victime deveneam vinovați, îndreptățind cu fiecare secundă ce se scurgea pedeapsa la care fata ne supusese. După ce stătuse la oarecare distanță, aceasta se apropiase de grup, ca și cum ar fi simțit de departe schimbarea în atitudinea celor prezenți care o făcea să fie atît de repede iertată. O vedeam în fața noastră în clipa cînd, cu ochii în jos, înălăturînd privitorii cu coatele, ne încheiam la cămașă. Fata ne privea fără pic de căință dar și fără cea mai mică urmă de sfidare. Întorcea capul și rămînea mută cînd, cu umilință aproape, o întrebam cu ce lovise.

Numai de cîteva zile se arăta atît de sigură de ea. Înainte trecea printre fetele care se speriau cel mai ușor. În tot felul ei de a fi anumite semne arătau acum că nu mai era aceeași. Privirea ei n-o mai ocolea deloc pe-a noastră. Vorbea

mai puțin și pe un ton mai retezat. Se îmbrăca în culori închise. Nu mai rîdea defel. Dar mai cu seamă în ochi i se putea vedea metamorfoza. Zăream în ei o scripă neagră pe care n-o remarcasem pînă atunci. Poate că nu fusesem atenți, ce-i drept. Și ochii păreau să i se fi mărit și erau încercuiți de cearcane. Într-un cuvînt, fata asta încetase să mai semene cu suratele ei, față de care arăta încă și mai multă răceală decît față de noi.

N-aveam să descoperim decît ceva mai tîrziu ce ținea ascuns în pumn cînd, după multe provocări și zădăreli, o sileam să se bata. Cu toate că-i purtam pică pentru violența loviturilor pe care ni le dădea cîteodată, îi căutam tot mai des tovarășia. Privirea liniștită, curajul, laconismul ei — toate ne impresionau. Deși nu le-am fi admirat tot pe atît dacă n-am fi ghicit că erau dobîndite cu prețul unui mare efort și constituiau o adevărată faptă de vitejie, un echilibru a cărui fragilitate nu ne scăpa. Fata, ieșită prin propria-i voință din cercul tovarășelor ei, părea să-și fi aflat o stare asemănătoare celei ale noastre, fără a-și găsi, pe cît ne dădeam seama, mulțumirea și tihna. La drept vorbind nu s-ar fi putut spune că se masculiniza. Rămînea la hotarul celor două sexe, își lua aere de băiat, dovedea în lupte o agresivitate aproape virilă, dar restul timpului părea a pluti într-o anume nehotărîre care o osîndea la singurătate. Își scurtase cozile. Dar ceafa continua să-i fie la fel de gin-gașă.

Cînd se așeza alături de noi, țesătura fustei, în care se afla desigur un buzunar a cărui deschi-

zătură. n-o zăream, lăsa uneori să se bănuie un obiect îndeajuns de lung, cilindric și puțin curbat. Nu ne mai puteam desprinde privirile de la el. Văzînd încotro se ațintesc, fata își încrușișa mîinile în poală, ca să ascundă forma corpului straniu care ne atrăgea atenția. Cu toate că din fire nu eram prea rușinoși, și pe deasupra indiscreți la culme, șovăiam s-o întrebăm pe fata despre obiectul pe care fusta ei îl ascundea — destul de prost dealtminteri. Ne dădea nouă prin minte că ieșindul răzbătînd prin fustă venea de la arma de care fata se sluzea ca să ne lovească. Dar preferam să nu aflăm pe loc din ce anume se alcătuija arma, de teamă ca la vederea ei amintirea loviturilor primite să nu devină încă și mai neîndurătoare. Conturul obiectului (dar era oare vorba numai de-un simplu obiect?) nu vestea, într-adevăr, nimic bun, nici pe deplin cinstit, nici foarte curat. N-aveam oare să descoperim că atingîndu-ne, ne însemnase cu un soi de pecete respingătoare? În același timp, ne era teamă să nu descoperim vreo înclinare nesănătoasă, poate chiar respingătoare, la fata aceea la care ne plăcea la urma urmei și înfățișarea ei nevinovată, și culoarea ochilor.

Nerăbdătoare să scape cercetării noastre, ea se scula și se îndepărta, potrivindu-și cutele fustei. Uneori se întorcea și, ca și cînd noi am fi crescut dintr-o dată și-am fi devenit firoși, se înspăimînta, începea să fugă. Așa se face că într-o seară s-a împiedicat de-o piatră și s-a lungit la pămînt. Dintr-o singură mișcare, fără să ne fi înțeles, ne-am aruncat asupra ei. Era prea multă vreme de cînd corpul acela, obiectul pe care-l

vedeam conturîndu-se prin țesătura fustei ne puneja închipuirea la încercare. Cruntul adevăr era preferabil ipotezelor de tot felul pe care nu încetam să le facem și care ne duceau binișor la nevrozie, la tîmpenie. A fost de ajuns să ridicăm fusta fetei ca să descoperim că obiectul se afla între două cute, într-un buzunar a cărui deschizătură era ascunsă de un cordon de piele vopsită. A trebuit să-l facem să lunece pînă sus, ca să poată ieși afară. Obiectul acela care ne intriga atîta nu era decît un corn. Un corn de bou sau de taur, așa părea la cea dintîi cercetare.

Era lucru obișnuit să dai peste coarne asemănătoare prin islaze: animalele le pierdeau cîteodată cînd se băteau, sau izbîndu-se de vreun copac în goana lor oarbă. Mai găseai și prin șuri, căci mulți țărani reteazu, din precauție, coarnele boilor de povară. La fel făceau și măcelarii, după ce omorau vita și o jupuiau. Cornul ăsta nu avea, în partea dinspre rădăcină, acea tăietură netedă făcută de ferastrău, dar nici nu aflai la el ascuțișul vinei cornoase, după care se recunosc coarnele smulse. Iată de ce nu puteam ghici deloc de unde venea.

Greu pentru fată fusese, desigur, să găsească un corn de ajuns de scurt ca să nu iasă decît cu cîteva centimetri din pumn. Era vorba de-un corn aproape drept, a cărui curbura, foarte ușoară, umplea de minune pumnul de cum îți strîngeai degetele peste el. Rotunjimea din vîrf îngăduia să izbești dar nu să-l rănești pe adversarul atacat. Ai fi zis că-i capătul degetului gros, fără ascuțișul unghiei. Forma pe care o avea la vîrf ca și coloritul de-un alb-sidefiu îl făceau

să se confunde de minune cu mîna ce-l ținea, mai cu seamă cînd eră vorba de-o mîna de fată.

De cînd îi luasem cornul din buzunar, prietena noastră se arăta cît se poate de descumpănită și de stingherită. Dintr-o dată, îi pierise curajul. Cu lacrimi în ochi, ne implora să-i dăm înapoi obiectul. I-am răspuns că-l ținem la noi atîta vreme cît nu ne mărturisește de unde-l are, toată povestea lui, și pînă cînd nu ne va fi spus de ce ține atît de mult la el. Ghicisem noi că pentru ea cornul întruchipa o armă mai presus de toate celelalte, poate chiar mai mult decît o armă. În viața de toate zilele obiectele dure nu lipseau. Ca să dai loviturilor mai multă tărie, n-aveai decît, trecînd peste cînte, să-ți înarmezi pumnul cu un capăt de cracă, o bucată de fier, o cheie ori coada unui briceag închis. Faptul că fata alesese un corn da de bănuît că pentru ceea ce avea de gînd jinduia la sprijinul unei forțe oarecum magice. Oricine știa că rănile pricinuite de loviturile de corn, și de care nu erau cruțați țărani crescători de tauri, numeroși prin ținut, se vindecau greu, dacă nu cumva se întîmpla ca din asta să li se tragă chiar moartea. Te pîndea tetanosul. Cînd primejdia lui trecea, se iveau aceea a cangreniei.

Se vedea cît de colo că un corn nu era o materie inertă, minerală, așa cum aspectul lui te-ar fi putut îndreptăți sau bănuî. Sub învelișul de onix, mai păstra încă, multă vreme după ce fusese smuls sau pilit, vine fibroase care aveau elasticitatea unui țesut organic. O anume jilăveală, o anume sudoare le îmbibau, le dăruiau moliciune,

iar cînd le dădeai foc se topeau, răspîndind un fum tare acru. Dovada că eră vorba de-o substanță vie mai era dată și de utilizarea ca îngrășămint a pulberii de corn, pe care fabricanții de piepteni și de nasturi o scoteau din deșeuri.

O dată dovedită puterea de contaminare a coarnelor, era limpede că ea avea să fie mai mare sau mai mică după firea, starea, temperamentul dobitoacelor cărora aparțineau sau aparținuseră. De necurătenia asta a coarnelor puțin ne păsa în clipa aceea, de vreme ce loviturile date de fată nu ne pricinuiseră nicicînd nici cea mai mică rană. Dar dacă fata se slujise tocmăi de acel obiect, o făcuse, după toate aparențele, pentru că îi atribuia alte virtuți, pe care noi nu le puteam bănuî.

Își dădea ea bine seama, de la o vreme, că natura neobișnuită a armei ce-o purtase asupra-i ne putea îndreptăți să facem cele mai rele presupuneri. Era și motivul pentru care începea acum să răspundă, nu fără încurcătură și tristețe, la întrebările noastre. Ne-a dezvăluit că avea un nume cornul ei : Manoum. Era numele unui tăuraș din turma tatălui ei. Cu cîteva luni în urmă, își ruptesese un picior și trebuiseră să-l sacrifice. Fata simțise o mare durere. Botezase ea însăși animalul, atunci cînd, într-un moment de bună dispoziție, tatăl i-l dăruise. Îl ajutase pe Manoum să facă primii pași, în afara staulului, ținîndu-l de-un pripon, și alergase după el pe islaz în neștire. Ea îl țesăla, ea îl spăla și-l pieptăna, plăcîndu-i să-i netezească la nesfîrșit perii de pe frunte care, la vîitei, se înșurubează ca într-un soi de vîrtej. Dragostea cu care animalul răspundea la alintările fetei devenise încetul cu încetul îndeajuns de pu-

ternică pentru a înăbuși instinctele speciei. Nici că era taur mai blind ca el. Între timp creștea și ar fi sfârșit desigur (lucru firesc, văzut adesea la semenii săi) prin a-și redobândi agresivitatea, nedespărțită de forța virilă. Fata era sfătuită să fie cît se poate de prevăzătoare cînd se afla lîngă el. Ai ei o îmbrăcau în culori închise: rochii cenușii ori negre, flanele bătrînicioase. Dragostea de tauri te face să porți doliu aproape. Tatăl prietenei noastre era la rîndu-i din ce în ce mai îngrijorat. Își blestema generozitatea de-o clipă. O surprinsese pe fată într-o zi zădărnindu-l cu glasul ei într-un ungher al ocolului, iar animalul dovedise pentru prima dată că știe să pufăie și să sufle ca oricare altul. Ceva mai tîrziu, cînd Manoum își rupsese piciorul (n-aveau să știe niciodată în ce chip anume), familia nu-și ascunsese ușurarea, cu toate că moartea taurului însemna o pagubă. Nimeni nu voise s-o asculte pe fată care se ruga în-lăcrimată să cheme veterinarul. Venise măcelarul în locul lui. Fata căpătase de la el un corn de-al animalului, spart cu ciocanul de abator. Prietena noastră stătuse atunci mai bine de-o săptămînă fără să vorbească cu cineva. Ai ei îi spuneau să poarte culori mai aprinse, să-și pună rochii de vară, pentru că se făcuse cald. Ea nu răspundea.

Din clipa aceea, începuse să deprîndă un fel de-a fi băiețesc sau, dacă nu, măcar să dovedească o anume răceală — un curaj care, chiar dacă n-o făceau să împărtășească pe de-a-ntregul, o apropiu de sexul nostru. Descopeream acum de ce loviturile date cu cornul lui Manoum aveau mult mai multă putere decît brațul ei slab de fată. Era vorba de forța aceea aprigă, masivă, caracteristică

bovinelor. Tăria durerii ce-o simțeam ne uimea, ne lăsa cu răsufierea tăiată, fără glas, cu sîngele oprit în loc. Recunoșteam într-asta privilegiul dobitoacelor. Zgîrietura unei labe de pisică, chiar cînd nu era dată cu toată puterea, putea să-ți sfîșie carnea pînă la os. Ca să obții aceeași rană în tot atît de puțin timp, ar fi fost nevoie de vîrfurile unui brici și de toată forța unui om. Colțul unui cîine care părea să muște în gol, aproape în joacă, îți străpungea degetul dintr-o parte într-alta. Cuțitul cel mai ascuțit al unui măcelar n-ar fi putut avea un efect asemănător decît dacă i-ai fi imprimat o mișcare extrem de violentă. Cine altcineva decît o viespe ți-ar fi putut înfige în piele un ac de-aceeași mărime cu însăși insecta ?

Animalele dețineau puteri a căror taină n-aveam s-o descoperim vreodată. Taurul își concentra toată forța în coarne care, deși rotunjite la vîrf, aveau puterea de străpungere a unei spade. Spadă grosolană, înăuntrul căreia se deschidea o mîină gata să sfîșie, să strivească totul în calea ei, să molipsească fundul plăgilor pe care le făcea, să vîre înăuntru tetanosul, cangrena, infecția care flutura nelipsit în jurul coarnelor, ca panglicile unei banderile, și să aducă, în afară de suferința așteptată, o uriașă durere caracteristică numai cornului. Atunci cînd nu străpungea carnea, cornul continua să-și păstreze aceleași virtuți. Dureea părea să prelungească în trup vinele, dîrele vineții ce colorează sau punctează marmura pînă în ultimele ei străfunduri. Îți inventa tendoane, nervi care cu o clipă înainte nu existaseră ; îți încingea pîntecul, șalele, urca în umăr, se așeza

ca o pasăre la ea pe prăjină și-ți amenința ochii cu ciocul ori de câte ori întorceai capul spre ea.

Fata înțelesese limpede toate astea. Dar poate că n-ar fi recurs la arma aceea dacă cornul ar fi fost al oricărui alt animal. Ne uitam la corn și-l pipăiam. Cât de neted și de desăvârșit era ! Unguia nu dădea nici de cel mai neînsemnat zgrunțare, plesnătură ori tăietură. Părea a căpăta, pe unele locuri, transparența opalului. Nori alburii, încremeniți, se îngrămădeau pe locul acela, între dîre cafenii sau albastrii, abia vizibile. Cer tulbure, mare lăptoasă pe care continua să plutească sufletul taurilor tineri după ce mor, al unor veșnici tineri tauri, înotînd într-un ocean de azur, de fum și de bărbăție.

Rămînea oare pe pămînt destulă putere de pe urma lor pentru ca împrumutînd-o, prima venită să ne poată egala, să ne poată întrece ? Ne-ar fi plăcut să ne putem încredința pînă la capăt. Tocmai de asta și hotărîsem să-i înapoiem fetei cornul. I-am jurat că n-o să dezvăluim nimănui existența lui. Ca răsplată pentru discreția noastră, ea n-avea să ne mai lovească niciodată, sau cel puțin niciodată cu ajutorul cornului. Fata se îndepărtase fără să răspundă. Mergea încet, cu capul plecat. La un moment dat s-a oprit și și-a desfăcut brațul într-un gest larg. Am înțeles că aruncase cornul cît putuse mai departe, pe cîmp. Și deodată, ne-am simțit cuprinși de remușcare și de tristețe.

CHEIA ! CHEIA ! DAR LA CINE SE AFLA cheia ? Întrebarea zbura din gură în gură. Fetele, ca totdeauna pradă agitației mai mult decît noi, erau încîntate de-atîta grabă, alergau în toate părțile, se învîrteau, fără să fie de vreun folos. Cîneva aducea în cele din urmă cheia. Numaidecît ne și repezeam cîțiva pentru a încerca să i-o smulgem din mînă. În timpul asta, fata stătea culcată pe spate, în iarbă, cu batista vîrîtă sub nas. Ți-neau ochii pe jumătate închiși și-și întinsese picioarele. Brațul stîng odihnea pe pîntece : profita de împrejurare ca să se înconjoare de demnitatea celor aflați pe moarte.

Fără să știm dacă lucrul acesta trebuia pus pe socoteala blîndeții climei, care, într-anumite anotimpuri slăbea vinele, sau pe aceea a anemiei ce însoțește uneori pubertatea, fapt e că celor din grupul nostru le curgea din ce în ce mai des sînge din nas. Brutalitatea jocurilor noastre îndreptătea, ce-i drept, sîngerările. Fetele erau încă și mai predispuse decît noi unor asemenea accidente. După cum se arătau și mai răbdătoare decît noi. Ai fi zis că sîngele le pune în valoare. Sîngele care începea din nimica toată să li se prelingă din nări — nu era oare o aluzie la anumite fenomene de nemărturisit care însemnau pentru tovarășele noastre sfîrșitul copilăriei ?

Își dădeau bine seama în ce măsură noi eram fascinați de el. Dar dacă, în timp ce singerau, fetele păreau a se mândri cu superioritatea, cu avansul lor asupra noastră — avans despre care noi nu puteam arăta, din păcate în chip decent, că era iluzoriu — nu înseamnă că izbuteau să-și ascundă propria lor uimire. Din clipă în clipă, în timp ce aștepta cheia pe care noi ne certam, fata își lua batista de la nas și se uita cu ochii larg deschiși cum petele se lătesc. Era un sânge oarecum diferit de-al nostru, ceva mai deschis la culoare, o nuanță ceva mai plăcută ochiului. Deși se prea poate ca strălucirea să nu-i fi venit decât de la albeața batistei.

Albeața care se îngusta încetul cu încetul, sfârșea prin a dispărea cu totul. Petecul de pânză era acum îndeajuns de îmbibat pentru ca fata, fără să-și dea seama, să se mînjească de propriul ei sânge. Își întindea pe buze, pe bărbie, pe vârful nasului și pe partea de jos a obrazului ca un soi de vopsea, care și începuse să fie ceva mai închisă la culoare decât pata de pe batistă. La acest machiaj se adăuga umbra ierburilor ce brăzdau fața fetei. Sfârșeau prin a-i face chipul de nerecunoscut. Creadă alții basmul care spune că hemoragia face fețele livide! Descopeream că un fel de întunecime se grăbea să se înstăpînească pe locul de unde sângele se scurgea. Tot singurînd, fata ar fi ajuns tot atît de pămîntie ca un ciumat.

Era și timpul să recurgem la virtuțile cheii. O întorceam pe față cu burta în jos, fără ca ea să se împotrivească. Ne așezam pe vine lângă capul ei și, cu mîneca suflecată pînă la cot, ne afundam mîna, cea în care țineam cheia, în răscoiala

rochiei. Desigur, fata ar fi putut să se ridice în șezut, ca să ușureze scoborîtul cheii, dar știa, la fel ca noi, că poziția verticală favorizează hemoragia. Pe deasupra, hainele erau atît de strîmte pe ea — creșteam ca din apă — încît alunecarea cheii ar fi fost numaidecît împiedicată.

Mîna ni se rătăcea de mai multe ori în rufărie, apoi dintr-o dată dădea de piele. La atingerea cheii reci, fata își înălța repede omoplații, aducîndu-i unul lângă celălalt. Simțeam strînsoarea lor tot mai mult, pînă în clipa cînd, forțînd trecerea, așezam dintr-o dată cheia undeva, foarte adînc, acolo unde talia începea să se subțieze. În locul acela spinarea, căreia îi simțisem sub falangele noastre toate vertebrele, alcătuită o scobitură ceva mai adîncă, între doi mușchi prelungi. La rîndu-le, aceștia reacționau datorită atingerii cu metalul, crispîndu-se, încercînd să se apropie unul de celălalt și făcînd ca scobitura mijlocului să se adîncească și mai mult.

În același timp, brațul nostru gol simțea pe toată lungimea lui, adică începînd de la ceafa fetei și pînă la șalele ei, aceeași moliciune și aceeași crispare de parcă trupul acela, în loc să respingă prezența străină ar fi voit s-o ducă cu sine tot mai afund, s-o întemnițeze, s-o resoarbă. Si-atunci, pentru o clipă, se întîmpla ca pîntecele și tot bazinul fetei să se sugă atît de tare, încît elasticul chilotului ei, pe care degetele noastre îl atingeau și care ceva mai înainte era strîns, devenea larg. Mai încolo, începea delta osoasă a osului sacru, iar sub mîna noastră barată de cheia rece începea să se întindă o piele mai pufoasă și mai caldă decât în altă parte. Duceam cheia ceva

mai sus și o lăsam din mână. Apoi ne retrăgeam brațul. Totul nu ținea decât cinci sau șase secunde.

Fata își înălțase capul și-și privea batista însingurată. Poate că nu încetase s-o privească nici chiar atunci când corpul i se mișca, unduia și se contracta sub degetele noastre. Acum, când fața i se afla din nou în plină lumină, mîzgăleala roșie ce-o acoperea pe jumătate îi dădea un aer copilăresc. Nasul părea dat cu cîrmîz. Buzele erau aproape negre. Zgrunțuri de sînge închegat încercuiau orificiul nărilor. Hemoragia încetase.

Dîndu-și capul puțin pe spate, fata trăgea aerul cu sorbituri mici, ca să poată reține în nas sîngele care începuse să se coaguleze. În același timp își mișca șalele și fundul : cheia trebuie s-o fi stingherit. Noi ne pregăteam să purcedem la căutarea ei, dar fata se și ridicase. Își ciupea hainele în dreptul taliei, ca să le desprindă de pe trup, se răsucea puțin, își vîra mîna între picioare, pe deasupra fustei, ca să elibereze cheia aflată acolo în chiloți și, o clipă mai tîrziu, o ridica de la picioare, unde căzuse. Alerga să se spele pe față la rîu, sau la vreo fîntînă din apropiere.

Cheia tot rece era. Unul dintre noi (căci singură întîmplarea potrivea alegerea păzitorului ei) o pune la el în buzunar, nu fără a o fi legănat uneori un timp în soare, cu aerul că nu se gîndește la nimic. Nimeni nu știa să spună cu precizie de unde venea cheia. Unora dintre noi li se părea că-și amintesc cum, de foarte multă vreme, ne-o dăduse un băiat în momentul cînd trebuise să părăsească satul, ca să intre la colegiu. Băiatul spunea că o găsisese sau c-o furase : nu mai știam. Alții ziceau c-am fi găsit-o noi în scor-

bura unui copac. Alții, în sfîrșit, împăcau cele două variante, susținînd că primul deținător al cheii ar fi pus-o pentru noi înăuntru copacului, înainte de a pleca.

Cheia rămăsese multă vreme fără întrebuintare și nu apăruse, scoasă la iveală din cine știe ce ascunzătoare, decât atunci cînd începuse să ne curgă sînge din nas. Să strecori o cheie pe spinarea celui sau celei care dintr-o dată, alături de tine, își dădea capul pe spate ca la o chemare venită din ceruri și-și ținea nările cu degetele în curînd năclăite — constituia remediul cel mai sigur și mai rapid.

Cheia noastră era cu ceva mai mare decât cele ce se găsesc de obicei prin locuințe. Dar nu într-atît încît s-aducă cu o cheie de hambar. Ai fi putut crede că venea de la ușa vreunei crame sau a vreunei magazii, dacă fioriturile numeroase ale florii și ale verigii n-ar fi deosebit-o de cheile folosite la țară. Ținînd seama de mărimea ei, nu putea veni decât de la vreuna din casele acelea vechi, prevăzute cu uși grele de stejar împodobite cu fier, pe scurt, dintr-un loc istoric, legendar, sau cel puțin de la vreun lăcaș sfînt.

Părea, la urma urmei, destul de veche, căci în ciuda podoabelor, trăda un meșteșug elementar : coada n-o avea găurită. Cheile de felul ăsta erau numite *benarde*¹, denumire care, dată și cheii noastre, căpăta o sonoritate oarecum vulgară, după gustul nostru. Cu toate că de multă vreme nu mai slujea decât în scopuri terapeutice și nu mai avusesse prilejul să se lustruiască prin învîrtirea în

¹ De la alterarea numelui propriu *Bernard*.

interiorul vreunei broaște, era încă destul de lăcșoasă. Sub patina sa, metalul lăsa să se întrevadă aspectul unui obiect suflat cu argint, ceea ce înțerea în mintea noastră ideea de frig legată de vederea cheii.

Răceala cheii noastre era de natură misterioasă. Pusă la soare sau ținută în mână, nu dispărea decât după scurgerea câtorva minute, pe când o bucată de granit sau de marmură n-ar fi avut nevoie de-atâta timp ca să se încălzească. Vedeam într-asta o virtute tot atât de stranie ca și aceea a mercurului de a nu putea fi prins, a platinei care, în înaltul paratrăsnetelor, strălucea ca tăișul unei săbii pe vreme de furtună, a anti-moniului, despre care nu știam nimic dar al cărui nume evoca alchimia.

Pe deasupra, răceala cheii nu semăna cu nici o alta. Te ducea cu gândul la un fluid, se răspindea cu repeziciune și-ți pătrundea într-o clipă în străfundurile cărnii: o adevărată cataplasma de îngheț. Știam că dacă o aplicai pe stomac, cheia putea opri digestia în aceeași clipă, putea provoca leșinul. În schimb, răceala cheii ușura durerile de cap. Ne lungeam, cu cheia pe frunte. Iar din când în când, ca să ne amuzăm, o luam și, ținând-o ca pe o lornietă, ne lipeam veriga de ochi. Cercul ei de gheață făcea să ne dea lacrimile. Cercul întreg se tulbura.

Deseori, fără a mai aștepta să ne curgă sânge din nas, dădeam drumul cheii pe sub haine, pe spinare, ca să avem și noi senzația care le făcea pe fete să se cambreze atât de frumos. Băgasem de seamă că mai ales în clipa când cheia ajungea la șale, atunci stârnea o mișcare nervoasă în dreptul

bazinului. Dar poate, în timpul acestor experiențe, ne complăceam numai, în parte, să reacționăm așa. Cu întârziere și de la distanță, răspundeam astfel spasmului care înfiorase trupul fetei sub mina noastră. Undeva, în afara oricărui loc, în afara timpului, mișcarea noastră se îngemăna cu a ei. Ca și cum, într-un anume fel, am fi prins, mult după ce viorile vor fi fost încetat, ritmul unui dans. Era adevărat, gândul că atinsesem spațele și mijlocul fetei ne obseda. Ne făcea să regretăm faptul că niște franjuri vii nu înconjoară toate obiectele întâlnite în viața de toate zilele. Ne-ar fi plăcut să dăm peste căldura unei mâini — a unei mâini măcar! — sub fiecare cheie pe care o învîrteam, încît uneori, când dam să împingem o ușă în întuneric, degetul ne rățacea o clipă jur împrejurul broaștei, ca și cum ușa ce se înălța în fața noastră s-ar fi putut preface ca prin minune într-o ființă, o fată ceva mai trupeșă, purtînd pe pîntec o cutie a milosteniilor, din fier.

Printre numeroasele ei întrebări, cheia putea sluji și drept armă. Era destul de lungă pentru ca, ținută în pumn, capătul să răzbătă afară. Dincolo de floare, se termina printr-un vîrf care, deși rotunjit, putea izbi coasta unui adversar sau să-i deschidă cu ușurință un centimetru de piele păroasă. Dar, cel mai adesea, loialitatea ne împiedica să dăm cheii o asemenea întrebare. Ar fi fost cu atât mai urît cu cît cheia nu aparținea de drept nimănui, și fiecare dintre noi, atunci când ajungea la el, nu era decât custode pentru o vreme.

La urma urmei, printre toate obiectele de care ne slujeam, cheii nu-i acordam cîtuși de puțin o

importanță exagerată. Se întâmpla ca unul din noi s-o uite la el acasă, în vreun colț, timp de săptămîni întregi. Dacă începea să-i curgă cuiva sînge din nas pe cînd nu ne aflam în sat, eram de-a dreptul neajutorați. Îi strecuram noi pe spate o piatră netedă, dar totdeauna fără nici un folos. Din fericire, sîngele înceta de la sine, în cele din urmă. Slăbiciunea resimțită de cel sau de cea peste care dăduse necazul ar fi fost însă mai ușoară, dacă am fi avut cheia la îndemînă. Fata, atunci cînd era vorba de-o fată, cu fața mînjită de sînge, se sprijinea de umărul nostru ca să se poată întoarce în sat. Mergea pînă-ntr-acolo încît se prefăcea că i se împleticesc picioarele. Îi eram recunoscători. Vederea sîngelui ne înduioșa, făcea să ni se mărească ochii și ne schimba glasul vreme de cel puțin două ore.

Tocmai în clipele acelea, cînd deplîngeam faptul că nu păstram cheia mereu asupra noastră, atunci începeam iar să ne întrebăm de unde venea. Punînd amănunțit laolaltă tot ceea ce știam, ajunseseam la convingerea că cheia fusese furată de către acela care cu doi sau trei ani mai înainte ne-o lăsase moștenire pe cînd pleca din sat. De unde s-o fi luat? Unii dintre noi susțineau că văzuseră chei asemănătoare atîrnînd în cui în sacristie. Voiau să sugereze prin asta că și cheia noastră se potrivea poate la porțile subteranei care începea de sub biserică și unde nimeni, de veacuri întregi, nu găsise cu cale să mai calce. Dar eram sătui de vise de felul ăsta.

Am fi dorit ca și cheia noastră să fie cheia vreuneia din magaziiile acelea mari, cu mai multe etaje, proprietatea unora dintre negustorii din

sat, și adăpostind înăuntru o mulțime de chișimii, de galerii și unghere pline cu tot felul de mărfuri. Și-am mai fi vrut să ne poată deschide în taină grădina veșnic închisă a unui soi de casă arătoasă aflată la marginea satului, acolo unde cît e ziua de mare se auzea bîzîitul fierăstraielelor. Auzai rîsete de femei în spatele zidurilor pe deasupra cărora răzbăteau în afară crengile smochinilor. Una dintre femeile de-acolo se arăta uneori la fereastră. Era îmbrăcată într-un capot de culoare deschisă și fuma un chiștoc de la o țigară de foi. Apoi, chiar dacă ne aflam în toiul zilei, trăgea obloanele, vorbind cu un bărbat ce nu se vedea și care tușea în spatele ei.

Unii dintre noi se apucaseră să ia în taină tiparul de la broaștele din sat. Oamenii, dimineata, erau intrigați cînd găseau miez de piine întărit astupînd gaura cheii. Se gîndeau să-i înștiințeze pe jandarmi. La ce bun să ne mai fi expus în continuare unor asemenea neînțelegeri și riscuri? Știam doar prea bine că cheia noastră nu se potrivea în broasca nici unei case din sat. Înfațișarea ei arăta îndeajuns că ținea de trecut sau că venea din locuri unde se desfășura o viață foarte deosebită de cea care se scurgea zi de zi sub ochii noștri.

Pe măsură ce încercam să ni le închipuim, locurile acestea pierdeau orice asemănare cu cele pe care experiența noastră sau cele aflate din cărți îngăduiau minții să le imagineze. Cheia ne deschidea în față cînd sala tainică a unui castel medieval ascuns sub o îngrămădire de ruine, cînd poarta vreunei sihăstirii pierdute pe creștetul unei

coline și pitită sub vegetația multiseclară ce-o tănuise pînă atunci privirilor.

Visări deșarte. Bunurile pe care cheia ne-ar fi îngăduit să le dobîndim nu erau de soiul acestora. Le bănuiam existența dar fără a izbuti să le dăm o înfățișare, să le definim cu precizie. Printre bunurile cele adevărate se număra mai întîi un alt fel de tăcere. Care aurea totul, aerul, lucrurile din preajmă. Din pricina acestei transmutații, a acestei metamorfoze, gîndurile noastre deveneau mai alese, și un sentiment înăbușit pînă atunci de invidie ne făcea să pornim, cu brațele deschise, în întîmpinarea tuturor fapturilor care treceau, a tuturor animalelor și arborilor. Era de-ajuns să pătrunzi, mulțumită cheii, în locul acela ce căpăta acum contururi mai precise și aducea oarecum cu un imens tabernacol, pentru ca tăcerea miraculoasă să pună stăpînire pe noi, îngăduindu-ne apoi să vedem izvodind cu fiecare pas al nostru faima atît de așteptată a lumii.

Deținem în sfîrșit *cheia*. Pătrunsesem în sfîrșit în Sfînta Sfintelor, locul unde viața se transfigurează, unde sufletul se înalță. Și ne lăsam în voia tăcerii regăsite a harului, cînd, în mijlocul acelor revărsări de aur, se iveau, venind către noi asemeni unui înger pogorît din bolți, o fată căreia nu-i zăream încă decît chipul, un chip luminat de zîmbet, al cărui înțeles nu ne era lămurit dintru început, un chip întunecat de umbre dar pe care ochii străluceau iar gura stătea întredeschisă, un chip deznădăjduitor, minunat, abia mîzgălit de sînge.

FETELE MAI PURTAU COZI ATUNCI CÎND începeau să-și lucreze trusoul. Acesta cuprindea o mare cantitate de rufărie de pat, croită din bucăți mari de indian și care trebuia apoi tivită, brodată. Să scoți firele ca să faci *găurele* cerea o deosebită concentrare a privirii. Ceesuri în șir fetele nu-și ridicau ochii de pe lucru. Așezați la oarecare depărtare de ele, noi le priveam.

Nu pentru că lucrul lor ne-ar fi fascinat. Dimpotrivă, sufeream din pricina răbdării cu care lucrau. Eram uluiți doar pentru că pe fața lor se citea atîta liniște. Mișcau încoace și-ncolo oghiarele acelea de nuntă fără a se simți cu nimic mai stingherite decît dacă ar fi fost vorba de un coviltir ori de-un sac. Uneori, ca să dea de acul rămas înfipt undeva, ridicau pînza, o întindeau neted în fața ochilor sau, lipindu-și-o de corp, se înfășurau în ea din creștet pînă-n tălpi cu o mulțumire vădită. Ai fi zis că sînt niște moarte.

La drept vorbind, atunci cînd ne miram de purtarea tovarășelor noastre, nu ne imaginam împerecherile viitoare evocate de cearșaf — gînd la care fetele ar fi trebuit să încerce teamă și tulburare. Ci eram mai cu seamă fascinați de prezența bărbatului, invizibilă încă, pe care cearșaful o conținea sau, cel puțin, o sugera, întocmai

ca învelișul gol al unei crisalide. Cu trusoul lor ce nu se mai isprăvea, fetele se alăturau familiei Parcelor, femeile acelea de toate vârstele care, de cum era timpul bun, se așezau în fața caselor cu un lucru în mână.

Multe din ele tricotau din lână bleu, roz sau albă lucrușoare pentru copiii ce-aveau să se nască. Micșorau cu plăcere dimensiunile hăinuțelor, își arătau cu un aer triumfător botoșei în care o nucă abia dacă ar fi încăput, pieptărase nu mai mari decît palma, bonete cît oul, bavețele ca de broască. De-ți venea să crezi că nu visau decît homunculi. Dar toate astea, la urma urmei, ar fi avut prea puțină importanță dacă, prin lucrurile cusute de ele, n-ar fi impus și-o anumită formă ființei ce-avea să vină, dacă nu i-ar fi fixat dimensiunile, conturul tiparului în care n-ar fi avut încotro și s-ar fi văzut silită să se cuibărească.

De fapt, chiar dacă dimensiunile hăinuțelor ar fi fost altele, tulburarea noastră ar fi rămas aceeași. Era pricinuită de prezența fără trup eu care copilul — semănînd atunci cu un călător tocmai sosit și căruia nu-i vezi decît bagajele — se și pomenea dintr-o dată înzestrat. Nu era acolo dar puteai să-i vezi și să-i atingi lucrurile, țoalele, lenjurile, care-l zămisleau pe de-a-ntregul, uriaș sau pitic, orăcîind și roșu, roșul acela strălucitor al oricărui făt.

Tot așa stăteau lucrurile și cu viitorii soți ai tovarășelor noastre. Îi vedeam, fără a aștepta să capete un chip, un nume, nedeslușiți, plutind în mirosul de scrobeală al cearșafului, feminizați oarecum din pricina goliciunii, virili, desigur, dar ca

urmare a unei fatalități mai curînd triste, ce-i puneau laolaltă cu fantomele pitice din hăinuțe.

*Tatăl meu drept soț mi-a dat,
Doamne, ce om ! Ce omuleț !
Tatăl meu drept soț mi-a dat,
Doamne, ce mai bărbat !
S-a pierdut în coșcogeamite crivat !
Doamne, ce om ! Ce omuleț !*

Uneori, trecînd pe dinaintea caselor, le auzeam pe nevestele tinere cîntînd cîntecul ăsta, în timp ce dezmierdau un prunc și erau bucuroase din cale-afară. Ultimele cuvinte ale refrenului („Ce omuleț !”) urcau într-o notă ascuțită de să-ți strepezească dinții. Dar asta nu era nimic pe lîngă senzația insuportabilă pe care ne-o dădea sfîrșitul cîntecului :

*Pisica drept soarece l-a luat,
Doamne, ce om ! Ce omuleț !
Pisica drept soarece l-a luat...*

În clipa aceea veselia celei care cînta, departe de-a slăbi, creștea, ajungînd de neîndurat. Dădea lesne de înțeles că femeia era complice cu pisica, sau că luase pentru scurtă vreme, ca să-și atingă ținta, înfățișarea acesteia. De asta, din pricina acestui cîntec groaznic, bărbatul pe care cearșaful îl evoca ni se părea a fi cînd minuscul de tot, cînd avînd înălțimea unui adult, căci din cînd în cînd căpătăm iarăși conștiința realității. Vedeam în el cînd o victimă hărăzită a fi devorată în adîncul unui pat, într-o învălmășeală de pînă

teapănă, cînd un rival — faldurile pînzei pe care fetele o brodau conturîndu-i de pe acum și multiplicîndu-i la nesfîrșit organul viril.

În acest timp, fetele se foloseau la tot pasul de foarfecele care le atîrna la brîu, prins de-un lînșor. Plăcerea ce-o aveau să se slujească de el sfîrșea prin a le înrudi cu femeia perversă a cărei imagine cîntecul despre soțul mititel o întipărise în noi. Erau foarfeci de brodeză, foarte fini. Reprezentau cîteodată un cap de barză. Fetele nu se foloseau decît de vîrf, părțile de pînză ce trebuiau tăiate fiind îndeobște strîns încercuite între fioriturile unui desen tras cu creion albastru pe cearșaf. Înarmate cu foarfecele, brodezele te duceau cu gîndul la o pasăre carnivoră care, cu ciocul vertical, își inspectează prada. În mijlocul tăcerii de după-amiază, auzai de foarte departe clănțănitul mărunț al ciocurilor de oțel ce se încrucișau în grosimea pînzei de bumbac ori de in.

Stăpînirea foarfecelor le dădea fetelor un sentiment adînc al puterii. Le îndreptau spre noi, cu vîrful înainte, cînd spusele sau atitudinea noastră le plăceau. Nu ne era cine știe ce frică: știam prea bine că n-ar fi îndrăznit niciodată să recurgă de-adevărat la o asemenea armă. Totuși, din prudență, ne dădeam înapoi cu un pas. Dar continuam să fim atrași de obiectul strălucitor îndreptat spre noi, în semn de amenințare. Foarfecele nu-și dobîndeau adevărata strălucire și nu se încărcau de o anume electricitate subtilă decît în mîna tovarășelor noastre. Se răsuceau încoace și-n colo, de nu le mai puteai distinge forma, prinzînd uneori în ele sticlirea razelor de soare. Curînd, pă-

reau a face parte din mîna care le ținea, prelungind-o cu niște unghii neînchipt de lungi, ca la prințesele chinezoaice văzute de noi prin cărți, pe un fond roșu de miniu. Cînd foarfecele rămîneau o clipă fără întrebuintare, spînzurînd la capătul lînșorului și ajungînd pînă la gleznele celei care broda, inima ne dădea ghes să le atingem. Lăsîndu-ni-le pentru scurt timp, fata rupea așa cu dinții. Dacă înălțam capul, zăream, ca într-o străfulgerare, buzele lăsîndu-i-se peste canini. Cu privirea aspră, fata privea ținta la ceva dinaintea ei.

Uneori îi ceream unei fete să ne întărească nasturele de la gulerul cămășii de care, la nevoie, am fi tras pe ascuns pînă l-am fi rupt. Fata nu refuza niciodată. Era mîndră să-și arate îndemînairea, să facă pe mama, pe nevasta. Ne porunceam numai să ne așezăm în fața ei în genunchi, ca să nu fie nevoită să se scoale de pe scaun. Simțeam falangele de la mîna ei stîngă apăsîndu-ne mărul lui Adam, în timp ce acul intra și ieșea din pînză, pătrunzînd și ieșind din găurile nasturelui. La intervale regulate, venea drept spre gîtul nostru, dar strîmtimea împunsăturilor făcute pînă atunci îl domolea și vedeam încordîndu-se de efort, aproape de bărbia noastră, degetele fetei care-l împungea. Dacă firele ce se încrucișau în pînză n-ar mai fi opus rezistență, vîrful lui ar fi venit fără doar și poate să ni se înfigă în gîtulej.

Mîna stîngă a fetei, sprijinită de gîtul nostru, ne apăsa laringele să ne înăbușe. Îi simțeam acum mirosul, amestecat cu mirosul cearșafului. În realitate, nu era într-atît un miros cît un fel de boare blîndă, ca atunci cînd din pricina unei mișcări, propria-ne îmbrăcăminte se umflă și primim ve-

nindu-ne prin deschizătura de la guler o adiere a propriului nostru trup. În ciuda amenințării acului simțeam născîndu-se în noi o plăcere care, deși nu era încă dintre cele mai vii, ne dădea măcar o revanșă. Tot ceea ce cearșafurile și cusăturile sugeraseră puțin mai înainte înceta acum de-a mai presupune absența noastră. Ni se părea că începem a fi admiși în universul acela nupțial unde dragostea era însoțită de un miros aducînd a rufe călcate.

Cearșaful pe care fata îl lăsase deoparte ca să ne întărească nasturele stătea îngrămădit la ea în poală, atîrnîndu-i pînă la picioare. Părea astfel mai mare, adultă, dar în același timp îi dădea ca un fel de majestate, făcînd-o tot atît de inaccesibilă ca și Fecioarele din poze, drapate în jocul de falduri al imenselor lor veșminte albastre. Asociația asta de idei precum și poziția în care noi înșine ne aflam dădeau fericirii noastre un gust ciudat. Între timp, după ce străpunsese în sfîrșit pînza, acul desena o curbă ce-l făcea să ne atingă aproape gîtul, apoi urca să mai împungă încă o dată. De pe față pe spate, de pe spate iar pe față, înfășurat de trei ori, laț la sfîrșit: fata nu-și cruța nici ața, nici osteneala. Cosea nasturele atît de strîns, că abia izbuteam apoi să-l trecem prin butonieră. De aceea, după ce isprăvea și tăia ața cu foarfecele în formă de cioc de barză, fata ținea să ne încheie ea înșăși la guler. Cu bărbia ridicată, din nou aproape gîtuiți, îi auzeam unghiile zgîrîind pînza. În sfîrșit, ne împingea încolo: totul se terminase de data asta.

Ne ridicam gîfîind, cu sîngele bătînd în urechi. Niciodată nu ne strînsese ceva atît de tare la gît.

Pesemne că fata, cusîndu-l, mutase nasturele mai încolo. Dar poate că fusese de-ajuns să-i scurteze numai piciorul, care, lung înainte, făcea gulerul mai larg. Împunsăturile, îngrămădindu-se unele peste altele, alcătuiseră la mijlocul nasturelui un fel de inimă de ață, bombată, amintind de gămălia părăluțelor de primăvară, flori ce se ivesc cam prea degrabă și care n-au încă petalele crescute cînd ies. Urmînd moliciunii pe care o încercasem o clipă mai înainte, pe cînd stăteam îngenucheați lîngă fată iar mîna ei se sprijinea de gîtul nostru, ușoara strangulare la care eram supuși apărea, dacă nu ca o pedeapsă, cel puțin ca o întoarcere la asprime, la austeritate. Imaginea părăluțelor ne amintea ea înșăși acest lucru.

Se întîmpla adesea, prin martie, ca după zile înșorite, pe care le luam drept începutul primăverii, să ne cufundăm iarăși în frig și-n întuneric. Cu toate că nu mai era vorba de iarnă. Ci de-un anotimp silit, care-i împrumuta toate semnele, fără a avea însă și franchețea și limpezimea ei. Nu mai geruia. În loc de a-și aduce prinosul — fie și nemilos — frigul și vremea mohorîtă izvorau din absența a ceea ce venise apoi dispăruse. Florile, ieșite brusc într-un imbold de încredere provocat în natură de cele dintîi raze ale soarelui, se îmbătoșau ca și cum, rușinate de-o golicuine pe care posomorala cerului și asprimea aerului o dădeau dintr-o dată pe față, ar fi voit să se resoarbă.

Rigiditatea aceea aducea cît de colo a virtute. O dare înapoi, o căință aproape întrezăreai la floarea întepenită, ale cărei petale, destul de măricele, începeau să se învinețească. Aceeași imobilitate, aceeași rușine ne țintuia și pe noi cu gîtul

strîns groaznic, la oarecare depărtare de fete. Continuam să ne uităm la cearșafurile pe care le brodaui. Numai că nu ne mai trezeau în minte nici o imagine. Cu sentimentul că ne răscumpărăm vina, ne sileam să ne interesăm de cusăturile executate mai departe sub ochii noștri. Le întrebam pe fete, le cercetam asupra denumirii cutărei împunsături, cutărei tăieturi de care pîna atunci puțin ne păsa.

Vocabularul brodezelor venea de-a dreptul de la maici, de la care deprinseseră rudimentele acestei arte, și oricît de misterios ar fi fost, nu era deloc cu două înțelesuri. Nu vorbeau decît de găurele, de festoane, de dantelă cu ochiuri largi, iar dacă broderia zisă *culcată* ne putea stîrni anumite gînduri, cu atît mai mult cu cît era vorba de rufărie de pat, altele în schimb ne făceau să cădem într-un soi de spiritualism oarecum melancolic. Exista astfel un fel de broderie numită *la trecut*. În urma nu mai știam cărei operații — sau cărei combinații — aceasta dăduse naștere alteia numită *la trecutul mîntuit*. Desenul motivului făcut în creion albastru de-a lungul marginilor începea ici și colo să se șteargă din pricina îndelungii mînuiri a cearșafului, iar slăbirea lui se potrivea destul de bine cu evocările acestea ale unui timp săvîrșit, rămas intact undeva, du-te de vezi unde...

Mai băgam de seamă că figurile broderiei păstrau o mare simplitate, o mare modestie, ținînd de-un univers unde, pe cît se pare, păcatul nu era cunoscut. Nu vedeai decît flori cu patru petale, deschise ca mîcsandrele, în mijloc semănînd cu fagurele, cu pălăria fără semințe a florii soarelui, cu floarea de măceș, cu părăluțele, tot atît de fîrave ca și cele care, cu puțin mai înainte, ne veni-

seră în minte. Aveau cu toatele la mijloc o bulbucătură alcătuită din firele de ață petrecute unul peste altul și care, dacă o pipăiai, era aproape tot atît de tare ca și floarea unui cui. Pe scurt, nimic din broderiile acestea nu făgăduiau moliciunea și plăcerile trupești. Linioarele care împodobeau, bărau *găurelele*, aveau asprimea unei răzători. Vălciturile motivelor păreau a ascunde sub învelișul lor de bumbac mercerizat un fir de metal, iar festoanele cele noi, în ciuda rotunjimii lor, puteau să muște tot așa de bine ca și dinții unui fierăstrău.

Ajungeam să credem că, departe de-a îngădui toate desfătările, căsătoria presupunea o anumită disciplină, nenumărate interdicții și că, săvîrșită înlăuntrul acestor cearșafuri scrobite și-al broderiilor țepene, actul cărnii se reducea la o îndatorire. Și sugubeți, mergeam pîna acolo încît să ne închipuim perechea culcată într-un pat, creștetul bărbatului și-al fetei (al indiferent căreia dintre fetele noastre) răzbătînd din cearșaful ce le-ajungea pînă-n bărbie. Festoanele de pe margine le amenințau gîtlejul, silindu-i la cea mai deplină imobilitate. Jur împrejurule, miile de floricele ale broderiei (unele vîrîte dedesubt, împreună cu partea de cearșaf care se petrecea pe sub saltea și aflînd în aceste adîncimi o adevărată viață vegetală) deveneau flori din cele pe care le pui la căpățul morților. Ce deșertăciune! Și cum mai rîdeam acum de ciuda și de tulburarea resimțite puțin mai înainte, la vederea acestor oghialuri de nuntă!

Continuam să le privim pe fete, pe care cearșafurile le mascau, ascunzîndu-le partea de jos a

corpului. Sîrguința lor arăta limpede că ele cele dintîi știau că plăcerea nu există — cel puțin în felul în care noi o înțelegeam — și că întregul mister al căsătoriei se putea reduce la tainele ținînd de dulapul cu rufărie, de trusouri. Oamenii spuneau : asta-i viața. Avea să vină clipa cînd și noi, la rîndu-ne, vom spune : asta-i viața. Cosînd cuminte, fetele păreau de pe acum a spune : asta-i viața. Vieții — ele nu-i aduceau decît festoane. Mii de festoane. O adevărată patimă. Ar fi festonat pămîntul întreg.

Chiar și atunci cînd indianul lipsea (trebuia să aștepti iarmaroacele și banii pe recoltă), fetele păstrau asupra lor foarfecele. În timp ce ne plimbam, își treceau timpul tîind în festoane frunzele copacilor, petalele florilor, pînă și aripile gîzelor, cînd se-ntîmpla să prindă unele mai mari : libelule ori calul-popii. Și priveau cu pizmă aripile neted conturate ale rîndunelelor ce săgetau prin aer, pe cele ale liliecilor, seara, urechile cîinilor-lup, creasta prost tăiată a cocoșilor, pînă și pielea atîrnînd de la gîtul bovinelor. Apoi, mereu cu aerul că sînt frustrate, întorceau capul de la rufele inaccesibile, fluturînd departe prin curtea fermelor, se așteau pe iarbă și începeau să taie în toate părțile.

La înălțimea asta nu se afla plantă cu frunze îndeajuns de mari ca să i se poată face pe margine un șir întreg de festoane. Încît fetele se mărgineau să le reteze vîrfurile și să le rotunjească dintr-o singură mișcare pe cele aflate în fața lor. Cu neîntrecută îndemînare. Cu o mișcare ușoară a mîinii (foarfecele era atît de bine ținut între degetul mare și arătător încît abia de-l vedeai), suprimau tot ce se înălța ceva mai sus, luînd formă

ascuțită, mai mult ori mai puțin palmată, dințată ori zdrențuită. Cu răbdare și sîrg, pacificau lumea, instaurau egalitatea, retezîndu-i creștetele, substituind miilor de limbi ale plantelor, miilor de suflete ale ierbii, lobul desăvîrșit, semicircomferința pe care nimic n-o mai poate mușca și care, la rîndu-i, nu aduce pe lume nici un dînte. Impuneau astfel, puțin cîte puțin, imaginea unei vieți lipsite de unghiuri unde doar fericite și calme ovoide s-ar fi suprapus, s-ar fi încălecat, în tăcerea sferelor și a astrilor învîrtindu-se primprejur : pajiști pline de trifoi, de lăptuci, de conifere japoneze și populate de vergeturi cu urechi rotunde, lande presărate cu pietricele avînd marginile rotunjite iar pe cer, nori, nori...

Și viața noastră în toate astea ? Viața noastră ? Sfirșisem prin a înțelege : rotunjită și ea, curățată de ascuțisuri, de zgrunțurisuri, netedă, toată numai bucle. Ne cuprindea amețeala. În lumea totită pe care fetele o creau astfel și care avea să înghită lumea noastră, nici un punct de sprijin nu se afla. Ne înecam în neutralitate, în insignifianță. Dorințele noastre erau trimise din nou la locul de unde izvoriseră prin însuși jocul acestor curbe fals mîngîietoare. Totul se furișa : în loc de urzică și de gura-leului, întinși cît vezi cu ochii, lobii verzi ai lăptucilor ; în loc de țepii ciulinilor, o lunișoară ; în locul frunzei de viță, frunza de nufăr ; pe cer, cumuluși și un soare șters. Iar nouă, soților mititei, nu ne rămînea decît să alergăm și să sărim printre lăptuci și cicoare !

Iată așadar ce ne pregăteau fetele, cu cearșafurile lor brodate, cu foarfecele, cu uitătura lor pie-

zișă, cu părul ce le-ascundea fața atunci cînd, în-
genuncheate, tăiau, tăiau ! Uneori ne pierdeam
răbdarea și le insultam. Dar lor nu le păsa cîtuși
de puțin. Se întorceau spre noi și, rîzînd, ne sco-
teau limba. O limbă așa cum e limba cînd o arăți
la doctor : lată, netedă și cu desăvîrșire rotundă
la vîrf.

LA TOT CE NE EXCLUDEA, LA TĂCE-
rea lumii, la aceea a fetelor închise în tainele lor
și aplecate asupra lucrului de mîină, noi încercam
să raspundem prin noduri. În viața celor de pe la
noi nodurile erau de mare însemnătate. Neîncetat
trebuia să legi ceva de altceva, să priponești od-
gonul de parîmă, să închingi. În fiecă clipă rea-
litatea înconjurătoare amenința să se disloce, s-o
ia razna, să se năruie, să se nimicească împrăștiin-
du-se, eliberîndu-se. Și-atunci legam sarcinile de
fîn, snopii de grîu, butașii de viță și lăstarii co-
pacilor ; legam dobitoacele, ȧalul, cîinele, coțofana
domesticită ; legam bărcile de țarm și țîncii la ei
în leagăn.

Pentru asta, existau întîi de toate lanțurile, sîr-
ma, funia. Apoi paiele, rafia, răchita, crengile de
dîrmoz, pe care le muiam înainte, ca să se îndoaie
mai bine. De la un capăt la altul al anului, strîn-
geam o uriașă recoltă de șpagate. Dădeai de ele
peste tot, în case, în șură, dinaintea bisericii, pe
sub picioarele oamenilor, de-a lungul drumurilor.
Lumea întreagă părea hărăzită capturării, îmblîn-
zirii. Luat prin surprindere de-o ocazie, de-o în-
timplare, te aplecai și găseai totdeauna pe jos ceva
din care să înighebi un laț, să domolești într-o
clipă frenezia prăzilor, să legi fedeleș fugarul, să

faci să-i dispară din ochi lumina aceea neliniștitoare a libertății, care i se și oglindea în privire.

Dar ca s-avem cu ce lega, nu ne lăsam pe seama întâmplării. Preferam să ne procurăm pe nimica toată sforile căzute pe jos la frînghier. Lucra de unul singur într-o grădină lungă și îngustă care sfîrșea cu o magazie. Deasupra straturilor de flori și de legume, o mulțime de frînghii întinse se răsuceau asupra lor înșile și vibrau cu un bîzîit de bondar. Cînd materialul întrebunțat era strălucitor și cînd soarele lumina grădina, ți se părea că vezi de departe jgheaburi mici de apă ridicare în cer, ca în miraje, deasupra plantelor pe care-ar fi trebuit să le ude. Te mai duceai cu gîndul și la urzeala unei tapițerii, pe care frunzele de varză și de crizantemă ar fi alcătuit motivele. Domeniu straniu. Frînghierul nu era niciodată acolo cînd îi vorbeai. Se și afla la capătul grădinii unde-și lega frînghiile. Abia ne duceam la el, că se și întorcea, grăbit, la magazie ca să inverseze frînghiile. Făcea întruna naveta de-a lungul frînghiilor care se îngroșau. Pe măsură ce li se adăuga o nouă răsucitură, vedeai cum își schimbă culoarea și cum aleargă spre tine ca un lichid întunecat într-un tub.

Cu tot umbletul lui încoace și-ncolo, frînghierul izbutise să ne învețe știința nodurilor. Nici nu le mai număram, într-atît de multe le erau felurile. Reținusem fără greutate numele celor mai de seamă, împrumutate de la regnul animal și care ne stîrneau imaginația. Exista de pildă nodul labă-de-ciine, nodul țiparului, al vacii, al ghearei (și dublul nod al ghearei), nodul cioc-de-pasăre, fund-de-porc, gura-lupului, cap-de-ciocîrlie. Fuseseră botezate așa de către marinari, mari inventatori de

noduri. Sentimentele de nostalgie pe care oamenii aceștia ai mării trebuie să le fi încercat față de animalele de pe uscat îi făceau să vadă în noduri capul sau o parte oarecare a animalului. Cît despre noi, noi n-o descopeream decît cu caznă. Pe deasupra, nodurile aduceau în reproducerea acestor ceva cam prea strîns, desigur, ceva oarecum crispat : or, nimeni n-ar fi putut nega că gura lupului sau capul de ciocîrlie reconstituite de frînghia de cîneapă sau de iută nu aparțineau unui univers cu mult mai scrîșnit decît al nostru.

Dar n-avea nici o importanță : ce noduri ! Gordiene. Unghiile ți se sfărîmău de ele. Unele (mai erau nodul de înnăditură, nodul închingat la scaun, nodul în laț, cu nume cîntat, ca în jocurile de numărătoare ale copiilor)¹ îți dădeau o impresie de înșelătorie la fel de puternică de parc-ai fi fost sub puterea unui vrăjitor. Așa de pildă credeai că urmărești cu degetul și din privire un capăt de frînghie ca să poți descoperi taina buclelor pe care le alcătuia în interiorul nodului, și te trezeai dintr-o dată că trecuseși, fără să-ți dai seama, la capătul celălalt, care nu întîrzia să te aducă din nou la punctul de pornire, în adîncul gurii-lupului, al fundului de porc, într-un cuvînt, în cea mai mare încîlceală.

Frînghierul, om dăruit cu răbdare, ne învățase să facem corect vreo șase noduri. Nu ne mai rămînea decît să dobîndim obișnuința și repeziciunea execuției. Exersam așezați de-a dreptul pe jos, la doi pași de fetele care-și lucrau trusoul. Ca să ne dăm seama de progresele obținute, număram

¹ În fr. : *noeud d'ajust, d'agui, de laquis.*

cu glas scăzut numărul de secunde trebuitoare pentru rostul unui nod. Cinci, șase ! Apucam cele două capete ale funiei și ridicam nodul în dreptul feței. Ivindu-se la început, preț de o clipă, sub forma mai multor rotocoale de funie amestecate între ele, nodul se strângea dintr-o dată, se strîmba și, dus de vibrația funiei, se răsucea și dansa un moment dinaintea ochilor, ca bobina unui diablo. O luam de la capăt, neobosit. Uneori vecinul ne împrumuta unul din degetele lui sau încheietura minii, pentru că era bine să învățăm a face repede noduri pe ceva viu. Trei, patru, cinci ! Băiatul scotea un strigăt ușor, ca totul să pară adevărat. Neliniștite un pic, fetele își ridicau ochii de pe lucru. Cui erau hărăzite oare toate lațurile, toate piedicile, toate strangulările astea ? Nimănui, vezi bine ! Doar vîntului, tăcerii, luminii din desprimăvărarea timpurie...

Astea se petreceau de obicei în anume momente din timpul iernii sau, și mai des încă, în perioadele acelea îndoielnice care vestesc iarna sau care o prelungesc. Se înstăpînea atunci o asemenea nemiscare a lumii, încît te apuca deznădejdea la gîndul că n-o să se mai isprăvească niciodată. În celelalte anotimpuri, în plină strălucire a primăverii, în revărsarea bogăției de peste vară, în timp ce toamna își dezlănțuia culorile și chiar în timpul asprimii lui decembrie, aveam sentimentul că nu sîntem decît niște figuranți, purtați de natură în desfășurarea ei, oarecum ca niște călători ce-ar prisosi într-un vehicol. Ne pomeneam atunci că sîntem scutiți în parte de-a ne mai asuma propria noastră existență, de vreme ce lumea înconjurătoare lua această grijă asupra-i, impunîndu-ne lo-

cul ce ni se cuvenea într-un colț al uriașului tablou, statornicîndu-ne poftetele, dorințele, poruncîndu-ne faptele.

Și iată că vreme de mai multe zile în șir, în noiembrie, februarie sau la începutul lui martie, urmînd un calendar mereu altul în fiecare an, lumea se eschiva, lăsîndu-ne dintr-o dată nouă înșine. Norii întunecau cerul. Ne învîrteam pe pajiști ori prin piețele cu pămîntul bătucit de căderea atîtor averse. Nimic nu se isca, nici un eveniment care să ne răscolească simțămintele, să ne făgăduiască rolul de martori ; nici o îmboldire, în afara celei ce venea dinspre partea cea mai nelămurită și mai ascunsă a ființei noastre. Așteptam scurgerea ceasurilor. La capătul unei atît de îndelungate tăceri, sosea în cele din urmă noaptea. A doua zi, pe pămîntul spălat de ploaie, lîngă copacii desfrunziți ori în casele jilave ca o arcă, totul era luat de la capăt.

Fetele coseau. Un, doi, trei, patru ! Patru secunde ! Desigur că nimeni, niciodată, nu izbutise să facă în atît de puțin timp un nod de legătură. Ne luam unii pe alții drept martori, în vreme ce ne strîngeam grijulii funiile. Aveam funii de mai multe feluri, de cîneapă, de in, ca și din fibre obișnuite, și de toate grosimile. Într-atît ne bușeau buzunarele, încît uneori trebuia să le facem scul și să le atîrnăm la cingătoare, pe sub haină. Renunțasem de multă vreme la lasou, care ținea de jocurile copilăriei și alcătuiau un harnașament prea bătător la ochi. Dealtminteri, nici nu era nevoie să ne echipăm în mod special pentru capturi. Totul se petrecea, de data asta, între noi.

Cu toate că ghiciseră pesemne ce-aveam de gând, fetele continuau să se plimbe alături de noi pe câmp. Nu era nici o greutate să înșfăcăm pe una din ele și s-o imobilizăm. Tovarășele ei, prea curioase, desigur, de ceea ce avea să urmeze, nu făceau nici un pas, nici un gest ca s-o elibereze. Cât ai clipi, cu ajutorul unui nod labă-de-cîine sau al unui gheară-dublă legam fata de încheieturile mîinilor, cu brațele aduse la spate. Nu uitam niciodată să-i strigăm în ureche procedeul pe care-l folosisem, chiar dacă nodul, înjghebat în grabă, sau mai curînd ratat, nu merita să fie denumit astfel. Pricepusem că referința aceea la animale o impresiona și mai mult pe fată, silind-o la imobilitate. Se gîndea că dacă se foiește și-si freacă legăturile făcea în așa fel ca gura-lupului, tiparul ori fundul-porcului să i se lipească și mai strîns de piele. Profitînd de docilitatea victimei, adăugam la funie tot felul de noduri. Încît alcătuiau un adevărat ciorchine deasupra încheieturilor fetei, puse cruciș, în vreme ce palmele începeau să i se albească.

Fata își ținea plînsul și dădea în noi, nu prea convins, cu piciorul. Atunci, după ce-o duceam lîngă vreun copac, hotăram să-i legăm și gleznele. Simțeam sub degete cum pielea lunecă pe oasele rotunde. Petreceam repede funia (nod gheară-dublă ori nod închingat, ca să variem) și înfășuram și cealaltă gleznă. Cu de la sine putere, fata apropiase piciorul: cu picioarele apropiate și legate se simțea liniștită. O lipeam de trunchiul copacului cu ajutorul funiei ce-i încingea de mai multe ori pieptul. Era nevoie de mai puține legături decît crezusem. Încă de la începutul operației, fata se

chircise întruna, se strînsese în ea înșăși ca să se facă mai micuță, ca și cum nădăjduia să ne scape prin resorbție și să se strecoare în afara rotocoalelor funiei ca prin hornul vetrei. Abia dacă mai viețuia, părăind incrustată în scoarța copacului. Cum pentru moment esențialul era săvîrșit, noi, băieții, ne acordam oarecare răgaz.

În timpul acestei pauze, iarna, sau primăvara cea caldă, ce-i semăna atît de mult, se făcea iar simțită în jurul nostru, dintr-o dată. Era o lumină alburie, neuniform răspîndită, fără un sălaș anume, ci rătăcitoare, ivindu-se ici și colo în spațele corpurilor opace din preajmă. Conturul trunchiurilor, linia caselor în depărtare și a stîncilor, cufundate o clipă mai înainte în cenușiu, se îngemănau în acea pîlpîire palidă care înconjoară obiectele prea îndelung privite. Nimb stingîndu-se neîncetat și neîncetat întepîndu-se. De data asta nu efectele privirii noastre fixe erau de vină. Ci fenomenul părea mai curînd legat de răbufnirile acelea de spaimă care ne urcau în piept cînd și cînd și ale căror apariții regulate coincideau cu zvîcnirea aceasta înluminată a lumii.

Fata era cu desăvîrșire la cheremul nostru și iată că nu mai știam ce să facem cu ea. Pasivitatea, muțenia ei ne îngăduia cea mai mare libertate, întreținînd întruna în noi înșine o anume excitare. Dar era vorba de-o excitare în care nu ne mai regăseam. Căci ne trăgea în altă vîrstă, era puerilă și se dovedea pecetluită de-o nevino-văție căreia de mai mulți ani încoace nu-i mai simțisem gustul. Din clipa cînd o legasem, fata devenise pentru noi un fel de păpușă, de figurină desăvîrșită, de mecanism imitînd viața. Faptul

că se afla pe mîna noastră o lipsea de adevărul ei. Ne purtam față de ea ca un copil ce se învîrte în jurul jucăriei noi la care a visat o mulțime dar a cărei bruscă realitate îl descumpănește, imaginea jucăriei închipuite de el mai păstrînd încă, pentru cîteva clipe în minte, mai mult presigiu și, oricum, mai multă docilitate.

Cu gesturi de arierăți, urmăream cu degetul marginea vestei de lînă a fetei; întîrziem puțin ca să mîngîiem unul din nasturii aflați acolo; apoi, plini de îndrăzneală, ajungeam cu mîna pînă la față. Aici, arătătorul nostru — un pic murdar — aluneca de-a lungul buzelor, le ridica, așa cum faci cu animalele la care vrei să le vezi dinții, pînă în clipa cînd, fără să se miște, nici să spună vreun cuvînt, fata ne scuipa drept în față. Dar nu conta. Ne ștergeam cu dosul mîneții și ne grăbeam să atingem ochii, și apăsăm încetîșor cu degetul la colțurile globului; simțeam asprimea genelor. Nu rezistam nici ispitei de-a pipăi lobul urechii, găurit așa cum se cuvine, să ne bucurăm de mlădierea lui și să-l răsucim pînă cînd se făcea roșu. Apoi tot cu arătătorul, urmăream un timp răsuciturile pavilionului care, fără voia noastră aproape; ne ducea degetul în scobitura pîlniei.

Fata începea atunci să dea din cap ca un cal cînd își pierde răbdarea. Ne silea astfel să isprăvim cu pipăitul. Ne miram de lipsa ei de bunăvoință: gesturile noastre nu aveau nimic impur. Nu trezeau în noi nici un alt sentiment decît surpriza, surpriza de-a descoperi că fata era într-atît de isprăvită, de întreață, și că răspundea atît de credincios așteptărilor noastre. Avea să ne îngăduie a ne corija visele. Plimbîndu-ne degetul pe față și

pe trupul ei, nu făceam altceva decît să le arătăm drumul de urmat, un drum ceva mai nimerit. Deși viitoarele noastre visări n-aveau să aibă întocmai drept obiect, știam asta, fata pe care o țineam legată de copac. Ci mai curînd replica ei, o soră geamănă, abstractă, mai docilă, mai maleabilă, pentru cîtăva vreme încă, și pizmaș închisă în lăuntrul cel mai adînc al ființei noastre.

În ciuda întîietății pe care o dădeam fetei imaginare, am fi dorit bucuros s-o însuflețim un pic pe cea de față. Legată de trunchi, țeapănă, făcea pe sfînta și martira și sfîrșea prin a ne da impresia că eram cît pe ce să ne arătăm necuviincioși cu Ioana d'Arc în persoană. Încetaseam să mai punem mîna pe ea, încercam acum s-o facem să vorbească, să-i smulgem o mărturisire care s-o apropie puținel de noi barem, de vreme ce pierdusem nădejdea s-o mai vedem confundîndu-se vreodată cu sora ei nebunată ce trăia noaptea în gîndurile noastre. I-am fi răsplătit răspunsurile eliberînd-o din strînsoarea legăturilor.

Ce voiam să aflăm de la ea? Tainele ei, desigur, dar, de cum deschideam gura, ne simțeam în mare încurcătură. Aveam sentimentul că ne trădăm. Întrebările noastre arătau că purtam în noi anume taine îndeajuns de grele pentru a putea nădăjdui că tovarășele noastre aveau și ele taine asemănătoare. De la cercetarea inchizitorială pe care cu o clipă mai înainte voiam s-o începem, treceam dintr-o dată fără voia noastră la mărturisire și la solicitarea cea mai umilă. Ceea ce le ceream noi fetelor, se înțelege de la sine, era să ia asupra-le o parte din povara ce ne-apăsa pe noi. Dacă vreuna din ele ar fi dat numai de înțeles că

Încerca dorințe tot atât de puternice ca ale noastre și se lăsa pradă unor gânduri la fel de smintite ca și noi, ne-am fi simțit ușurați.

Ne-ar fi plăcut, altminteri, ca dorințele și visele acestea, deși la fel de smintite și la fel de vinovate, să fie pe de-a-ntregul deosebite de cele știute nouă. Eram curioși să cunoaștem și alte chinuri de iad, dacă cumva se cuvine a numi iad universul tainic în care ne cufundam fără încetare ziua, seara, noaptea. Ne-ar fi plăcut ca fata să ascundă în ea închipuirile cele mai neobișnuite ale păcatului, sau măcar ale libertății, căci încă de pe atunci nu mai vedeam nici un fel de deosebire între cei doi termeni. Oarecum ca în ședințele de exorcizare despre care ne vorbea preotul, am fi putut foarte bine vedea cum din gura fetei legate ies broaște zburătoare, bășici de sticlă irizată cu spiriduși în ele, păsări cântând ca ciorile, valuri de panglici și, de asemeni, zugrăveli de pictori, cu copaci, cu zări albăstrii, cu pajiști lucitoare în cuprinsul cărora bărbați și femei goi păreau a pregăti o serbare.

Am fi aflat astfel că fetele, cum nu se puteau împărtăși din același univers ca și noi, aveau, la rîndu-le, domeniul lor tainic și că dacă nu le puteam înțelni pe tărîmul acesta, tot așa după cum ele nu puteau fi alături de noi pe tărîmul nostru, rămîneau totuși legați de ele printr-o solidaritate de străini aflați într-o țară depărtată. Nici unii, nici ceilalți nu eram de pe-aici. Și ne închipuiam îndeajuns de bine dragostea că fiind vorbirea a doi surghiuniți de neamuri deosebite care nu se înțeleg, dar care totuși se înțeleg cu mult mai bine decît îi pot înțelege băștinașii din preajma lor.

Fata legată părea a nu auzi întrebările noastre și privea neîncetat în aer, în dreapta și-n stînga, ca și cum, din ochi, ar fi urmărit niște păsări. Cum cu vorba nu ajungeam la nimic, am fi fost bucuroși, în disperare de cauză, să-i ridicăm fusta. Dar ne lipsea curajul. Era spus ca nimic să nu izbutească. Și-atunci o dezlegam pe ostatecă. De cum se vedea liberă, fata începea să-și lingă încheieturile, înjurîndu-ne. Noi tăceam milc și ne strîngeam funiile cu sîrguința tristă a unor marinari naufragiați.

Atunci se-nîmpla ca, uitîndu-le pe fete, să urzim un complot împotriva unuia dintre noi. Cînd noi eram victima, ne pomeneam legați la rîndu-ne de trunchiul unui copac. Rezistența pe care o opuneam ne costa nenumărate lovituri, de pe urmă cărora simțeam o durere aprinsă. Stîrnea și mînia celorlalți, care găseau cu cale să se răzbune, umilindu-ne. Era amintit întreg pomelnicul maniilor și-al apucăturilor noastre urîte, iar calomnia se afla la loc de cinste. Ni se puseseră un căluș în gură, ca să nu putem răspunde. Fete țopăiau prin fața noastră. Atunci ne înălțam privirea spre cer, printre crengile despuiate. Cît de simplu era totul, și cît de bine înțelegeam acum imposibilitatea fetei care ne iritase o clipă mai înainte! Iarna avea o atât de frumoasă lumină solitară, o atât de frumoasă lumină de durere acceptată și învinsă, o atât de frumoasă lumină de orgoliu!

Strînsoarea legăturilor ne susținea. Întrețăierile funiei la încheieturi și la glezne ne zăgăzuiau mișcările, ne imobilizau, dar în același timp parcă ne-ar fi îngăduit să ne sprijinim pe ele. Zadarnic ne săpau dîre adînci în carne, elasticitatea lor era

cea care ne cruța. Ai fi zis că părțile legate din trupul nostru făceau acum parte din coarda unui arc. Cu cât durerea creștea, cu atât se încorda în-lăuntrul corpului nostru funia aceea care, pornită din locul unde ne zdrelea pielea, întindea de la creștet la tălpi un tendon suplimentar, un nerv important. Niciicînd trupul nostru nu se înălțase într-o asemenea atitudine de afirmare. Mîinile le aveam duse la spate și legate, umerii lăsați în jos, pe cînd pieptul ni se umfla parcă sfidător. Mîinile ascunse așa cum erau, picioarele strînse ca un fus dădeau tărie prezenței, existenței noastre chiar, ca și cum gesturile de pînă atunci ne-ar fi împrăștiat. Și totuși, niciodată nu mai fusesem atît de la cheremul altuia ca atunci. N-am fi putut nici într-unfel să parăm loviturile ce-ar fi țintit fața, pîntecul : țintă descoperită, lipsită de cea mai mică apărare ! Cum se face atunci că în același timp ne simțeam invulnerabili — și nu atît țintă cît scut ?

A doua zi, frînghierul ne învăța rostul altor noduri, încă și mai meșteșugite. Apoi iarna — sau numai păcăleala aceea de iarnă — trecea. De cum venea vara, ne dădeam seama că le uitasem pe toate.

CU FIECARE LUNĂ, HAINELE NOASTRE se făceau tot mai strîmte și mai scurte. Ai noștri nu ne dădeau altele decît atunci cînd cele de pe noi nu mai erau bune de nimic. Zgîrcenia sau sărăcia purtau doar în parte vina. Se vedea cît de colo că le plăcea să scoată în evidență caraghios-lîcul vîrstei noastre de adolescenți. Mînecele ne strîngeau la subsuori, silindu-ne să ținem mîinile țepene, puțin depărtate de corp, ca prostănacul din comedii. Gulerul ne gîtuia într-atît, că eram mereu roșii la față iar urechile, aprins colorate, ne zvîcneau întruna. Se și făcea simțită starea aceea de apoplexie, vestitoarea mărturisirii... Ne înfățișam celorlalți stăpîniți, ostatecii unei cămăși de forță care ne îngrădea gesturile, făcîndu-le ne-terminate și sîngace. Semănau, se vedea limpede, cu mișcările unui vinovat care schițează gestul apărării dar care în aceeași clipă își dă seama de zădărnicia lui. Culme a urîteniei, ne crescuseră și niște mîini ciudate.

Manșetele hainelor, urcînd tot mai în sus spre cot, ca urmare a faptului că noi crescusem, lăsau să se vadă degete, palme, articulații de falange ale căror proporții și înfățișare neobișnuită ne făcea rău, uluindu-ne parcă. Tot atît de dezgolate ca și cînd ne-am fi scos dintr-o dată mînușile pe o

zi de ninsoare, mâinile noastre ni se păreau nu atât necunoscute sau străine, ci mai exterioare ca odinioară, mai mărite, mai impudice, și însuflețite aproape de o voință de animal.

Impresia asta se întetea și amenința să se prefacă într-o senzație alarmantă în clipa când ne priveam una din mâini odihnindu-se pe genunchi, pusă pe masă, sau pe parapetul din piatră al vreunui pod. Aducea atunci cu o viețuitoare molatecă, grăbită să-și reia somnul sau să se prefacă adormită de îndată ce mișcarea la care o supusesem ar fi luat sfârșit. Degetele, pe parapetul podului, se opriseră chiar în dreptul pernțelor rotunde de mușchi, poate mai puțin întâmplător decât am fi putut crede la prima vedere. Așa lua naștere în mintea noastră imaginea insectei care se poticnește de vreo buruiană și rămîne ore întregi nemîșcată în fața ei, la zenitul fascinației. Mișcări furișe ne străbăteau totuși mîna uneori, ca și cum ar fi visat. Ne feream cu strășnicie s-o pornim pe firul visului ei, cum am fi putut face, cu prețul unei oarecare încordări. Știam prea bine că se adăpa la cele mai întunecate sorginte din noi.

Într-adevăr, nu ne mai iubeam mâinile. Întinau cu vulgaritate toate actele noastre. Dacă ne făceam degetele pumn, degetul gros, rămas mobil, se lăsa numaidecît în jos, ca atunci cînd astupi la loc o sticlă ori cînd îți umpli pipa : gest care mărturisea josnicie, pecetluia posesiunea sordidă. Restul timpului mâinile ne atîrnau pe lîngă trup, mai curînd moarte, aducînd cu ceva neînsuflețit ce-ar fi spînzurat la capătul brațelor țepene. Uneori, impresia aceea curioasă că avem mîini ce fuseseră de curînd jumulite... Inerția, paloarea lor sporeau

semnele de vinovăție care se adunau împotriva-ne. Golite, reduse la neputință, păreau a figura într-un tablou de vînatore sau aminteau de pedeapsa aceea infamă de pe vremuri numită *expunere*¹. Părinții nu ne dădeau voie să stăm cu mâinile în buzunare, ținută necuviincioasă și care predispunea la cocoasă. Dacă le țineam la spate, eram poștiți să arătăm ce ascundem, ori eram certați pentru aerul nostru sfidător.

Și totuși, în fața fetelor nu ne era rușine de mâinile noastre. Le puneam alături și le comparam cu ale lor, care creșteau și se schimbau și ele. Nu găseam niciodată nici cea mai mică asemănare cu mâinile noastre. Nu pentru că mâinile tovarășelor noastre ar fi putut trece nebagate în seamă, s-ar fi putut contopi în armonia mișcărilor și a luminei zilei. De la o vreme, mâinile lor ne săreau în ochi și ne păreau la fel de stranii ca ale noastre, dar se întâmpla ca, pînă și pentru noi, metamorfoza lor să nu aibă înfățișarea aceea puținel dezordonată care pecetluia urmările propriei noastre creșteri. În timp ce mâinile noastre se dezgoleau pe măsură ce creșteam, se urîteau, blagoslovite de toate mărturisirile, mâinile fetelor se întorceau în legendă, în istorie, căpătînd o anume blîndețe aproape monahală. Degetele lor năzuiau să se subțieze ca niște fuse, iar creștii care însemnau locul falangelor dispăreau, ca pe mâinile statuiilor de fildeş. Acestea le împrumutau și forma lor încremenită ce evoca nu atât repausul, cît gestul întrerupt

¹ *L'exposition publique* — pedeapsă accesorie (pe lîngă detenție și muncă silnică) și care consta în expunerea condamnatului timp de o oră, în vîzul lumii, în piața publică.

de surpriză, uitarea, visul în clipa când lăsa să cadă o petală, o batistă parfumată sau numai cîteva fire de sare ori de tămîie.

Cu o pricepere pe care le-o pizmuiau, fetele își făureau din mîini o nouă inocență, cea pe care vîrsta le-o cerea. Pentru asta era de-ajuns să le țină în dreptul mijlocului, deschise, cu palmele îndreptate în jos, cu degetele puțin îndoite și așezate în așa fel ca degetul mic să se înalte puțin deasupra celorlalte, întruchipînd, după un cod universal recunoscut, un semn de exclamație. Exclamație înăbușită, se înțelege de la sine, deoarece emoția nu se cuvenea să întrecă limitele decenței. Ca să fie sigure că nu-și arată niște sentimente ce li s-ar fi putut reproșa drept crime, fetele obișnuiau de la o vreme să-și ia un aer de dezgust și să exprime în orice clipă o groază politicoasă.

Începeau să poarte inele și ne zgîriau uneori cu piatra lor pe față, în jocurile noastre. Colțurile pietricelelor rubinii sau de ametist care împodobeau giuvaerurile astea nu aveau oare puterea, ca zahărul candel ori carbonul, să lase în carne urme de neșters? Culoarea roșie sau violetă a pietrei, scînteierea ei, păreau a transmite răniile o dogoare ce-ar fi întîrziat vindecarea. Pe deasupra, însăși natura obiectului care ne pricina rana evoca o scarificație rituală, asemănătoare cu sacrificiile aztece despre care se vorbea în cărți și care se făceau cu ajutorul unui cuțit din feldspat sau din iaspis. De pe urma practicilor acestora pline de cruzime nu te însănătoșeai, desigur, prea ușor.

Dar, la urma urmei, nu ne-ar fi displicut să rămînem cu semnul acela pe față sau pe frunte. Ne-ar fi legat în chip tainic de fata care-l făcuse,

Rubinel sau ametistul inelului i-ar fi amintit neîncetat de sîngele nostru. Nu totdeauna aveam la dispoziție, pentru a trezi amintirea noastră altora, elemente de legătură de-o asemenea strălucire și noblete. Visele acestea ne ajutau să uităm un pic de mîinile noastre. Uneori fetele ne lăsa să punem mîna pe inelele lor. Nu ne făcea cine știe ce plăcere. Altfel stăteau lucrurile iarna, cînd fetele purtau mănuși fără degete și cînd își uitau pentru o clipă mîna pe genunchii noștri.

Își țineau la început palmele ridicate, sprijinite în încheietura mîinii, acolo unde se văd vinele. Ca ieșite din cinci canale madreporice și fără a părea împinse afară din sălașul lor din pricina lungimii, cele cinci degete se mișcau într-un spațiu unduos, ca picioarele pagurului-schiyvic. Cînd le atingeai, aveau tendința să se retragă, să intre în refugiul lor dar, în aceeași clipă, liniștite aproape, se mulțumeau doar să bată puțin în retragere și, ca să-și dea oarecare cumpanire — sau timp de cugetare — prospectau, într-un soi de molcomă tatonare, buza aceea abstractă, buza mănușilor.

Pe locul unde se opreau, zăreai ochiuri fugite din împletitură și care se destrămau. Înăuntru, sub lîna albastră, roșie ori neagră ghiceam cum palma se întinde în voie în căldura, în noaptea ei. Cum să nu fi avut degetele poftă să se întoarcă la ea? Palma era oarecum pîntecele mîinii, cuibul atîtor taine. Dar ispita zilei dădea ghes degetelor să iasă din buzunarul-mumă apoi din cele cinci canale tricotate. Se burzuluiau, un pic împotriva propriei lor dorințe, pipăiau aerul, pipăiau cele dintîi lucruri întîlnite: propriile noastre degete ori coapsa

noastră, cu grabnice repulsii de melc cărora de fiecare dată le urma o prospectare ceva mai îndrăzneață.

În afara mânușilor, degetele nu erau reci, deși văzându-le că se avintă atât de timid și că nu se dezdoaie decât cu teamă, ai fi putut crede că simțeau mușcătura celui mai cumplit ger. Erau calde de întreagă acea căldură a palmei, de întreagă căldura nopții din care, sub mânușa, se înfruptau. Acum, cucerite aproape, se alungeau, nu se mai zgîrceau decât pentru a se întinde mai bine pe urmă, apăsându-ne uneori coapsa sau mîna. Aveau să crească la nesfîrșit în afara mânușii și, asemeni razelor de lumină, de cum închideam ochii, s-ar fi prelungit în chip fantastic dincolo de jumătatea aceea de mîna de lînă, dincolo de mîna aceea decapitată.

Dar fetele nu întîrziu să-și vină în simțiri. Își retrăgeau grabnic mîna, imobilizînd-o în dreptul mijlocului, cu degetele un pic în aer, ca atunci cînd ai fost cît pe ce să te frigi sau așa cum face în poze eroina povestirii cînd vreun pod se prăbușește în fața ei, în clipa cînd dă să pășească pe el. Alteori, cu privirea pierdută, cu gîndurile departe de noi, își răsuceau inelul cu sîrg, de parcă și-ar fi înșurubat un deget. Așa se scurgeau zilele. În hainele din ce în ce mai strîmte și din ce în ce mai scurte, noi, băieții, continuam să atragem atenția asupra mîinilor noastre. Desigur, nimeni nu făcea cu glas tare observații despre ele, dar privirile pe care le atrăgeau asupra-le nu ne puteau înșela.

Trecînd prin fața cuptorului de la brutărie, îl auzeam pe brutar cum izbește aluatul cu palma

la nesfîrșit, cu patimă. Plesnitura se auzea pînă în stradă. Cînd era noapte, totul alcătuia o pată întinsă de lumină. În timpul zilei, îi vedeam pe țărani plesnind zdravăn cu palma grumazul animalelor sau al unui vecin. Spălătoresele, la rîu, recurgeau adesea la mîna lor în loc de mai, iar ecourile sprintare ale loviturilor răsunau pînă de parte, pe sub plopi. Frumoasă simplitate a vieții! Înțelegere adîncă între ființe și lucruri! Era imaginea unei lumi în care fiecare își petrecea timpul să bată palma, să încheie un tîrg, să pecetluiască înțelegerea cu tot ceea ce-l înconjură și care se lumina la apropierea lui, pîrînd a zîmbi în buna înțelegere a zilei. Cît despre noi, nimic asemănător. Dar acum ne felicitam pentru asta. Știam că aveam să cădem la înțelegere cu realități mult mai puțin iluzorii decât realitățile acestea cotidiene. Știam că singurătatea noastră atingea din toate părțile împărăția adîncurilor și a nopții.

Descoperisem dovada că așa stau lucrurile din întîmplare. Nu fusese nevoie decât de un simplu gest, așa cum faci atîtea cînd îți pierzi vremea în zilele ploioase. Pămîntul desfumat dădea la iveală stratul de argilă roșie care răzbea deasupra în mai multe locuri din sat. Unul dintre noi luase de jos un pumn de lut ca să modeleze nici el nu știa bine ce, apoi îl aruncase, după ce-l frămîntase un timp. Văzîndu-și mîna dreaptă plină de noroiul acela argilos, și-o pusese pe zidul alb al unei case din apropiere. Atunci, ca și cum o oglindă ar fi răsfrînt chipul unui străin în locul chipului nostru, zidul reprodușese în chiar aceeași clipă o mîna cu totul alta decât cea care se așe-

zase pe el. Ni se părea că mîna de culoarea lutului era mai mare decît mîna unui băiat de vîrsta noastră și chiar decît mîna multora dintre oamenii mari. Grosimea degetelor, buricele lor butucănoase, lățimea părții de jos a palmei care, asemenea unui vapor ce-ar atinge fundul, apăsase mai tare peretele, totul te ducea cu gîndul la o mînă de negru. De ce de negru? N-am fi știut să spunem, deși imaginea asta ni se impunea cu tărie. Dealtminteri, nici nu putea fi vorba în cazul de față de un negru în felul celor despre care vorbesc cărțile. Cel mult dacă semăna cu ei în privința faptului că era tot atît de îndesat și că simțea aceeași amorțeală a mîinilor, a buzelor și a urechilor. Amorțeala ni se părea a fi urmarea sentimentului de excludere, de tăcere pe care, ca și noi, ființa asta o purta în ea sub chipul unei stinghereli într-atît de mari, în-cît sîngele îi încetinise în vine.

Din ziua aceea, fiecare din noi, aflat singur sau în grup, începuse să-și pună încolo și-ncoace pecetea mîinilor. Era de ajuns să se dea pe palme cu noroi, cu funingine, cu zeama unor bobite zdrobite, ori cu var, ca să imprime pe ziduri proclamația propriei existențe și a drepturilor al căror deținător simțea în mod nedeslușit că este. Astfel, prin noi, un întreg popor clandestin își afirma prezența în sat, își înmulțea avertismentele. Pentru a semăna încă și mai multă îngrijorare în cugetul oamenilor, căutam locurile mai puțin umbrate, un pămînt afînat: malurile rîului, ogoarele de curînd arate, rigolele de pe marginea drumului — pentru a ne putea incrusta în

chiar scoarța pămîntului scobitura palmei. Datorită acestor semne, o tăcere grea puneă stăpînire puțin cîte puțin pe sat și pe locurile din vecinătate. O întreagă mulțime de orbi, cu mîini mînjite, le bîntuiau, nevăzuți, dar sprijinindu-se de toate zidurile, de toți copacii și ajungînd pînă acolo încît să meargă într-o singură mînă. Nici-cînd fațadele caselor, lovite de o mînă neagră sau roșie și cît se poate de lătită din pricina împrocăturilor, nu părăseră atît de șterse. Pe copacii din piețe, o mînă muiată în var stins și pecetluindu-le trunchiurile drept la mijloc părea să-i încremenească uluindu-i, așa cum rămîne cineva după ce-a primit o lovitură în stomac. Zidurile bisericii se zugrăveau cu mîinile Fatmei așezate de-a-ndăratelea, cu degetele în jos, pușintel ameteite, ca după trecerea unei armate sarazine. Cu prețul unei acrobații complicate, unul dintre noi izbutise să pună o mînă și în partea de dedesubt a acoperișului sub care se ținea piața.

Localnicii nu păreau cîtuși de puțin tulburați de această invazie tăcută. Pe cît se pare, nici nu vedeau urmele mîinilor: proporțiile acestora le îngăduiau să le atribuie semenilor lor sau lor înșile și nu vedeau într-asta decît ceva foarte obișnuit. Printr-o ciudată inversare a lucrurilor, noi eram cei cuprinși de îngrijorare. Deoarece se dovedea că pecețile semănate mai peste tot căpătau, de îndată ce mîna noastră se așeza pe o suprafață oarecare, o viață a lor. Creșteau sau se micșorau pînă la a dispărea cu totul, din pricina ce ne rămîneau necunoscute.

Oricare ar fi fost substanța colorantă folosită: noroi, var stins, zeamă de mure, cretă de

croitor sfărîmată, cărbune, funingine, rugină — anumite urme de mină se lăteau neîntîrziat, că o pată pe-o sugativă. Porozitatea zidului, a pietrei, a stîlpului sau a scoarței copacului putea oare ea singură să explice fenomenul? Iată de ce eram cît se poate de tulburați. Cu atît mai tulburați cu cît alte urme de mîini, dimpotrivă, pierdeau un deget, apoi două, apoi trei, așa cum li se întîmplă leproșilor. Îndeobște, degetul gros rezista pînă la urmă, dar uneori capătul lui se separa de restul mîinii și pornea la voia întîmplării, în gol. Alteori palma se găurea alcătuiind un rotund desăvîrșit, ca forma piciorului într-un ciorap. Curînd se ștergea de tot, și nu rămîneau deasupra decît urmele degetelor, care nu mai semănau a nimic, ori te făceau să le asemeni cu un pieptene. Și de astă dată puteam pune amputările amintite pe seama materiei pe care se așezase mîna: scoarța copacului și tenacuiala zidului se desprind; rafalele de ploaie dizolvau în parte substanțele folosite pentru petctuire. Rămîneam totuși visători.

Iar dacă, uneori, eram convinși de aspectul supranatural al acestor metamorfoze, ne feream să le interpretăm pripit. Nu vedeam în ele profeții despre lungimea vieții ori sănătatea fiecăruia dintre noi. Ci ne gîndeam mai curînd că urmele astea întruchipau portretele unei ființe adevărate care se ascundea în noi. Soarta acesteia nu era supusă legilor obișnuite, se împlinea în afara morții ori a peripecțiilor neînseninate ale existenței. Când urma mîinii se contura cu limpezime și năzuia să se mărească pe zid ori pe

trunchiul copacului, aveam sentimentul că pătrundem desăvîrșit de bine răsfrîngerea celei de-a doua ființe — sau poate dintîi. Dar ar fi fost arbitrar să n-o descoperim și în urmele cele mai puțin trainice. Primele ne asimilau unei făpturi mari, oarecum africane, de care se lega gîndul unei virilități excesive, a nopții, a plinătății vegetale, a căldurii. Privind ținta desenul mîinii noastre, chiar pe timp de ger aspru ori de ploaie, ni se întîmpla să simțim în juru-ne un miros de mosc aproape insuportabil. Mîna aceasta mai era, o știam, gata să ucidă, adesea chiar năclăită puțin și îngreuiată de ceea ce rămăsese pe ea. Dar nu ne întorceam ochii pentru atîta.

Alteori, mîna care se măcina, se borteala și pierdea aproape tot atît de repede ca și mîna așezată pe un geam rece și care-și lasă acolo pentru o clipă urma aburită, mîna aceasta dispărută ne dădea un sentiment de neputință și de eșec dar, în același timp, ne liniștea. Dincolo de pata lată a degetelor noroite, a căror urmă se ștersese cu totul, albeața zidului căpătase albeața zorilor, lumina iertării și-a nevinovăției. Gustam dinainte fericirea propriei noastre soluții. Ne închipuiam oferind, în locul mîinilor noastre, un soi de transparentă, plimbînd prin lume un trup fără de greutate, un suflet și o inimă scăldată în tăcere... Într-un cuvînt, negru sau înger, nu ne mînjisem mîinile decît pentru a descoperi în cele din urmă lecțiile de catehism ale dioczei.

Pentru a putea influența moralul populației, ne ascundeam acțiunea față de fete, care n-ar fi pu-

tut păstra secretul. Ca și ceilalți oameni din sat, nici ele nu dădeau atenție urmelor de mâini ce se puteau vedea în tot locul. Trebuise să ne mirăm noi de numărul lor mare și să ne prefacem a fi impresionați. Dinspre partea lor, fie că ghiciseră adevărul, fie că imaginația nu le era înclinată spre supranatural, se arătau prea puțin mișcate. Printre ele, se găsea totdeauna una care să aleagă urma cea mai deslușită, cea mai întinsă, cea care sugera mai multă brutalitate, sau, și mai rău încă, să-și pună mîna ei cît mai bine deasupra. Se mira de mărimea spațiului pe care nu-l putea cuprinde. Nici urmă de spaimă în glas, ci numai admirație. Cît de puternic trebuie să fie omul care lăsase o asemenea urmă pe zid! Cît de mare trebuie să fi fost! Cît de frumos! Vedea cît sîntem de stingheriți, fără a-și da poate seama de ce. De aceea stăruia, își plimba încolo și-ncoace mîna, frecînd grăbit înăuntrul urmei. Se întîmpla ca funinginea sau lutul din care era alcătuită urma să se ia pe mîna fetei; cînd în sfîrșit o dezlipia de pe zid. Atunci rîdea și nu scăpa prilejul să-și atingă mîna de mîna cea uriașă, iar degetele să li se întrepătrundă.

Nici nu era nevoie de atît ca să mărturisim fetelor că noi eram cei care lăsasem asemenea urme. Dar neroadele de ele nu voiau să ne dea crezare, sau, cel puțin, așa spuneau. Ce puteam face? Fapt e că atunci cînd ședeam alături nu-și mai lăsau deloc mîna pe genunchii noștri. Rămîneau cu privirea ațintită îndărătnic în gol, ori se duceau la mîinile zugrăvite pe ziduri, își lipeau degetele și palmele de ele, frecîndu-le la nesfîr-

șit. Începeam să credem că știau foarte bine cine lăsase urmele acelea. Dar nu încăpea nici o îndoială, își dăduseră seama că propriile noastre urme ne depășeau, dădeau imaginea ființei ce nu devenisem încă și n-aveam poate niciodată să devenim. Într-un cuvînt, fetele aleseseră să ne înșele cu celălalt care dormea în noi, care-și aștepta acolo maturizarea sau eșecul și care pentru moment nu exista decît conturat de gesturile și faptele noastre.

Nimic mai nemilos decît alegerea pe care-o săvîrșeau astfel în noi. Fetele aduceau propriile lor rafinamente urmelor noastre. Își umpleau mîna de funinginea, creta, lutul sau rugina urmelor și o puneau de cît mai multe ori împrejurul mîinii de negru, ștearsă puțin de atîta frecuş. Toate mîinile astea de fată, mai micuțe, puse ici, colo, la dreapta, la stînga, sus, jos, făceau să te gîndești la un stol de păsări sau la niște petale ce și-ar lua zborul în jurul unei flori. Erau din ce în ce mai șterse căci stratul de funingine, cretă, lut sau rugină care acoperea mîna vie scădea de fiecare dată cînd mîna lăsa urme. Ștergerea urmelor pe marginea constelației ce-o alcăluiau sfîrșea prin a da o notă puțin melancolică. Ai fi zis că zidurile, sub efectul împrăstierii tuturor acestor mîini din ce în ce mai nedeslușite, dispăreau și ele, trase în toate părțile, diluîndu-se într-un crepuscul de chirpici, de var, de tencuială roșiatică.

Era prea mult. Am luat hotărîrea, ca să punem iar ordine în viață, să ștergem toate urmele de mîini rămase pe ziduri, pe stîlpi sau pe trunchiuri

rile copacilor. Trebuia să operăm pe ascuns și cât se poate de repede. Era noapte. Ne rupeam unghiile și ne zdreleam mâinile. Mâinile acelea de neiertat !... În focul trebii, auzeam cum ne pîrîie veșmintele pe la încheieturi. Scăpat de vraja, celălalt, negrul, izbucnea în șalele, în umerii, în numărare alte locuri ale trupului nostru.

TRĂIAM ÎNCONJURAȚI DE CÎINI. Nimeni nu le-ar fi putut ști numărul. Se înmulțeau nestîngherit. Cei mai mulți erau ai oamenilor din sat sau din împrejurimi, dar unii din ei, veniți de mai departe sau rămași de pripas din pricina morții stăpînilor, ajunseseră vagabonzi și trăiau din parazitism. Continuau să aibă zgărzile la gît și nu se deosebeau de ceilalți, la fel de costelivi ca și ei. Prin părțile noastre, cîinii, oricare le-ar fi fost rangul, nu primeau decît foarte puțină hrană. Crescute în promiscuitate și lipsuri, rasele se corciseră curînd. Uniformitatea nu întîrziase să se ivească de pe urma acestei încrucișări. Așa apăruse și se impusese o specie canină nouă, care întrunea trăsăturile dulăului cu cele ale cîinelui obișnuit și ale copoiului, fără ca dozajul să difere prea mult de la un animal la altul. Încît vedeai o singură culoare de blană la toți ogarii aceia numeroși : un galben-murdar, pătat cîteodată, cum e blana hienei. Pe scurt, trăiam înconjurați de cel mai prost soi de cîini.

Ai fi zis că urîțenia, starea lor jalnică îi scutea de orice instinct al reținerii : nu făceau decît să se încalcece întruna, să se împerecheze cu o frenezie, ce-i drept, oarecum tristă, în timp ce ochii lor albi-albăstrui se uitau pieziș. Dormeau în praf, se băteau pe gunoaie, dădeau neobosit tîr-

coale abatoarelor unde, pe sub poartă, sîngele se închea în rigole. Priveliștile acestea sfîrșeau prin a aduce cu împlinirea vrerii Celui-de-Sus. De ce în jurul nostru atîția cîini de soiul ăsta? În fiecare clipă, animalele ne dădeau pildă de cea mai infamă josnicie, ca și cum am fi avut nevoie de aceasta aducere-aminte în gîndurile și faptele noastre. Uneori, cîinii, fără voia lor, arătau că într-adevăr sînt executanții unei puteri supranaturale, grijulie față de inițierea noastră. Credința le slăbea. Împerechîndu-se, se domoleau, se gîndeau vădit la altceva — sau la nimic — și, ca niște mecanisme, fără tragere de inimă, gîfiau cu limba scoasă, porniți la asaltul unei plăceri pentru care nu nutreau nici un fel de poftă adevărată. Demonstrația își pierdea din clipa aceea înțelesul dinții, nefăcînd altceva decît să înmulțească în juru-ne imaginea unui păcat întru făptuirea căruia păcătosul apărea nu atît întreprinzător cît aservit și docil.

Sfîrșeam prin a ne simți oarecum năpădiți de atîtea dobitoace. Ne împiedicam de ele, și totdeauna atunci cînd se dedau plăcerilor. Drumurile lor se încrucișau întruna cu ale noastre. Lătratul lor ne ținea treji, noaptea. Duhoarea le-o simțeam peste tot. Erau zile cînd aveam impresia că ne aflăm în mijlocul unui mare cort, al unei iurte mongole făcute din piei de cîine. Mirosul ăsta ni se lua pe mîini și molipsea lumea întreagă. Îl recunoșteam în frunzele platanului, în coaja castanelor, în frînghii, în fierul de curînd călit de fierar, în lutul verzui ce putea fi zărit pe marginea șanțurilor.

Se întîmpla ca un cîine să ne muște — nu atît de rău ce era, cît din greșală. Cîinii erau atît de numeroși, încît trăiau laolaltă cu noi, amestecîndu-se gesturilor, glasurilor noastre. Vreunul din ei, năucit de-atîta post ori de împerecheri, vedea, în toate o amenințare și așa, la întîmplare, își înfîgea colții în pulpele noastre. Agățat de picior, cu capul pe jumătate întors, cu ochii bulbucăți dar goi de orice expresie, se lăsa tîrît pe cele patru labe în timp ce noi fugeam și cînd, în cele din urmă, îi trăgeam un picior, se îndepărta, surprins, privindu-ne cu umilință.

De cum apăream cu rana, alarma se pornea. Cei vîrstnici își aminteau cum fuseseră siliți să înăbușe între două saltele oameni atinși de turbare. Vaccin nu se găsea decît la oraș, dar înainte de-a întreprinde asemenea călătorie se cuvenea să verifiți dacă e utilă. Un om pornea în căutarea cîinelui, pe care-l știam după nume, ca pe toți semenii săi, chiar și-atunci cînd erau vagabonzi. Nu era greu să-l prinzi: între accesele lor de furie se arătau prietenoși. Îi puneă botniță, îi lega o zgardă și-l priponea de-un țaruș, ca să-l poată urmări în voie. Cîinele trebuia să bea, pentru a face dovadă că nu e turbat. De aceea era dezlegat la bot și se puneă lîngă el un blid cu apă, sau două, sau chiar trei, ca ispita să sporească.

Fie că era atins de boala cea temută, fie că era numai demoralizat de felul în care omul se purtase cu el, de loviturile primite, de funia care-l gîtuia aproape, cîinele nu bea. Se uita pieziș la răsfrîngerea luminii îndoielnice în blidele în care uneori se înecase vreun muscoi și-i era lehamite. Atunci, se așeza, își puneă botul pe labelle dina-

inte și școtea un suspin ce-i dezgolea spinarea costelivă. La oarecare depărtare, oamenii, care nu-l slăbeau din ochi de cum venise, clătinau din cap: aerul abătut al animalului nu prevestea nimic bun.

În acest timp rănitul, cu rana acoperită de petale de crin puse la dospit în rachiu, se odihnea la el în odaie, cu o carte în mână. Abia dacă se gândea la turbare. Tocmai pășise într-o lume în care totul, până și moartea, căpăta blîndețe, n-avea nimic strident. Uneori, de la fereastră, putea zări cîinele legat. Funia prea groasă ce-l ținea din scurt lîngă țăruș, cu nodul legat sub bot, evoca pregătirile de spînzurătoare. Rănitul nu se întrista, nici nu se bucura la gîndul suplicului ce-l aștepta pe animal. Se mărginea să se înfrupte din tihna clipei prezente, din tăcerea a ceea ce nu se mai putea îndrepta și care domnea de cînd se domolise durerea mușcăturii și de cînd toată lumea din casă nu mai vorbea decît cu glas scăzut.

Înștiințați de accident, dacă nu fusesem noi înșine de față, ne grăbeam să-i facem o vizită bolnavului. Eram pe deplin conștienți de pericolul la care mușcătura cîinelui îl expunea și adoptam o ținută pe măsura gravității evenimentului. So-seam încetșor, doi cîte doi, și abia dacă vorbeam, în șoaptă. La vederea cîinelui legat făceam un ocol mare, fără a scăpa însă de sub fascinația pe care animalul o exercita asupra-ne. Nu băuse. Oamenii ne dădeau a înțelege printr-un clătinat din cap în clipa cînd intram în casă.

Calmul, purtarea firească a bolnavului ne mira. Făcea să sară în ochi întreg ridicolul atitudinii noastre, punîndu-ne în situația să regretăm tris-

tețea resimțită o clipă mai înainte. Dar ciuda ne trecea repede. Ne aminteam că rana nu dura decît de cîteva ore. Cum să-și fi produs efectul? Trebuia fără doar și poate ca turbarea să aibă timpul să pătrundă de-a binelea în corp. Și-apoi, nu era bine să ne încredem în prima impresie: bolnavul vorbea cu mult mai mult ca de obicei; ochii lui aveau un licăr ciudat uneori; își freca genunchiul fără nici un motiv, cu un gest automat... Nici vorbă, curînd avea să fie cuprins de un prim acces.

Prevăzînd această clipă, fetele care ne întovărașeau stăteau aproape de ușă, gata să fugă. Doi ori trei dintre noi își luaseră bețe, pe care se prefăceau că le folosesc ca bastoane și care le-ar fi îngăduit, odată clipa sosită, să-l țină la respect pe furios. Tot ce ni se spusese despre turbare îndreptătea prevederile acestea. Cel cuprins de turbare uneori se răsucea în convulsii, curgîndu-i bale și rostind blesteme (nu izbuteam prea bine să distingem turbarea de posesiunea demoniacă), alteori spărgea totul în jur, își sfîșia hainele și se arunca asupra celor de față ca să-i muște, chiar și atunci cînd era vorba de rudele cele mai apropiate ori de prietenii cei mai dragi. Ajungea, mai spuneau oamenii, să se cațere pînă și pe pereți și să scrijească și piatra, adînc. Un asemenea spectacol merita să fie văzut cel puțin o dată în viață.

Teama ar fi învins poate curiozitatea din noi dacă, din clipa cînd ne aflam în odaie, nu ne-am fi molipsit unul de la altul. La gîndul dezlanțuirii acelor fapte de violență la care aveam să asistăm, la gîndul furiei canibalice, mai cu seamă, de care camaradul nostru avea să fie cuprins, simțeam o

surescitare destul de vie. Așa cum în clipa când auzi vorbindu-se de păduchi te scarpini, tot așa simțeam și noi pofta să mușcăm — de când gândul turbării ne umbla prin mințe. Ne uitam la rănit cu ardoare contenită, ca și cum am fi așteptat să ne dea semnalul și pilda să ne năpustim. Privirile noastre înflăcărate începeau să-l stingherească oarecum. O fată, cu ochii strălucitori, cu gura întredeschisă, își plimba degetul fără încetare încolo și-ncoace pe ascuțișul dinților. Alții se mulțumeau să-și țină încheștate maxilarele, a căror articulație se vedea zvâcnind sub obraji. Unii dintre noi, știind că simpla rostire a cuvântului „apă” putea provoca o criză celui atins de hidrofobie, începură să vorbească, fără nici o legătură și fără a-l slăbi din ochi pe bolnav, de felul cum funcționau pompele, de riul ce-avea, din pricina ploii, apele crescute, de inundații, de fluxul și refluxul mării, pe care n-o văzuseră niciodată.

Dezorientat de purtarea noastră ca și de cuvintele acestea, rănitul își pierdea tot mai mult cumpătul și zîmbea în stînga și-n dreapta, disperat, ca să trezească în rîndurile asistenței un alt zîmbet și să cîștige de partea lui măcar una din fețele ce-l înconjurau. Degeaba. Nerăbdarea nu mai lăsa loc în noi nici unui alt sentiment. Băiatul se rotea încetîșor în jurul lui însuși, la fel de rătăcit ca într-un vis urît. Încea să vorbească dar poveștile cu inundații la care se întorceau întruna vizitatorii îl zăpăceau într-atît, încît tăcea, după ce abia scosese cîteva silabe. Noi le interpretăm pe loc incoerența: trădau izbucnirea iminentă a crizei. Și începeam să ne

vîrîm unul în altul. Abia ne stăpîneam să nu izbim cu piciorul în podea sau să batem din palme ținînd ritmul ca pentru dans, ca să putem înlesni revărsarea turbării, explozia nebuniei.

Nebunia, transa, turbarea aceea — o chemam din toată inima. De cîte ori nu-i pizmuisem pe posedatii de care ne vorbeau preoții! Dar nu legăturile lor cu diavolul ni se păreau de-un folos nemaipomenit. Să vorbești spontan ebraica, sau chineza, să vezi chiar și prin pereți, să zbori și să te ții cu spinarea lipită de tavan — era puțin lucru pe lângă furiile, paroxismele violenței în care cea mai mică tentativă de exorcizare îi arunca pe posedatii. Să poți fi cuprins, fie și numai cîsingură dată, chiar dacă după aceea va fi trebuit să mori, de furia aceasta fără nume, supraomenească, devastatoare! Numai ea i-ar fi putut îngheta de spaimă, în jurul nostru, pe cei ce ne țineau plecați sub autoritatea lor. Numai ea ar fi putut să ne despovăreze de greutatea ce ne apăsa de-atîta vreme. Numai ea ne-ar fi putut face să luăm cu asalt ordinea, realitățile terestre care ne împresurau, obiectele ce ne întemnițau. Numai ea ne-ar fi putut aduce adevărata libertate, cea care, după cum presimțeam, nu era clădită decît din nestatornicie, smînteală, delir. Numai ea ne-ar fi putut ajuta să străpungem vîlul zilei, să pătrundem pe tărîmul celei de-a doua lumi, lumea nopții, unde n-avea să mai fie moarte și unde toate adevărurile ar fi înflorite.

Rănitul începuse să se învîrtă în cerc din ce în ce mai repede, șchiopătînd, în odaia unde, numeroși cum eram, împuținam locul. Ai fi zis că voia să scape de privirile noastre. Nici nu mai

putea să-și stăpînească spasmele crispate ale mîinilor. Rătăcirea i se citea în privire. De data asta nu mai era nici o îndoială, criza izbucnea. Începeam să ne dăm îndărăt, îmbrîncindu-ne, către ușă. Dar un strigăt răsună în ogradă: „Cîinele bea!” Rămîneam ținuiți locului o clipă, apoi dădeam năvală la fereastră. Cîinele bea, într-adevăr. Îi fusese dezlegată funia de la gît. Dădea din coadă de mulțumit ce era.

Ah! Cît de mohorîtă era viața! Nimic altceva decît înserarea, vîntul înfiorînd puțin copacii desfrunziți, un cîine care bea dintr-un blid iar acum, după ce-a bătut, bea dintr-o rigolă, apoi se va duce numaidecît să bea din rîu, ca să arate limpede că nimic pe lume nu-i place mai mult decît apa... Și lipăitul ăsta pe care, cu slugărnicie, se străduiește a-l face cît mai zgomotos cu puțință va fi totul pentru ziua de azi. Nimic altceva. Va fi totul și pentru ziua de mîine, și pentru toate zilele ce-aveau să vină. Mîine, cîinele o să bea din nou, o să bea întruna. Va fi devenit simbolul scurgerii zilelor asemănătoare toate unele cu altele, al lipsei lor de gust, amibă uriașă, rege al fîntînilor...

Și totuși se vedea limpede că toți cîinii aceia galbeni nu așteptau decît turbarea. I se și supuseră, dinainte. Spinarea lor împungînd din pricina flămînzell și crenelată ca solzii unui dragon se îndoia în adevăratul înțeles al cuvîntului, ondulînd cu acea mișcare pe care un animal o imprimă spinării în clipa cînd se strecoară prin ușă întredeschisă sau printr-o ieșire prevăzută cu obstacole. Turbarea nu era o boală, un accident, un blestem ce se abătea dintr-o dată, un nor că-

lător ce se năpustea asupra-ți: ci mai curînd, în miile și miile de pereți suprapuși ai zilei, o crăpătură îngustă pe dinaintea căreia puteai trece luni întregi fără să ai poftă — sau pur și simplu posibilitatea — să pătrunzi în ea. Cîinii însă, dacă își răsuceau atît de vădit trupul, asta arăta îndeajuns că nu era departe clipa cînd, după ce rătăciseră îndelung prin viață, după ce rătăciseră îndelung prin zilele acelea alburii în care înfuleci, dormi, te împerechezi (și totdeauna fără voia ta, în nădejdea că aștepti ceva mai bun), aveau să se strecoare prin porțița de ieșire. Încă de pe acum, cu spinarea lor unduind, se obișnuiau a fi pe măsura ei, așa cum în mintea noastră ne obișnuiam puțin cîte puțin, fără să știm, cu clipa mîntuirii care de-atîta amar de vreme ne chema acolo sus și de la care ne întorceam privirea.

Dar cu turbarea totul se petrecea cu mult mai aprig decît cu mîntuirea. Un foc rece. Foc totuși, dovadă groaza de apă pe care o arătau cei atinși de turbare. Turbarea îți înnodea toți nervii; sufletul țîșnea din ei cu putere, așa cum apa țîșnește dintr-o rufă udă, stoarsă cu violență. Turbarea te făcea să străbați într-un salt uriaș un spațiu în care te metamorfozai: bot de rechin, mîini pline de gheare. Turbarea făcea să te simți una cu gura cea mare, plină toată de dinți triunghiulari, ca intrarea infernului din misterele medievale, și atît de mare înlăuntrul fiecăruia dintre noi, că tot restul ființei noastre nu mai era decît o firavă margine, un îngust franjure omenesc jur împrejurul unui puț fără fund.

Dar iată că pe o față un cîine a mușcat-o de coapsă. Știa, desigur, că noi am aflat numaidecît.

Ne aştepta într-o magazie care fusese staul, în fundul curţii lor, şi pe care ieslea o despărţea de restul încăperii. Cum rana n-o durea şi nu-i amorţise piciorul, prietena noastră preferase să ne primească într-un loc unde ne strîngeam de obicei şi unde nimeni altul străin de grupul nostru nu putea afla ce spuneam. Şi-a ridicat fusta ca să ne arate pansamentul ce acoperea muşcătura. Pe cîine îl văzusem de cum venisem, legat într-un colţ al ogrăzii, dinaintea unui blid plin cu apă. Mîrîise cînd trecusem pe lângă el. Avea ochii umflaţi. Îşi dezgolise dinţii spre noi, şi-i zărisem botul negru şi strălucind de bale. Simţeam ca o umbră abătîndu-se asupra noastră.

Chipul fetei, atunci cînd am pătruns în magazie, ne întărise în impresia penibilă din clipa cînd văzusem cîinele legat. Paloarea feţei ei ieşea şi mai mult în evidenţă în semiobscuritatea dinăuntru. Ceea ce nu ne-ar fi alarmat într-atît dacă n-ar fi fost şi fixitatea privirii. Şi totuşi fata îşi dădea osteneala să zîmbească. Ne amintea, cu o voce abia tremurătoare, de muşcătura unuia dintre noi, cu cîteva zile mai înainte, zicînd că, aşa cum îi făceam acum ei o vizită, tot aşa îi făcusem cu toţii în grup şi celuiilalt. Fiecare la rîndul lui. Parcă o vedeam pe fată în mijlocul nostru, în odaie. Ținea gura întredeschisă şi-şi plimba degetul neobosit înc-oace şi-ncolo pe vîrfurile dinţilor. În ziua aceea, ochii ei erau la fel de strălucitori ca şi-acum.

Fata încetă dintr-o dată să vorbească şi, cu fusta ridicată, rămase o clipă aplecată deasupra pansamentului de la coapsă. Înainte ca noi să putem schiţa cel mai mic gest ca s-o oprim, smulse pansamentul cu o mişcare bruscă, aruncîndu-l de

parte de ea. Nouă ni se tăiase răsufllarea. Dar tot ne-am apropiat, ca să privim rana. Nu părea deloc a fi adîncă şi nu mai sîngera nici un pic : semn rău. Cunoşteam pericolul ranilor uscate ; eram într-atît de obişnuiţi să ne sugem rănile, că nici un gust nu ne era mai familiar decît acela al propriului nostru sînge. Cauza principală a îngrijorării noastre era numai accesul de sminteală al fetei, ce-o făcuse să-şi dezlege rana. Vedeam într-asta cel dintîi efect al turbării care, dintr-o clipă într-alta, avea să ne cuprindă prietena şi să-i insuflă cele mai groaznice manifestări.

Descopeream că, celelalte daţi cînd fusesem în vizită la băieţi sau fete muşcate de cîini, ne dădusem osteneala să ne înşelăm noi înşine ; ne scormonisem mintea ca să vedem cele dintîi semne de turbare în nişte gesturi şi purtări care erau cum nu se poate mai fireşti. Ne întreţineam singuri excitarea : ne amuzam cu o iluzie asupra căreia ştiam prea bine că vîlul avea să se destrame în cele din urmă. Pe cînd acum totul era altfel. Cu puţin mai înainte, cînd aflasem că pe fată a muşcat-o un cîine, fusesem, nici vorbă, cuprinşi de înfrigurarea aceea obişnuită în asemenea împrejurări. Aveam poate să asistăm la o turbare adevărată, dezlănţuită, strălucitoare. Şi cu gîndul ăsta, pornisem la drum. Apoi, destul de repede, ceva trecuse peste noi ca o umbră. Cîinele cel galben, prîponit, mîrîise înfundat la trecerea noastră. Fata, cu ochii măriţi, îşi sumesese fusta şi-şi smulsese legătura ! Nu ! Nu era cu putinţă ! Turbarea nu se afla acolo, dinaintea noastră. Groaza ne strîngea inima. Ne venise dintr-o dată pofta să fugim. Dar nevoia de-a ne dovedi nouă înşine că prietena

noastră nu era atinsă de răul groaznic ne mai făcea să zăbovim pe-acolo.

Fata mușcată de cîine stătea așezată pe un butuc, oarecum abătută. Părul îi cădea ca o perdea ascunzîndu-i fața. Pe genunchi, mîinile păreau a-i tremura. Ne străduiam să vorbim despre lucrurile cele mai obișnuite, cele mai liniștitoare, vrednice a împăca orice făptură vie cu lumea : despre întîile părăluțe care se iveau ici și colo, despre apropierea duminicii, despre dragostele vinovate ale nevastei fierarului... Fata nu răspundea. Începuse să clatine din cap. Păru-i negru bătea aerul de parcă ar fi fost coada unui cal. Începuse a lăsa să-i scape un fel de geamăt răgușit. Atunci, unul după altul, fără să spunem un cuvînt, ne strecurasem de partea cealaltă a ieslei, apoi trăsesem zăvorul la ușa care despărțea fostul staul de magazie. Fata nu-și dăduse seama de retragerea noastră. Acum o priveam prin barele de lemn de deasupra ieslei, de care ne agățam atît de tare, atît de înfrigurați, în-cît ne părea că nu vom mai fi niciodată în stare să le dăm drumul.

Pe urmă, totul s-a petrecut foarte repede. Fata se ridicase în picioare. Rămase nemișcată cîtăva vreme, întorcîndu-și capul cu cea mai mare încetineală într-o parte și-n cealaltă, ca și cum ar fi tras cu urechea spre niște glasuri pe care le auzea șușotind în tăcere. Apoi un strigăt îi sfîșiasă pieptul. Era într-atît de prelung modulat încît, auzindu-l, fiecare din noi începuse să zgîlție spasmodic barele de lemn pe care le ținea în mîini cu toată puterea. Deodată, fata și-a dat drumul să cadă la pămînt. Se rostogolea pe jos, ridicînd nori de praf de pe pămîntul bătătorit. În masa aceea

care se răsucea asupra ei însăși de la un capăt la altul al magaziei, nu mai deslușeam diferitele părți ale unui trup. Doar chica, albită de praf, se mai putea distinge, pîrînd a se înfoia nemăsurat de mult în întuneric. Unul dintre noi izbutise să deschidă ușa magaziei : ne năpusteam afară strigînd după ajutor.

Oamenii dăduseră fuga. Se auzeau acum niște urlate de moarte răzbătînd din fostul staul. Puțin mai tîrziu, trei oameni mușcați și zgîriați pînă la sînge izbutiseră să scoată dinăuntru o ființă de nerecunoscut, aproape goală, și pradă încă unor mișcări furibunde... Fata n-avea să-și revină în simțiri decît după două săptămîni, și tot atunci să afle că animalul băuse.

CUM PRIETENA NOASTRĂ MAI AVEA UNEORI purtări ciudate și părea a sta prost cu nervii, doctorul îi recomandase să facă băi reci în fiecare zi. Pentru asta, era de-ajuns ca bolnava să se ducă la râu, care trecea nu departe de casa părintească.

Nici că se afla pe lume un râu mai molcom ca al nostru. De cum pornea vântul să sufle împotriva apei, undele-i păreau a urca spre izvor. Ne aducea îndărăt și neobosit tot ce-i încredințasem, ca un câine căruia-i arunci o ramură, dar într-un răgaz mai mare. Leșurile dobitoacelor înecate nu treceau de hotarele comunei decât după scurgerea unei săptămîni încheiate. Edecuri de tot soiul ne nădușeau zile în șir. Nemișcarea aceasta aproape deplină a râului nostru ca și adîncimea lui mică îngăduiau în schimb apei să se încălzească la cele dintîi raze ale soarelui. În zilele de vară, răcoarea ei față de aerul din jur abia dacă se simțea. Pești morți de asfixie se confundau cu frunzele argintii căzute din sălcii și dănuiau la nesfîrșit în rotoacele venind dinspre femeile care spălau rufe.

Apa avea culoarea verde opacă și căpăta strălucire doar cînd lumina o lovea într-un anume fel. În scobitura meandrelor desenate de albia râului, curentul grămădea pietriș, pe care se depunea scursoarea lăsată de alge. În timpul lunilor sece-

toase, apa îl dădea la iveală retrăgîndu-se. Așa se formau ici și colo plaje înguste, pardosite cu prundiș, acoperite de o crustă verzuie, și pe care plopii își aruncau umbra. La cea mai ușoară pală de vînt, frunzișul lor șoptea și scînteia în soare. Și ne făcea să ne gîndim la ape curgătoare, pe cînd stăteam cufundați pînă la gît pe firul curentului. Rîul nostru nu aparținea aceluiași element ca unda zvîcnitoare și limpede-a rîurilor. Se închidea asupra lui însuși în culoarea, întunecimea, taina lui, ca și un trup. Era cea de pe urmă apă căreia trebuia să-i ceri virtuți tămăduitoare. Dar doctorul nu pricepuse.

N-o puteam lăsa pe prietena noastră să se scalde de una singură: cum avea mințile rătăcite, te puteai aștepta la orice. Pe deasupra, nici nu știa să înoate. Și nici părinții ei. Osteniseră repede să tot privească la ea tremurînd cum se bălăcea pe lîngă mal și ajunseseră să creadă că izbutita curei prescrise fiicei lor depindea de ajutorul nostru. În fiecare dimineată, ne-o încredințau pe tînăra bolnavă. Cum aveau atîtea treburi pe cap, nu ne mai însoțeau și ei. Cu toate că știau că o fată singură înconjurată de patru ori cinci băieți putea să scandalizeze lumea. De-aceea, ca să fie scutiți de reproșuri, păstrau taina scaldelor noastre, punîndu-ne și pe noi să jurăm că n-aveam să suflăm nici un cuvînt, nimănui.

Ne scaldam devreme de tot, dimineata: aproape de cu zori. La ceasul cînd ceața verii se îngămădește deasupra apelor. Cum făcea navigatul greoi iar pescuitul zadarnic, nu întîlneai pe nimeni pe râu ori pe maluri. În afară de asta, mai alesesem pentru scaldă și-un loc destul de departe de

sat, acolo unde malul, plin de tufişuri, era greu de străbătut. Îndreptându-ne spre râu, şterpeleam de prin livezi pere cu carnea rece de răcoarea dimineţii. Prietena noastră muşa din ele cu toată gura, ca şi noi. De când nu se simţea bine, cel mai adesea nu ne răspundea decât prin da şi prin nu. Era cam distantă, asta era boala ei. Noi nu prea credeam în ea.

Când ajungeam la râu, fata îşi dădea rochia peste cap. Purta un costum de baie din bumbac, cumpărat desigur la preţ ieftin, pentru cura pe care-o făcea. Era de culoare verde, ca verdele cu care vopseşti băncile. Ochiurile se răreau pe şini, lăsând să se vadă cercul brun care înconjoară gurguiul. Prost croit, făcea, dimpotrivă, creţuri pe şolduri. Dar ceaţa dădea prea puţină realitate amănuntelor de acest fel, ca să ne îndoim până şi de faptul că le-am fi putut visa. Prietena noastră înainta ea cea dintâi spre apă şi, după ce făcea trei paşi, pierrea în boarea grămadită pe unde. O urmam în grabă. Şi dintr-o dată, era acolo, cât se poate de aproape de noi, zîmbind ca printr-un geam aburit. Nu-i mai vedeam desluşit conturul trupului. Dar tot zăream două pete mici şi-ntunecate în dreptul pieptului, simetrice ca primii doi nasturi ai unei mantale.

Apa ne şi cuprinsese gleznele : o apă caldă, pentru moment la fel de nedesluşită ca apa aburindă de pe fundul unui vas. Îndeajuns de greoaie totuşi : alcătuia pe piele un tiv străveziu, asemănător cu marginea paharului din care bei. Nu îndrăzneam să mişcăm de teama de-a nu-l strica. Dar fata începuse să se îndepărteze. O urmam.

Înainta prin ceaţă şi apă cu mersul acela legănat al femeilor care străbat ograda aruncând la pasări boabe din şorţul cu care sînt încălşate. Se oprea când apa îi ajungea la subsuorile năpădite de păr. Ne grăbeam s-o pornim înot în jurul ei, exagerînd miracolul : înotam ca să arătăm că ştim să zburăm.

Se întîmpla ca una din mîinile noastre să atingă uşor spatule, pîntecele sau şoldul fetei. Ni se părea atunci că e tare şi mai rece decât apa. Îi strigam să se mişte. Timid, îşi începea abluţiunile. Separa fuioarele apei, pînă atunci încălcite : astea pentru braţe, asta pentru ceaţă şi spinare, cestălat pentru piept. Le vedeam cât se poate de desluşit ieşindu-i din mîini şi prelingîndu-se de-a lungul trupului. Ai fi zis că pe urmă rămîneau acolo, împrejurul ei, la faţa apei, împletite ca nişte cozi. În fiecare clipă le lua iarăşi în pumni, dîndu-le drumul de sus, de pe umeri, când la dreapta, când la stînga. Acum, când începuse să se mişte, scoţînd apă din căuşul mîinilor, îndoindu-se din şale, prefăcîndu-se că înoată, însufleţea apa, o recrea sub mii de chipuri diferite. Nu mai putea fi vorba de o masă lichidă omogenă, ci de o îngemănare de corpuri distincte, încă fugarnice.

Stăteam destul de aproape prin preajma fetei, căci ceaţa ne oprea să ne-ndepărtăm de ea, altfel am fi pierdut-o din ochi. Aşa se face că fiecare plesnitură a palmelor ei în apă ne atingea şi pe noi, simţind rotocoalele undelor cînd mai tare, cînd mai domol. Senzaţia nu ţinea decât o fracţiune de secundă ; pulsaţie interceptată de o inimă. Asta se petrecea mai cu seamă în dreptul pîntecelui. Dar apa nu aducea numai valurile, numai răscolirea

aceea în adînc. Se distribuia și în volume. Când fata făcea un pas, de pildă, apa dintre coapsele ei se revărsa săgetînd spre noi, ca un pește căruia i-ai fi putut aproape desena conturul, ne izbea, luneca pe lîngă noi, apoi pierea. Fugind din mîinile fetei sau din alt loc al trupului ei, ne atingeau uneori coapsele, pîrînd la fel de unduioasă, la fel de greoaie și vîscoasă ca și conținutul unui ou crud.

Apoi fata se răsucea dintr-o dată în jurul ei și zdruncina pe o rază întinsă nenumărate volane, poale și panglici de apă, urmînd toate oarecum cu întîrziere mișcarea, ca fusta prea bogată a unei femei ce-ar valsa. Eram pentru o clipă asaltați, învăluți. În sfîrșit, apa se potolea din nou. Ceea ce aducea atunci apa dinspre fată spre noi era de o mare gingăsie. Ca și cum trupul ei ar fi oprit micile bășicuțe de aer, minusculele perle argintii ce se vîd agățate de ierburile acvatice și care, una după alta, vin să plesnesc deasupra, tot astfel simțeam și noi de la distanță înălțîndu-se din el mici pocnete aproape imperceptibile. Numai atît cît să dezvăluie noua viață pe care trupul acela o dobîndise. Fata se obișnuise cu apa. Diferitele părți ale fapturnii ei își aflaseră în unde deplină plenitudine, lăsîndu-se cuprinse de somnul jivinelor marine.

În față-ne lumina zilei creștea, dînd strălucire ceții. Aceasta prefăcea zgomotele, adunîndu-le laolaltă, împiedicîndu-le să se răspîndească, dîndu-le întreaga tărie pe însuși locul unde izbucneau. Un mare tunet de apă, o cataractă, însoțea pe înotătorul care se ridica în picioare. Apa ce se scurgea din păr răsuna la nesfîrșit ca țîrîitul picăturilor

în adîncul unei grote. Dintr-o dată, în vreme ce priveam spre locul unde ceața se lumina tot mai mult, în nădejdea că vom zări prin ea discul soarelui, tresăream, ca la o atingere: fata începuse să se miște. Continua să se miște, dar desigur că în adînc, fără ca noi să putem vedea. Uneori, ne apuca pofta să-i răspundem. Mișcîndu-ne brațele în rîu, de data asta fără să înotăm, ne resfirăm degetele și simțeam țîșnind printre ele vine de apă, tot cam de-aceeași grosime cu ele, zece degete de apă care aveau să ne prelungească mîna pînă la fată, pînă la inima ei goală și înecată.

Dar nu! Păreau numaidecît a se pierde, a se mistui în dimineța aceea fără orizont, sub oglinda aburindă a apei. Dar iată că fata începea să ne privească întrebător, ca și cum am fi atins-o sau strigat-o. Apoi își întorcea privirea și-și mîngîia umerii. Părul de pe piele îngheba dimpreună cu apa o rețea și, în îngrăditura asta, porii, alcătuirea epidermei se zăreau la fel de limpede ca sub o lupă. Apa adăuga trupului fetei un spor de goliciune. Ceva mai mult chiar decît goliciune: ni se părea că din pricina fetei rîul avea să devină sărat. Ne puneam iar pe înot; fata începea și ea să se miște. Apa ei trecea peste noi în chip de valuri, de vîlătuci, ne lovea peste gură, ne orbea, făcîndu-ne să vedem, printre genele ude, transparența cascadelor.

Aveam oare să știm vreodată dacă fata era ne-bună? Uneori ne provoca să bem o înghițitură de apă din rîu. Își cufunda fața, pe care părul, plutînd aproape deasupra, o închidea puțin cîte puțin într-o plasă. Făceam și noi ca ea. O simțeam

aproape de tot, mai aproape ca oricînd în apa tulbure care înlătura distanța, puneam între față și noi continuitatea aceleiași adăpători, aceleiași orbiri și asfixii. Noi nu beam. Desigur că nici ea. Dar în clipa cînd se ridica, îi plăcea să lase să i se scurgă îndelung apa din gură. Buzele ei umflate și șiroind de apă tremurau un pic.

Venea apoi clipa cînd noi doream s-o-nvățăm să-noate. În picioare, îi arătam ce trebuie să facă și-i spuneam să facă și ea la fel. Zăpăceala, stîngăcia ei ne școteau din fire. Veneam atunci în spatele ei, ca să putem da mîinilor mișcările cuvenite. Cu gura atingîndu-i părul ud, ce răspîndea un miros oarecum acru, cu pîntecele atingîndu-i șoldurile, strîngeam între mîinile noastre antebrațele fetei și descompuneam timpii *brasse*-ului, numărînd cu glas tare. Noi împreună cu fata nu mai alcătuim decît un singur trup. Molatecă și supusă la început, părea acum că marchează ea însăși ritmul pe care i-l impusesem. Poate că nu-și răsucea îndeajuns brațele, după ce le întindea înainte, încît să poată întoarce spre exterior palmele... Nouă nu ne mai păsa. De mult nu mai numărăm. Deschideam ochii. Fără să ne fi dat seama, simulacrul înotului făcuse loc imaginii unei lupte nedesluite.

Ca și cum ar fi dat la o parte furioasă aerul sau vreun obstacol din fața ei, fata încerca să fugă. Pesemne că era nebună. La cîtiva pași, în ceață, matca rîului se făcea adîncă. Ne străduiam să țințuim locului brațele care făceau mișcări haotice. O strîngeam în brațe pe față de s-o sufocăm, ca s-o putem împiedica să înainteze. Picioarele noastre stîrneau nămolul. Urcînd deasupra, ne încer-

cuia într-o corolă alburie, care se lărgea încetișor. Simțeam că puterile fetei slăbesc. Dar un spasm puternic ne zgîlția. Slăbeam strînsoarea. Ne îndepărtam fără un cuvînt și ne duceam să înotăm hăt, departe, trăgînd după noi dîra unei răni de pește în apa verde.

Uneori ne apropiam îndeajuns de malul celălalt ca să zărim prin ceață ce se destrăma plopii începînd a fi scăldați în lumină. Deasupra creștelor lor, se ivea pe alocuri albastrul cerului, către care se înălța în fugă ceața colorată de soare, asemănătoare unui fum galben. Apoi trunchiurile copacilor ieșeau și ele din norul ce le-nvăluia. Printr-o spărtură în cer, o rază de soare, la fel de singuratică, la fel de precisă ca fascicolul unui far, strălucea dintr-o dată în mijlocul pajiștilor. Atunci, începea retragerea. Ceața se refugia către coline, dar și spre stînga și spre dreapta, se înălța și se dizolva, dînd la iveală ici și colo arbori fructiferi cu frunzele înnegrite de rouă, garduri vii, lanuri, ferme albe.

Acum rîul se vedea dintr-amîndouă părțile pînă la cot care, și în amonte, și în aval, ni-l ascundea privirilor. Pe unele locuri, părea că fumegă. Pești se repezeau să hăpăie gîze, îngreuiate încă de roua nopții și făcînd să alerge pînă la noi zbîrcituri concentrice, pînă la malul din față, pînă la fata pe care unul dintre noi, la rîndu-i, încerca s-o învețe înotul. Stătea în spatele ei ca să-i îndrume brațele. O și vedeam cum dă din ele prin aer. Și din nou simțeam, de parcă apa mi le-ar fi adus, fărîmițate în mii de valuri, în mii de curenți mici care ajungeau la noi datorită rîului — forma, volumul, prezența vie a aceluia trup.

Fata făcea una cu riul. Apa avea aceeași parte ca și ea în plăcerea noastră. Dar și lumina și tăcerea care însoțeau retragerea ceții și domnia verii. Nici un fel de despărțire nu se putea face. Împlinirea, fericirea noastră nu putea fi, în clipa aceea, desprinsă de copaci, de pajiștile însoțite, de culoarea cerului. Dețineam cheia unei lumi unanime de care nimic, ni se părea, nu ne mai putea despărți pe viitor. Lume tainică, dincolo de aparențe. Dar fără fata aceea, aceea și nu alta, am fi descoperit-o oare ?

Dintr-o dată, descâlcite din amintirile ultimilor doi ani, între care se ascunseseră, diferitele ei înfățișări veneau să se suprapună celei pe care o avea atunci, în riu. Așa cum în mijlocul zilei visul de peste noapte ne vine în minte, începeam și noi *s-o recunoaștem* pe fata aceea. Recunoșteam în ea pe tovarășa jocurilor și a plăcerilor dintr-o a doua viață în care, fără știrea noastră, ea ne făcuse să pășim, urmînd-o. Recunoșteam în ea pe inițiatoarea, purtătoarea de torță care de-atîtea ori luminase dinainte-ne trecerea spre o lume de dincolo de fiecă zi, tărîm ascuns îndărătul obișnuitelor realități.

Ea era aceea care stătea alături de noi în barca eșuată ; ea mîngîia ramurile vreunui copac deasupra creștetelor noastre ; ea cea care, atunci cînd îi răsuceam o mînă, gemea cum nici o altă fată nu știa să geamă ; își adîncea cel mai bine șoldurile atunci cînd sîngera din nas iar noi îi strecuram o cheie pe spinare ; ea, cea pe care o legam cel mai des de copac ; ea își freca cel mai mult mîna înăuntru urmelor lăsate de mîinile noastre pe zi-

duri ; ea, în sfîrșit, cea împreună cu care am fi coborît în peșterile de foc și alături de care ne-ar fi plăcut să viețuim în adîncul rîului.

Soarele isprăvisese cu izgonitul ceții. Trebuia să ne întoarcem. O ajutam pe fată să păsească pe mal. Ea ne zîmbea. Unde, oare, avea să ne mai ducă ?

Lector: OLGA ZAICIK
Tehnoredactor: VICTOR MAŞEK

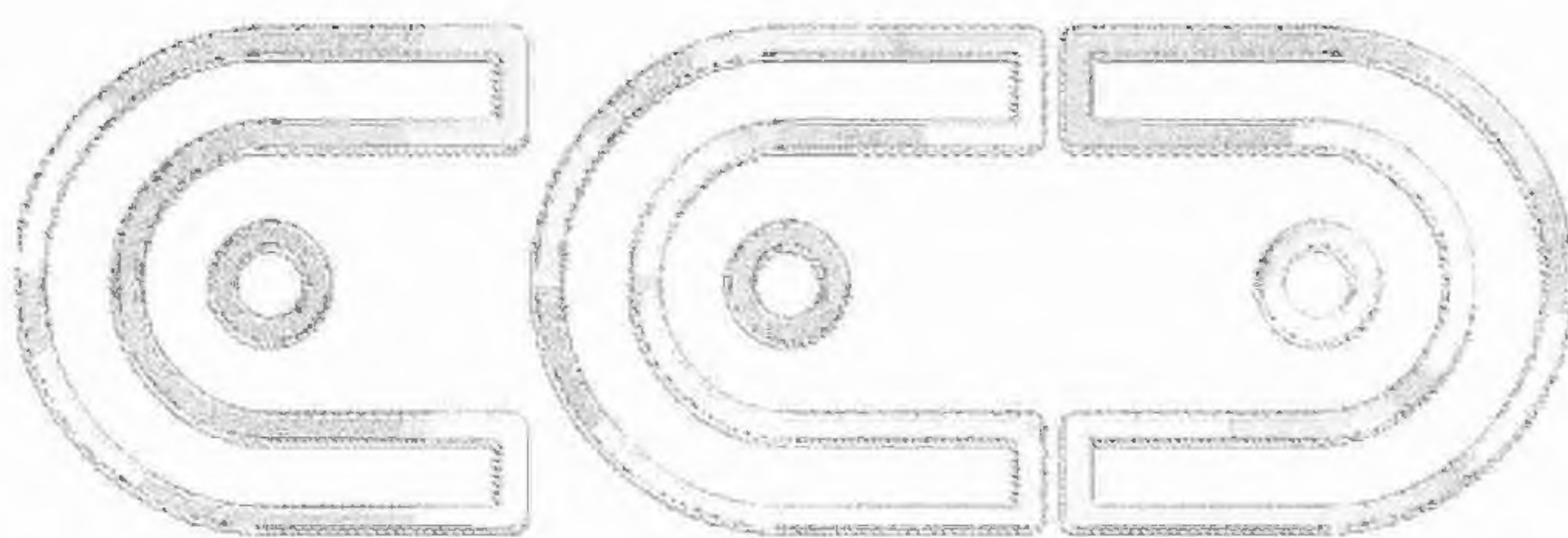
*

Tiraj 14.880. Bun de tipar: 25.06.1974. Coli tipar: 6,625.

*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/368 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”,
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

EM

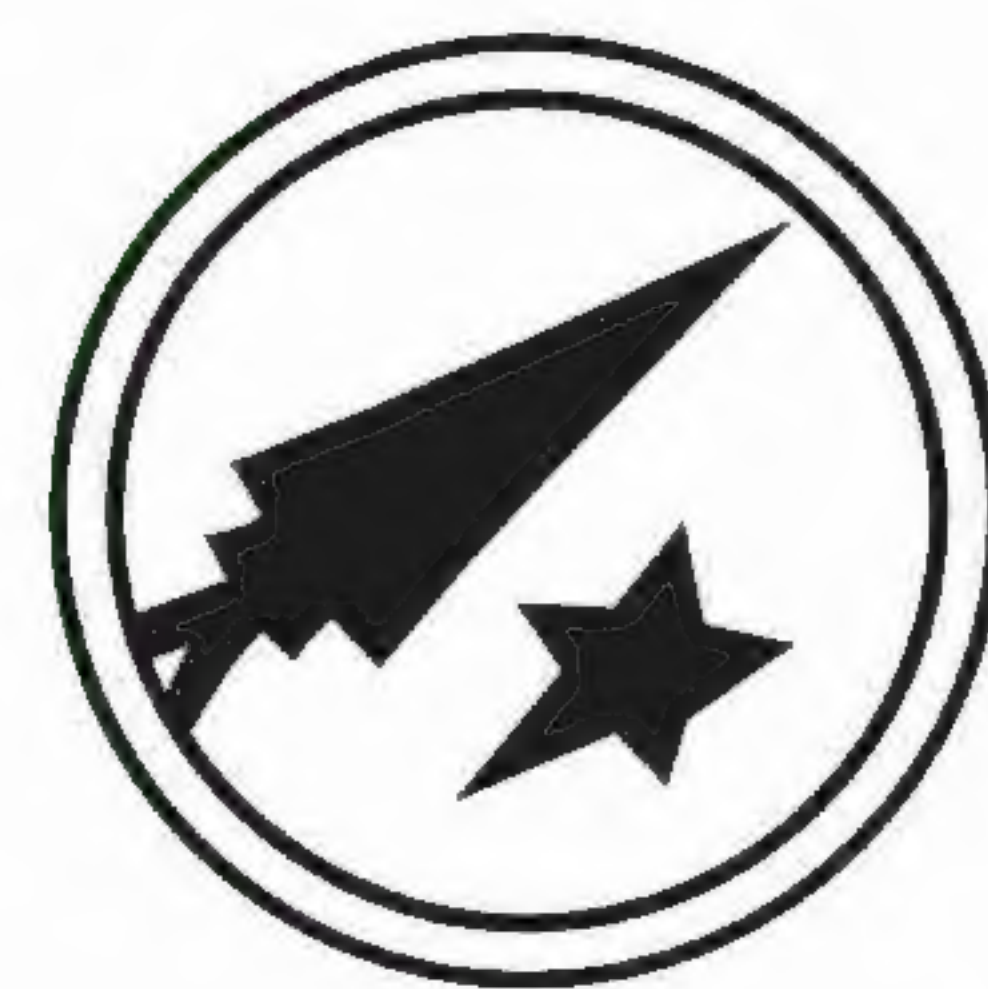
de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

